

Strategija razvoja Maribora 2030

Maribor, marec 2012

Spoštovane Mariborčanke, spoštovani Mariborčani,

Strategija razvoja mesta Maribora »Maribor 2030« je strateški dokument, ki ga Maribor kot mesto želi in mora oblikovati. Prepričan sem, da je potrebno graditi na znanju, vedenju in kulturi mesta. Ne zgolj razvoj, ampak tudi preboj, lahko dosežemo v sodelovanju številnih različnih strokovnjakov, povezanih v interdisciplinarnem sodelovanju.

Pred nami so izzivi, ki se jim ne moremo in ne želimo izogniti. Takšen izziv predstavlja globalizacija, ki vpliva ne samo na gospodarstvo ampak skupnost kot celoto. Izziv so tudi klimatske, energetske in demografske spremembe, ki bistveno vplivajo na kakovost življenja. Maribor 2030 – podoba mesta, kakovost življenja v njem, gospodarska struktura,... - ni odvisen zgolj od župana in občinskih služb. Zato velja moje vabilo, drage Mariborčanke in Mariborčani, vsem vam, da se aktivno vključite v izvedbo strategije. Dovolite, da skupaj zasujemo in ustvarjamo našo prihodnost in tudi prihodnost mesta Maribora kot trajnostnega mesta 21. stoletja, kot mesta z največjo urbano kvaliteto življenja v JV Evropi, kot mesta stičišč – ne samo transportnih poti ampak predvsem znanja in ustvarjalnih ljudi!

Franc Kangler, župan Mestne občine Maribor

KAZALO

0	UVOD	9
0.1	Preteklo in sedanje stanje	10
0.2	Komu je Strategija razvoja Maribora namenjena?	11
1	STRATEGIJA RAZVOJA MARIBORA (SRM).....	12
1.1	Temeljne smernice SRM	12
1.2	Umestitev SRM med strateške dokumente države in regije.....	12
1.2.1	Strateško-razvojni dokumenti na ravni države	12
1.2.2	Razvoj kohezijske politike po 2013.....	14
1.2.3	Kohezijski instrumenti EU za 2014-2020.....	16
1.3	Strateški dokumenti MOM in Strategija razvoja Maribora	17
2	POSLANSTVO IN VIZIJA STRATEGIJE RAZVOJA MARIBORA	18
2.1	Od koncepta do vizije mesta Maribor	18
2.2	Krovni cilji Strategije razvoja Maribora do 2030	19
2.3	SWOT/SPIN analiza mesta Maribor	20
2.3.1	Poglavitne ekonomsko-socialne značilnosti regije kot zaposlovalca v regiji	20
2.3.2	Posnetek stanja inoviranja v Mariboru	20
2.3.3	Področje trga dela	22
2.3.3.1	Značilnosti trga dela	23
2.3.3.2	Registrirana brezposelnost.....	24
2.3.3.3	Struktura registriranih brezposelnih oseb po spolu.....	24
2.3.3.4	Starostna struktura registriranih brezposelnih oseb	25
2.3.3.5	Izobrazbena struktura registriranih brezposelnih oseb	26
2.3.3.6	Strukturna brezposelnost	26
2.3.5	Pogoj za razvoj mesta: prostorski razvoj	27
2.3.6	Namenska raba tal v MOM	29
2.3.7	Energetsko učinkovita gradnja	29
2.3.8	Podnebne spremembe	30
3	RAZVOJNE OSI MARIBORA 2030.....	34
3.1	Pametna rast	35
3.1.1	Cilj Pametne rasti	35
3.1.2	Strateška os I: Inoviranje kot podlaga razvoja.....	35
3.1.3	Lokalno podporno okolje/agenti inoviranja.....	36
3.1.4	Univerza in mesto	38
3.1.5	Priporočila deležnikom in oblikovalcem politik.....	41
3.1.6	Kazalniki razvoja strateške osi I: inoviranje kot podlaga razvoja	42
3.2	Vključujoča rast	44
3.2.1	Cilj vključujoče rasti.....	44
3.2.2	Strateška os II: na znanju temelječe gospodarstvo	44
3.2.2.1	Priporočila deležnikom in oblikovalcem politik.....	45
3.2.2.2	Kazalniki razvoja strateške osi II: na znanju temelječe gospodarstvo	46

3.2.3	Dvig kvalitete življenja v mestu: odziv na demografske spremembe	48
3.2.3.1	Strateška os III: medgeneracijsko mesto	49
3.2.3.1.1	Priporočila deležnikom in oblikovalcem politik	50
3.2.3.1.2	Kazalniki razvoja strateške osi III: medgeneracijsko mesto	51
3.2.3.2	Strateška os IV: Odprto mesto	51
3.2.3.2.1	Priporočila deležnikom in oblikovalcem politik	54
3.2.3.2.2	Kazalniki razvojastrateške osi IV: odprto mesto	54
3.2.3.3	Strateška os V: mesto priložnosti za mlade	55
3.2.3.3.1	Priporočila deležnikom in oblikovalcem politik	55
3.2.3.3.2	Kazalniki razvoja strateške osi V: mesto priložnosti za mlade	56
3.3.	Trajnostna rast	57
3.3.1	Vpliv podnebnih sprememb	57
3.3.2	Strateška os VI: Zdravo mesto	59
3.3.2.1	Prispevek turizma k podnebnim razmeram	59
3.3.2.2	Prispevek kmetijstva in gozdarstva k podnebnim spremembam	60
3.3.2.2.1	Ravnanje z gozdom	61
3.3.2.3	Priporočila deležnikom in oblikovalcem politik	62
3.3.2.4	Kazalniki razvoja strateške osi VI: zdravo mesto	63
3.3.3	Strateška os VII: mesto, varno pred naravnimi katastrofami	64
3.3.3.1	Priporočila deležnikom in oblikovalcem politik	65
3.3.3.2	Kazalniki razvoja strateške osi VII: varno mesto	66
3.3.4	Strateška os VIII: mesto, bogato z vodnimi viri	67
3.3.4.1	Priporočila deležnikom in oblikovalcem politik	67
3.3.4.2	Kazalniki razvojastrateške osi VII: mesto bogato z vodnimi viri	68
3.3.5	Strateška os IX: Energetsko varčno mesto	69
3.3.5.1	Priporočila deležnikom in oblikovalcem politik	71
3.3.5.2	Kazalniki razvojastrateške osi IX: energetsko varčno mesto	73
3.3.6	Strateška os X: Trajnostno mesto	74
3.3.6.1	Priporočila deležnikom in oblikovalcem politik	75
3.3.6.2	Kazalniki razvoja strateške osi X: trajnostno mesto	75
3.4	Horizontalne teme	76
3.4.1	Inoviranje	76
3.4.2	IKT	76
3.4.3	Enake možnosti	76
3.4.4	Mreženje MOM	76
3.4.4.1	Regionalno in nadregionalno povezovanje MOM	76
3.4.4.2	Maribor center Vzhodno-kohezijske regije	77
3.4.4.3	Mednarodno sodelovanje MOM	78
3.4.4.3.1	MOM v mednarodnih organizacijah	78
3.4.4.3.2	Maribor center Evroregije SV Slovenija – avstrijska Štajerska po vzoru EZTS	78
4	RAZVOJNI CILJI KOHEZIJSKE POLITIKE MARIBORA	79
5	OPREDELITEV STRATEŠKIH OPERACIJ MOM DO 2030	83

6	VZPOSTAVITEV IZVEDBENEGA MODELA SRM	85
6.1	Načela izvajanja Strategije razvoja Maribora.....	85
6.2	Namen izvedbenega modela.....	85
6.3	Institucionalni okvir izvedbenega modela.....	86
6.3.1	Člani Strateškega sveta.....	86
6.3.2	Pristojnosti Strateškega sveta	86
6.3.3	Izvedbeni dokumenti SRM.....	87
6.3.4	Minimalna vsebina Izvedbenega dokumenta.....	88
6.4	Procesi izbire programov/operacij	89
6.5	Spremljanje izvedbe programov/operacij in doseganja rezultatov SRM	90
6.6	Vrednotenje izvedbe programov/ operacij	90
6.7	Določitev izvajalca oz. koordinatorja Strategije razvoja Maribora 2030	90
7	PRORAČUNSKI VIRI SRM	92
7.1	Alokacijska politika MOM po Uradih.....	92
7.2	Projekcija prihodkov MOM	93
8	USMERITVE RAZVOJNO NARAVNANEGA PRORAČUNA.....	95
9	POVZETEK	96

TABELE

Tabela 1: Slovenija 2020	14
Tabela 2: Predlog komisije za finančne okvirje v obdobju 2014 - 2020	16
Tabela 3: Registrirane brezposelne osebe po trajanju brezposelnosti	24
Tabela 4: Registrirane brezposelne osebe po spolu	25
Tabela 5: Registrirane brezposelne osebe po starosti	25
Tabela 6: Registrirane brezposelne osebe po stopnji izobrazbe	26
Tabela 7: Namenska raba površin v MOM	29
Tabela 8: SPIN / SWOT analiza mesta Maribor	32
Tabela 9: Razvojne politike in strateške osi Maribora do leta 2030	34
Tabela 10: Regionalna organiziranost podpore razvoju Inovacijsko-inovacijsko-difuzijskih procesov	37
Tabela 11: Kazalniki razvoja ukrepov za povečanje produktivnosti gospodarskega sektorja	42
Tabela 12: Kazalniki razvoja vključujoče rasti	46
Tabela 13: Kazalniki razvoja ukrepov medgeneracijskega mesta	51
Tabela 14: Kazalniki razvoja ukrepov odprtega mesta	54
Tabela 15: Kazalniki razvoja ukrepov Maribora- mesta priložnosti za mlade	56
Tabela 16: Kazalniki razvoja ukrepov zdravega mesta	63
Tabela 17: Kazalniki razvoja ukrepov Maribora – varnega mesta	66
Tabela 18: Kazalniki razvoja ukrepov Maribora – mesta bogatega z vodnimi viri	68
Tabela 19: Kazalniki razvoja ukrepov energetske varčnega mesta	73
Tabela 20: Kazalniki razvoja ukrepov trajnostnega mesta	75
Tabela 21: Primerjalna analiza evropske kohezijske politike 2014+ in SRM	79
Tabela 22: Predlog strateških operacij MOM do 2030	83
Tabela 23: Razvojni del proračuna	93
Tabela 24: Dolg MOM na dan 1.1.2010	94
Tabela 25: Matrični prikaz modela razvojno naravnane proračuna	95

SLIKE

Slika 1: Strateški dokumenti na nivoju države	13
Slika 2: Proces priprave petletnega izvedbenega načrta	87
Slika 3: Hierarhija dokumentov	88
Slika 4: Shematski prikaz izvedbene strukture na nivoju posameznega projekta	89

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

ARI	Agencija za regionalno inoviranje
BDP	bruto domači proizvod
BDV	bruto dodana vrednost
B.Š.	bolonjski študij
CIMRŠ	Center za interdisciplinarne in multidisciplinarne raziskave in študije
CIPRA	Commission International pour la Protection des Alpes (društvo za varstvo Alp)
ČN	čistilna naprava
EBAN	The European Trade Association for Business Angels, Seed Funds, and other Early Stage Market Players
EEN	Evropska podjetniška mreža (Enterprise Europe Network)
EK	Evropska komisija
ENERGAP	Energetska agencija za Podravje
EP	ekonomska politika
EPK	Evropska prestolnica kulture
ESS	Evropski socialni sklad
ESRR	Evropski sklad za regionalni razvoj

EZTS	Evropsko združenje za teritorialno sodelovanje
FDI	neposredne tuje investicije (foreign direct investment)
FFS	fitofarmacevtska sredstva
IIDP	invencijsko-inovacijsko-difuzijski procesi
IKT	informacijsko-komunikacijska infrastruktura / informacijsko-komunikacijska tehnologija
JP	javno partnerstvo
JZP	javno-zasebno partnerstvo
LEK	Lokalni energetske koncept
LTO	lokalna turistična organizacija
LZP	Lokalni zaposlitveni pakt
MF	Ministrstvo za finance Republike Slovenije
MKGP	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Republike Slovenije
MOM	Mestna občina Maribor
MSP	mala in srednje velika podjetja
MRA	Mariborska razvojna agencija
n.p.	ni podatka
NRP	načrt razvojnih programov
NVO	nevladna organizacija
OECD	Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj
OPZ Maribor	Obrtno-podjetniška zbornica Maribor
OVE/URE	obnovljivi viri energije / učinkovitejša raba energije
p.c	na osebo (percapita; lat.).
R&I	raziskave in inovacije
R&R	raziskave in razvoj
RS	Republika Slovenija
RZP	Regionalni zaposlitveni pakt
SKEI	Sindikata kovinske in elektro industrije
SKTE II	Standardna klasifikacija teritorialnih enot Slovenije (Vzhodna in Zahodna Slovenija)
SKTE III	Standardna klasifikacija teritorialnih enot Slovenije (12 statističnih regij)
SKP	Skupna kmetijska politika
SOS	Skupnost občin Slovenije
SRM	Strategija razvoja Maribora 2030
SVREZ	Služba Vlade RS za razvoj in evropske zadeve
SWOT/SPIN	Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats/ slabosti, prednosti, izzivi, nevarnosti
ŠTP	Štajerski tehnološki park
ŠGZ	Štajerska gospodarska zbornica
TECES	Tehnološki center za električne stroje
TEN-T	trans-European transport network
UMAR	Urad za makroekonomske analize in razvoj
VKD	visoko kvalificirana delovna sila
ZOS	Združenje občin Slovenije
ZPIZ	Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije
ZRSZ OE MB	Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, območna enota Maribor
ZSSS	Zveza Svobodnih Sindikatov Slovenije
ZZT	Zavod za turizem Maribor
ZZZS	Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije

DELOVNA SKUPINA ZA PRIPRAVO SRM

Člani delovne skupine za pripravo Strategije razvoja Maribora 2010 - 2030, imenovani s sklepom (št. 0321-20/20/2009 090208 SM) župana Mestne občine Maribor g. Franca Kanglerja, dne 11.6.2009 (po abecednem vrstnem redu priimkov):

Andreja Budar (MOM), Nina Bulatovič (MOM), Vili Eisenhut (MOM), Brigita Gajzer Pliberšek (MOM), Marija Kaučič (MOM), Andrej Krapše (MOM), Mihael Leskovar (MRA), Milan Mikl (MOM), Rok Peče (MOM), Amna Potočnik (MRA), Božidar Pučnik (MRA), Monika Kirbiš Rojs (MOM), Vladimir Rudl (MRA), Milica Simonič Steiner (MOM), Marija Tanacek (MOM), Andrej Verlič (MOM), Gregor Žmak (MOM).

Pri pripravi Strategije razvoja Maribora 2030 so aktivno sodelovali člani Odbora za gospodarstvo MOM: mag. Marko Novak, Nataša Matijević, Daniel Blejc, Ingeborg Krunic, Damjana Karlo, Primož Juhart, Cvetko Zadavec in Tadeja Čretnik.

S svojimi odzivi so dokument aktivno sooblikovali: Služba za razvojne projekte in investicije - projektna pisarna, Urad za finance in proračun, Urad za gospodarstvo MOM, Rektorat Univerze v Mariboru, Zavod RS za zaposlovanje OS Maribor, EIM-CRUČV, PRIZMA, AZM-LU, Zavod PIP, Mestna knjižnica, Društvo ekonomistov, Tovarna podjetij, Štajerskih tehnološki park, Mariborski vodovod, javno podjetje d.d.

KRONOLOGIJA PRIPRAVE SRM: delovna srečanja

1	Predstavitev izhodišč priprave SRM na MOM	14.4.2009
2	Imenovanje DS za pripravo	11.6.2009
3	Srečanje DS	9.7.2009
4	Delavnica z uradi in člani DS	20.10.2009
5	Delavnica z uradi in člani DS	23.10.2009
6	Delavnica z uradi in člani DS: predstavitev osnutka SRM	9.2.2010
7	Zaključek internega procesa in javna objava na www.mra.si	15.3.2010
8	Predstavitev SRM na mestnem svetu MOM	5.9.2011
9	Nadgradnja dokumenta z upoštevanjem Strateško razvojnega dokumenta s področja razvoja MOM in strateškega upravljanja mesta, s prenosom dobrih praks iz Gradca	7.11.2011
10	Javna predstavitev 1	9.11.2011
11	Javna predstavitev 2	10.11.2011
12	Javna predstavitev 3	11.11.2011
13	Obravnava na Odboru za gospodarstvo	13.12.2011
14	Koordinacijski team Odbora za gospodarstvo in MRA	27.12.2011 in 6.1.2012
15	Javna obravnava (Poziv organizacijam v MOM)	17.2.2012-3.2.2012

0 UVOD

SRM predstavlja dolgoročne strateške-razvojne smernice politike razvoja Mestne občine Maribor, skladen je z razvojnimi dokumenti na nacionalni ravni, predvsem Strategijo razvoja Slovenije in hkrati predstavlja osnove za oblikovanje bodoče srednjeročne politike na regionalni ravni v t.i. razvojni regiji Podravje. Dokument prav tako upošteva dokumente Evropske komisije, predvsem krovni dokument za izvedbo kohezijske politike po letu 2013, to je Strategijo 2020 in se tako umešča med tiste razvojne dokumente, na podlagi katerih bo moč oblikovati in posledično oplemenititi nacionalne/regionalne/lokalne vire.

SRM kot dolgoročna razvojna politika, opredeljena s cilji in smernicami za njihovo doseganje (ter posledično kvantificiranimi kazalniki), predstavlja podlago za pripravo mestnega proračuna. Še več, njena izvedljivost je neposredno povezana z obstoječimi in bodočimi viri, ki predstavljajo razpoložljivi razvojni del mestnega proračuna. Nanjo je moč vezati že tudi obstoječe razvojne programe Mestne občine Maribor.

Za izvedbo razvojne politike MOM je potrebno oblikovati ustrezni institucionalni in finančni okvir. Institucionalni okvir predvideva: mestni svet kot nadzorni organ priprave in izvedbe strategije, občinsko upravo – urade, službe, organe kot pripravljavce posameznih delov politik ter sistem spremljanja (poročanja) in vrednotenja izvedenih politik.

Dolgoročna politika mesta predstavlja okvir za srednjeročno strateško politiko, ki jo običajno zaznamujejo petletni strateški oziroma sedemletni strateški načrti, na podlagi katerih se oblikujejo izvedbeni dokumenti z natančno opredeljenimi programi (oziroma strateškimi osmi oz. prioritetami in ukrepi ter načini/strategijami za njihovo izvedbo). SRM predstavlja dolgoročno razvojno politiko Maribora, ki kot sodobno evropsko in hkrati v globalni prostor vpeto mesto, mora staviti na razvojne priložnosti, predvsem znanje, inoviranje na vseh štirih stebrih trajnostnega razvoja (ekonomskem, socialnem, družbenem in institucionalnem). Strateški cilj in hkrati dolžnost mestne politike je zagotavljati okvirne pogoje za blaginjo prebivalcev in hkrati zagotavljati preživetje mesta na dolgi rok.

Snovanje SRM kot dolgoročne razvojne politika Mestne občine Maribor je podlaga, na kateri bo moč oblikovati:

1. Srednjeročni strateški načrt (2014 – 2020) z neposrednim vključevanjem organizacij, ki delujejo na območju MOM in so neposredni ali posredni koristniki mestnega proračuna kot tudi organizacijami, ki delujejo na območju MOM in v njem participirajo predvsem na prihodkovnem delu proračuna MOM;

2. Izvedbeni načrt srednjeročne Strategije razvoja Maribora, ki ga je smiselno pripravljati kot razvojni del proračuna MOM (s kvantificiranimi cilji in rezultati, opredeljenimi v NRP) in posamezne pol-letne delovne programe;
3. Sistem spremljanja (kvantitativno, v okviru proračunskih let in kvalitativno v obliki predhodnega vrednotenja, vmesnega vrednotenja in zaključnega vrednotenja);
4. Zavezo k izvedbenim mehanizmom, kot so predlagani v SRM.

0.1 Preteklo in sedanje stanje

Politična odgovornost je v preteklih letih pogosto umanjala, številne mariborske razvojne strategije¹ so dobile oznako »arhivirano«, pri čemer je povsem umanjkal družbeni konsenz o njihovi primernosti, njihova izvedljivost je postala predmet razpršenih projektnih poskusov. Umanjkala je torej družbena odgovornost vplivnih.

Kaj je torej ultimativni cilj neke družbene skupnosti kot je mesto Maribor v začetku 21. stoletja? Cilj je zagotoviti okvirne pogoje v katerih bodo prebivalci mesta lahko kvalitetno udeleženi svoje potenciale in pri tem ohranjali svoje človeško poslanstvo kot tudi dostojanstvo. Šele tako bo mesto globalno stičišče novega, koristnega, ustvarjalnega družbenega prostora in skupnosti po meri človeka. Cilje smo, v skladu s sodobnimi trendi strateškega načrtovanja v javnem sektorju, kvantificirali. So torej merljivi in preverljivi. Prav tako ne ponavljamo zapisanega v posameznih sektorskih razvojnih programih MOM, temveč iščemo odgovore na izzive 21. stoletja, ki se jim Maribor ne bo mogel izogniti.

Zato naj na začetku 21. stoletja velja slogan: »**MARIBOR, USTVARJA IN SOOBLIKUJE PRIHODNOST**«.

¹ Primeri pripravljenih strategij: **I: Štiri leta po »Maribor jutri« (1996):** gospodarska strategija z naslednjimi ukrepi: Sklad za prestrukturiranje gospodarstva; Program spin-off podjetij; Mreža poslovnih inovacij; Klirinška hiša za prostore, opremo, objekte; Krepitev gospodarske infrastrukture (Info center, Vajeniški program, Program mikro kreditov; Program voucherev za usposabljanje; Program razširitve javnih del; Program garancij; Program usposabljanja managerjev; Investicijski forum; Mariborski regionalni investicijski sklad; Sklad semenskega kapitala; Izobraževanje in usposabljanje; financiranje tehnoloških inovacij); Vzpostavitev organiziranosti in podpora skupnosti (marketinško/partnerski forum; forum za promocijo izvoza; mednarodni trgovski sejem); Maribor kot slovensko pilotno mesto; Vzpostavitev in uresničevanje pobud Mariborska/slovenska delovna skupina; **II. Mariborski regionalni program aktivnosti (1997):** sektorski: a. proizvodnja (internacionalizacija, FDI, prestrukturiranje, podpora industriji v krizi); b. turizem in kmetijstvo (priprava turistične strategije, razvoj novih turističnih proizvodov, podaljšanje turistične sezone, investicije za povečanje razpoložljivih kapacitet in poslovanja, priprava načrta turističnega marketinga in informiranja; skupni marketinški nastop turističnih ponudnikov, ustanovitev regionalne turistične pisarne in zveze; c. marketing (info o marketinških možnostih, razvoj marketinške strategije (tržne niše v kmetijstvu), oblikovanje združenja proizvajalcev, zapolnjevanje marketinških niš, sodelovanje in povezovanje kmetij); d. kadri (organizacija in usposabljanje); e. ekonomski temelji (zemljišča in storitve; kapital in finance; transfer tehnologije; poslovno svetovanje; omrežje poslovne podpore); f. regionalni razvoj (vzpostavitev sistema, dvig zavesti o razvojnih potrebah, poenostavitev postopkov, regionalno sodelovanje in uresničitev strukture)

Sledijo: **Regionalni razvojni program Podravske regije 2004 – 2006; RRP Podravske razvojne regije 2007 – 2013**, kjer ima Maribor kot središče razvojne regije odločilno vlogo pri pripravi in izvedbi (dostopno na www.mra.si)

0.2 Komu je Strategija razvoja Maribora namenjena?

Strategija razvoja Maribora je del politike Mestne občine Maribor, njene strateške smernice na podlagi katerih bo mestna uprava pripravljala letne-dvoletne proračune, in sicer zgolj za tisti del t.i. razvojnega proračuna, ki ne predstavlja njenih rednih nalog. SRM torej ne vključuje finančnih obveznosti MOM, ki predstavljajo njene redne naloge in izdatke v skladu z zakonodajnimi okvirji in predpisi države, ki se nanašajo na lokalne skupnosti.

SRM predstavlja prispevek k razvojno-strateškim projektom, ki jih bo MOM bodisi sofinancirala bodisi sama izvajala. Strategija predstavlja del, ki ne sodi med zakonsko opredeljene izdatke lokalne skupnosti vendar je za razvoj mesta nujna.

Zato je ciljna skupina, ki naj ima koristi pri izvedbi strategije predvsem, lokalno okolje, v prvi vrsti prebivalci MOM. Seveda se le-ti povezujejo v različne interesne skupine (npr. odbore, iniciative) oz. delujejo v različnih organizacijskih oblikah (npr. javni zavodi, podjetja, društva itd.).

SRM tako zgolj posredno pomeni vključevanje posredniških organizacij. V skladu z načeli transparentnosti, hierarhičnega sosledja in predvsem gospodarnosti je, da MOM za izvedbo posameznih nalog oz. instrumentov lahko pooblasti javne institucije, ki delujejo v MOM, in ki so bile ustanovljene z namenom pospeševanja njenega razvoja. Vse ostale organizacije naj participirajo v projektih oz. naj MOM v njihove projekte vstopa zgolj, če izkažejo skladnost s strategijo in prispevajo k doseganju kvantificiranih ciljev in kazalnikov (tako na ravni rezultatov, izložkov kot tudi učinkov).

1 STRATEGIJA RAZVOJA MARIBORA (SRM)

SRM predstavlja strateške in izvedbene mehanizme razvoja MOM in njenega gravitacijskega območja, in sicer za obdobje 2011 – 2030, v katerem naj Maribor ohrani in še dodatno okrepi svojo vlogo regionalnega središča Vzhodne Slovenije (SKTE II).

1.1 Temeljne smernice SRM

Pri pripravi SRM smo upoštevali naslednje temeljne smernice:

1. upoštevanje ekonomskih, socialnih in prostorskih možnosti in omejitev (povezovanje razvojnega in prostorskega načrtovanja);
2. upoštevanje trajnostnega razvoja (soodvisnosti gospodarske, socialne in okoljske razsežnosti blaginje, z namenom omogočiti zadovoljevanje potreb današnjih generacij, ne da bi omejevali možnosti prihodnjih pri vsaj enako uspešnem zadovoljevanju njihovih potreb) in ustreznih institucionalnih struktur;
3. upoštevanje partnerstva s socialnimi in regionalnimi partnerji ter civilno družbo (vključevanje v postopek priprave, izvedbe in spremljanja razvoja);
4. upoštevanje informiranja in obveščanja za zagotavljanje transparentnosti (preglednosti).

Temeljne smernice so hkrati podlaga za izvedbo programov in projektov SRM.

1.2 Umestitev SRM med strateške dokumente države in regije

V nadaljevanju predstavljamo umestitev Strategije razvoja Maribora med obstoječe razvojne in strateške dokumente države, ki so v veljavi do zaključka 2013 in nove dokumente, ki bodo v veljavi od 2014 – 2020.

1.2.1 Strateško-razvojni dokumenti na ravni države

SRM uvrščamo med lokalne razvojne strateške dokumente, ki izkazujejo skladnost s Strategijo razvoja Slovenije, z Državnim razvojnim programom, Resolucijo o nacionalnih razvojnih projektih, Dopolnjenim Programom ukrepov za spodbujanje podjetništva in konkurenčnosti za obdobje 2007-2013, Nacionalnim strateškim referenčnim okvirom ter Operativnimi programi (kohezijska politika), Regionalnim razvojnim programom Podravske razvojne regije 2007 – 2013, prostorskimi dokumenti ter lokalnimi razvojnimi dokumenti.

V sliki 1 so prikazani tudi razvojni dokumenti države, ki jih je potrebno pri izvedbi Strategije razvoja Maribora upoštevati, saj predstavljajo okvir za pripravo Strategije Razvoja Slovenije 2013 - 2020.

Slika 1: Strateški dokumenti na nivoju države

Vir: www.svrez.gov.si [1.10.2011]

V času nastanka pričujoče strategije je v veljavi Strategija razvoja Slovenije (2005 – 2013), pripravljala pa se nov dokument za obdobje 2014 – 2020. V načrtu (objavljenem na spletni strani SVREZ, www.svrez.gov.si) so že opredeljene prioritete in cilji v letu 2020. Slednje prikazujemo v tabeli v nadaljevanju.

Tabela 1: Slovenija 2020

PRIORITETE	Pametna rast	Vključujoča rast	Zelena rast
Nacionalni cilji	3% BDP za R&R	75% delovno aktivnih	20/20/20 okoljski cilji
	5% osipnikov in 40% terciarno izobraženih	40.000 ljudi iz revščine	
Razvojne politike	01 Spodbujanje podjetništva in konkurenčnosti	03 Trg dela	06 Promet in prometna infrastruktura
	02 Visoko šolstvo, znanost, tehnologija in informacijska družba	10 Socialna varnost	07 Energetika
	04 Izobraževanje in šport		
	05 Kultura	11 Zdravstveno varstvo	09 Okoljska in prostorska politika

Vir: Informacija o pripravi Strategije razvoja Slovenije za obdobje 2013 – 2020 (dostopno na www.svrez.gov.si; [1.10.2011])

Pogajanja in priprava na novo finančno obdobje 2014 – 2020 na ravni Slovenije poteka centralizirano, in sicer v okviru SVREZ.

1.2.2 Razvoj kohezijske politike po 2013

Evropska komisija je marca 2010 sprejela **Krovno strategijo za rast in delovna mesta**, ki je nasledila Lizbonsko strategijo². Evropa 2020 je ambiciozna in celovita strategija za izhod držav članic iz gospodarske krize, zagotovitev makroekonomske stabilnosti ter izvedbo daljnosežnih strukturnih reform. Bistveni del te strategije je uvedba strukturnih reform za srednje- in dolgoročno obdobje, ki se osredotočajo na spodbujanje vzdržnosti javnih financ, izboljšanje potenciala rasti in uresničevanje petih glavnih ciljev do leta 2020. Strategija opredeljuje **tri prednostne vidike rasti za Evropo: pametno, trajnostno in vključujočo rast**, ki so podlaga za socialno tržno gospodarstvo 21. stoletja.

Pametna rast: razvoj gospodarstva, ki temelji na znanju in inovacijah.

Vključujoča rast: utrjevanje gospodarstva z visoko stopnjo zaposlenosti, ki krepí socialno in teritorialno kohezijo.

Trajnostna rast: spodbujanje bolj konkurenčnega in zelenega gospodarstva, ki gospodarneje izkorišča vire.

²(Sporočilo Komisije »Evropa 2020: Strategija za pametno, trajnostno in vključujočo rast«, objavljeno 3. marca 2010, COM(2010)2020 konč.)

Sedem vodilnih pobud

Dokument Evropa 2020 predlaga sedem vodilnih pobud, pri katerih se določijo cilj in evropska raven delovanja pa tudi dolžnosti držav članic:

- I. **inovativna Evropa:** cilj je posodobitev raziskovalne in inovacijske politike v EU ter obvladovanje novih družbenih izzivov zaradi podnebnih sprememb, učinkovite rabe energentov, demografskih sprememb in zdravja;
- II. **mladi v gibanju:** cilj je izboljšati kakovost in delovanje evropskega visokošolskega prostora, pa tudi povečati njegovo privlačnost za tuje študente ter izboljšati zaposljivost mladih;
- III. **digitalno poslovanje:** cilj je vzpostaviti enoten digitalni trg, ki bo prinesel nove družbene koristi in nove storitve informacijsko-komunikacijske tehnologije, med drugim z vidika oživitve spletne trgovine v EU;
- IV. **učinkovita raba virov:** cilj je strukturni premik v nizko ogljično gospodarstvo;
- V. **nova industrijska politika:** cilj je spodbujati podjetništvo, uporabo novih tehnologij, razvoj novih proizvodov in storitev z visoko dodano vrednostjo;
- VI. **ново znanje za nova delovna mesta:** cilj je vzpostaviti sodoben trg dela, ki bo bolj odziven in vključujoč ter bo omogočal več boljših zaposlitev;
- VII. **evropski boj proti revščini:** cilj je boj proti socialni izključenosti posebnih skupin, kar bo pripomoglo k zagotovitvi gospodarske, socialne in ozemeljske povezanosti.

Evropski svet je potrdil sedem vodilnih pobud in se dogovoril o petih glavnih ciljih, ki naj bi hkrati usmerjali dejavnosti držav članic in Komisije. Evropska unija si je zastavila pet ambicioznih ciljev – na področju zaposlovanja, inovacij, izobraževanja, socialne vključenosti in podnebja/energije, ki naj bi jih dosegla do leta 2020. Tudi vsaka država članica je za vsako posamezno področje določila svoje cilje. Strategija tako temelji na konkretnih ukrepih na ravni EU in ravni posamezne države članice.

Pet ciljev, ki jih bo EU zasledovala do leta 2020 v EU je:

- zagotoviti 75-odstotno stopnjo zaposlenosti žensk in moških v starosti med 20. in 64. letom, tudi z večjo udeležbo mladih, starejših in nizkokvalificiranih delavcev ter z boljšim vključevanjem zakonitih priseljencev;
- izboljšati možnosti za raziskave in razvoj, zlasti povečati celoten delež javnih in zasebnih naložb v tem sektorju na 3% BDP; Komisija bo pripravila kazalnik, ki bo izražal intenzivnost raziskav, razvoja in inovacij;
- zmanjšati izpuste toplogrednih plinov za 20% v primerjavi z vrednostmi iz leta 1990, povečati delež obnovljivih virov v porabi energije na 20% in izboljšati energetska učinkovitost za 20%;
- izboljšati izobrazbo, zlasti z zmanjšanjem stopnje osipa v šolah in povečanjem deleža prebivalstva s terciarno ali enakovredno izobrazbo;
- spodbujati socialno vključenost, zlasti z zmanjšanjem revščine.

Teh pet ciljev se nanaša na glavna področja, na katerih je ukrepanje na evropski ravni nujno, saj so področja med seboj povezana. Uresničitev teh ciljev bo pomagala meriti napredek pri izvajanju strategije. Medtem ko so nekateri od ciljev utemeljeni v zakonodaji EU, drugi niso in tudi bremena niso porazdeljena, zato bo skupni cilj lahko dosežen le ob primerni politiki na nacionalni ravni in ukrepih na ravni EU.

Pričujoča Strategija razvoja Maribora do leta 2030 je usklajena s Strategijo 2020. Skladnost je povzeta v tabeli št. 21 »Primerjalna analiza evropske kohezijske politike 2014+ in SRM«.

1.2.3 Kohezijski instrumenti EU za 2014-2020

Evropska komisija je sprejela zakonodajni sveženj za kohezijsko politiko v obdobju 2014-2020, ki je namenjen spodbujanju rasti in delovnih mest v Evropi. Gre za sveženj, s katerim bodo regije dosegle cilje na ključnih razvojnih izzivih, kot so zaposlovanje, izobraževanje, revščina, inovacije, znanost in raziskave ter podnebne spremembe. Skladno z zakonodajnim paketom bodo od leta 2013 naprej države članice sklenile z Evropsko komisijo pogodbe o partnerstvu, ki se bodo osredotočale na manj prednostnih nalog. Pogodbe o partnerstvu bodo določile jasne ciljne vrednosti ter za regije, ki so najbolj uspešne pri doseganju svojih ciljev, pripravile finančno rezervo na podlagi doseženih rezultatov. Sveženj predvideva tudi poenostavitev in uskladitev pravil v zvezi z različnimi skladi. Tudi v obdobju 2014 – 2020 bo Evropska komisija izvajala kohezijsko politiko s pomočjo instrumentov, ki smo jih spoznali že v obstoječem obdobju. V tabeli 2 je prikazan predlog finančnega okvirja za obdobje 2014 – 2020.

Tabela 2: Predlog komisije za finančne okvirje v obdobju 2014 - 2020

Predlagan proračun 2014-2020	Milijarde EUR
Manj razvite regije	162,6
Tranzicijske regije	38,9
Bolj razvite regije	53,1
Teritorialno sodelovanje	11,7
Kohezijski sklad	86,7
Posebne dodelitve za obrobne in redko poseljene regije	0,926
Povezovanje evropskih objektov za transport, energijo in IKT	40 (in dodatnih 10 milijard znotraj kohezijskega sklada)

Vir: CohesionPolicy 2014 - 2020

http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/proposals_2014_2020_en.cfm [05.11.2011]

Manj razvite regije ostajajo pomembna prioriteta kohezijske politike. Proces dohajanja ekonomsko in socialno zaostalih regij zahteva dolgoročni trajnostni napor v svetu povečane nestabilnosti. Ta kategorija obravnava tiste regije, katerih BDP na prebivalca je manjši od 75% povprečnega BDP v EU-27.

Okrepljeno strateško programiranje vključuje definiranje seznama tematskih ciljev uredbenega paketa. Skupni strateški okvir predstavlja dokument Evropa 2020, skladi kohezijske politike (Evropski sklad za regionalni razvoj, Evropski socialni sklad, Evropski kmetijsko-ribiški sklad in Kohezijski sklad) zagotavljajo integrirano uporabo sredstev za doseg skupnih strateških ciljev.

1.3 Strateški dokumenti MOM in Strategija razvoja Maribora

Strategija razvoja Maribora do leta 2030 predstavlja dokument, ki združuje že obstoječe in sprejete strategije ter programe s posameznih področji MOM. Prav tako pa bo ta dokument vplival na tiste, ki jih bo MOM šele pripravljala.

Strategijo MOM je moč uresničiti zgolj ob upoštevanju veljavnega prostorskega načrta MOM.

STRATEGIJA RAZVOJA MARIBORA 2030
LOKALNI ZAPOSLOVNI PAKT (2007; info: MRA); REGIONALNI ZAPOSLOVNI PAKT (2012; info: MRA)
LOKALNI PROGRAM MLADIH V MESTNI OBČINI MARIBOR za obdobje 2010-2012
EPK 2012 (info: http://www.maribor2012.inf)
OBČINSKI PROGRAM VARSTVA OKOLJA ZA MARIBOR 2008-2013 (info: Komunalna direkcija)
PROSTORSKI NAČRT MOM (info: Urad za komunalno, promet in prostor, Sektor za urejanje prostora)
AKCIJSKI ENERGETSKI NAČRT MOM (info: ENERGAP)
STRATEGIJA RAZVOJA TURISTIČNE DESTINACIJE MARIBOR – POHORJE (info: ZZT)
REGIONALNA STRATEGIJA INOVIRANJA (v pripravi; info: MRA)

Vir: www.maribor.si

2 POSLANSTVO IN VIZIJA STRATEGIJE RAZVOJA MARIBORA

Poslanstvo Strategije razvoja Maribora, kot smernic razvojne politike mesta Maribor in njegovega gravitacijskega območja, je zagotoviti ustrezní mehanizem za aktivno sooblikovanje razvojnega koncepta na lokalnem/regionalnem in nacionalnem nivoju, tako v času razvojnih prebojev kot očitne gospodarske in/ali družbene stagnacije.

Razvojna politika SRM ponuja okvir za zagotavljanje ustreznih infrastrukturnih naložb, krepitev raziskav in razvoja, predstavlja odsev zelene in dejanske podobe družbe (preučevane z izbranimi vidiki kot so kultura, etika, prevladujoče norme, talenti in kodirana vedenja v skupnosti) ter tako predstavlja pogoje v katerih je posameznik, prebivalec, občan sposoben realizirati svoje potencialne. SRM zato upošteva trende globalizacije in lokalizacije, internacionalizacije, regionalizacije in informacijske družbe, pri čemer je potrebno na novo oblikovati temeljne sodobne občinske uprave ter njenih javnih služb, ter ponovno premisliti vlogo matične razvojne agencije v procesih strateškega načrtovanja in doseganja zelenih in utemeljenih razvojnih ciljev.

2.1 Od koncepta do vizije mesta Maribor

SRM kot strateški dokument dolgoročnega razvojnega načrtovanja temelji na smernicah razvoja sodobne družbe: trajnostnem in v blaginjo usmerjenem razvoju. Dokument predstavlja osnovo, ki se bo v prihodnjih letih in desetletjih prilagajala.

Naloga razvojne politike je, tako na strateški kot izvedbeni ravni, zagotoviti mehanizme, ki spremembe spodbujajo in jih hkrati nadzirajo. Alokacijska politika (politika razdeljevanja sredstev) zato mora nastajati v socialnem dialogu in predstavljati odsev družbenega dogovora o prednostih določene skupnosti. Dolgoročna vizija torej upošteva tako pretekle izkušnje, sedanost kot tudi prihodnost, kot jo puščamo zanamcem.

Zato **vizija SRM** obsega temeljne vrednote, ki prevladujejo v Mariboru in razloge za njegov obstoj in nadaljnji razvoj ter njegovo videnje v prihodnosti. Vizija in poslanstvo Maribora izhajata iz pomembnih interesov različnih udeležencev in deležnikov razvoja in sta podlaga za oblikovanje mestne politike, ki naj temelji na:

1. dvigu kvalitete življenja;
2. oblikovanju na znanju, ustvarjalnosti in inovativnosti temelječega gospodarstva, ki z ustvarjanjem dodane vrednosti ustvarja priložnosti za učinkovito in uspešno vključevanje v globalni trg;
3. okolju prijaznem transportu in tehnologiji;
4. pravičnosti in npravnosti kot podlagi upravljanja mesta in njene politike.

VIZIJA:

»Maribor kot sodobno evropsko mesto ustvarja nove priložnosti za trajnostni razvoj in blaginjo prebivalcev. Zato stavi na: znanje in ustvarjalno moč posameznikov, ki lahko uresničijo svoje ideje.«

SLOGAN:

»MARIBOR, USTVARJA IN SOOBLIKUJE PRIHODNOST«

2.2 Krovni cilji Strategije razvoja Maribora do 2030

Mestna občina Maribor bo uspešnost izvajanja strategije merila z doseganjem kvantificiranih ciljev.

Krovni cilji Strategije razvoja Maribora do leta 2030 so:

1. Povečanje stopnje zaposlenosti in samozaposlenosti prebivalstva med 18. in 60. letom starosti s sedanjih 70% na vsaj 75%.
2. Doseganje cilja investiranja 5% izdatkov MOM v razvojne programe in projekte, ki bodo izkazovali inovativnost (merjeno s številom novih idej/sugestij/invencij/inovacij) na posamezni ukrep.
3. Zmanjšanje emisij toplogrednih plinov za vsaj 30% v primerjavi z ravniyo v letu 2009.
4. Povečanje deleža obnovljivih virov energije v končni porabi energije za 20% glede na leto 2009.
5. Povečanje energetske učinkovitosti za 20% (tako javne infrastrukture kot gospodinjstev in podjetij) glede na leto 2009.
6. Zmanjšanje osipa na področju izobraževanja pod 10%.
7. Povečanje števila mestnih prebivalcev med 25. in 30. letom starosti, ki so končali terciarno izobraževanje na vsaj 40%. Zmanjševanje števila mestnih prebivalcev, odvisnih od socialne pomoči, na 3% vseh prebivalcev.

Krovni cilji so usklajeni s cilji Strategije 2020.

2.3 SWOT/SPIN analiza mesta Maribor

SWOT analiza je namenjena prikazu prednosti in slabosti mesta Maribor, ki izhajajo iz njegovih lastnih priložnosti in težav, s katerimi se sooča, in ki sooblikujejo njegovo konkurenčno prednost. Vendar pa bodo na uspešnost in učinkovitost mesta Maribor v prihodnjih dveh desetletjih vplivali zunanji izzivi in nevarnosti, ki sooblikujejo privlačnost mestnega okolja (ključni dejavniki uspešnosti).

2.3.1 Poglavitne ekonomsko-socialne značilnosti regije Podravje in Maribora kot glavnega zaposlovalca v regiji

Po višini BDP na prebivalca se regija po podatkih za leto 2009 uvršča na 6. mesto. Kljub vsemu pa je regija skupno ustvarila 13,5% nacionalnega BDP (podatki za 2008), kar jo uvršča na 2. mesto v državi (takoj za Osrednjeslovensko regijo – 36,1%). Stopnja registrirane brezposelnosti v Podravski regiji je 11,9%, kar regijo uvršča na 2. mesto (takoj za Pomursko statistično regijo). Od tega ima 29,9% nezaposlenih v regiji osnovnošolsko, 61,1% srednješolsko in 9,0% višjo in visokošolsko izobrazbo (podatki za leto 2009).

Industrija, zlasti proizvodnja, je odvisna predvsem od tujih trgov (izvoz stopnja: 70% v EU, od tega kar 18% Nemčija). Na nacionalni ravni je v inovacijske dejavnosti vključenih le 50,3% podjetij, od tega jih je le 9,1% tehnološko inovativnih in 15,9%, ki niso tehnološko inovativna. V regiji je 6.023 aktivnih podjetij, 10.296 samozaposlenih oseb in 43 zadrug, ki zaposlujejo 129.750 ljudi v celoti, to je 14,5% vseh zaposlenih Slovencev. Neto dodana vrednost na zaposlenega v regiji znaša 29.700 EUR in je pod slovenskim povprečjem.

Človeški viri v Podravski regiji so raznoliki. Univerza v Mariboru je bila ustanovljena leta 1975 in je druga največja univerza v Sloveniji. Ima 17 fakultet, 24.600 študentov na leto, 7.700 začetnikov na leto, 3.300 diplomantov na leto, 198 študijskih programov in 1.800 zaposlenih.. V okviru Univerze obstajata pisarna za prenos tehnologij (TehnoCenter) in Univerzitetni spin-off inkubator Tovarna podjetmov.

2.3.2 Posnetek stanja inoviranja v Mariboru

Čeprav statistika inoviranja v EU temelji na alokaciji virov za raziskave in razvoj in številu patentov, se je izkazalo, da so v t.i. manj razvitih regijah³ pomembni drugi parametri oziroma metode ocenjevanja inoviranja in gospodarskega regionalnega pomena. Med parametri, ki določajo inovativnost kakšnega geografskega področja sodijo

³ V 2010 je bila v okviru projekta INOLINK izvedena raziskava v desetih t.i. manj razvitih regijah EU (www.inolink.eu). Njeni rezultati niso zgolj namenjeni dvigu zavedanja o potrebah po inoviranju in oblikovanju inovacijske politike temveč kažejo tudi vključevanje deležnikov in stopnjo komunikacije med agenti inoviranja.

tudi: lastni viri regije, tradicija, število zaposlenih na področjih, kjer se ustvarja najvišja dodana vrednost in število novih tehnologij, produktov ali storitev.

V skladu z raziskavo so najbolj inovativni sektorji v regiji Podravje: *informacijsko-komunikacijska tehnologija in storitve, okoljske storitve, energetika, prehrabena industrija in turizem*. Potenciali, ki bi iz trenutno nepomembnega sektorja lahko postali relevantni za prihodnost regije so: *optimizirana energetska gradnja, obnovljivi viri, generiki (farmacija), ustvarjalne panoge (dizajn, industrijski dizajn, arhitektura, vizualne – grafične komunikacije)* ⁴;

Med ukrepi, ki se že izvajajo v Podravju, in so namenjeni podpori inoviranja so: transfer tehnologije, organizacija izmenjave tehnologij; evalvacija in promocija povpraševanja in ponudbe tehnologij; organizacija seminarjev, konferenc, delavnic, nagrad in PR; izvedba evalvacije tehnologij in primerjalnih analiz med podjetji, usposabljanje mentorjev, vključno s tehnološkimi brokerji, mladi raziskovalci za podjetja, start-ups, internacionalizacija podjetij/proizvodov/storitev, krediti in komercializacija znanj.

Pri odločitvi o tem katero področje naj MOM spodbuja, pa je potrebno upoštevati naslednja izhodišča:

1. Inoviranje predstavlja možnost za dvig konkurenčnosti mesta in privlačnosti za domače in tuje vlagatelje.
2. Inovacije, ki jih je mogoče spremeniti v gospodarsko korist, so predvsem inovacije na področju tehnike, tehnologije in storitev.
3. Inovacije, ki se lotevajo področja družbe in njenih struktur so za napredek mesta ključne.

Prepreke za inoviranje in hkrati priložnosti za spremembo politike lahko v Mariboru in širši regiji časovno opredelimo. Pri tem velja, da se glede na vidik (kratkoročni/dolgoročni), razlikujejo uporabljena orodja, finančna zahtevnost, časovna dimenzija in drugi.

Kratkoročno vidik

Ovire, ki otežujejo in/ali preprečujejo podjetjem, organizacijam in posameznikom bolj učinkovito uvajanje in organiziranje procesov inoviranja so: *pomanjkanje robnih oz. mejnih znanj o novih tehnologijah in/ali poslovnih modelih, pomanjkanje dostopa do znanj in kvalificiranega osebja ter pomanjkanje veščin inovacijskega managementa*.

Da bi te ovire nekoliko omilili ali odstranili je smiselno⁵ izvesti naslednje ukrepe: povezovanje privatnih organizacij in ekspertov inoviranja (tehnični in finančni vidik) z javnimi organizacijami, uvajanje hitrih postopkov administriranja in ocenjevanja projektov in spodbujanje bolj integriranih podpornih storitev inoviranja.

MOM ima priložnost, da na javnih razpisih podpira organizacije, ki več inovirajo oz. od njih zahteva, da ponudijo nove in koristne ideje. Vidiki, na katere se novost nanaša so

⁴ Izrazi, ki se uporabljajo za opis ustvarjalnih panog so: ustvarjalne/kreativne industrije; ustvarjalni/kreativni sektor.

⁵ Po mnenju anketirancev v projektu INOLINK, sofinanciranem v programu INTERREG IVC.

lahko tehnične, tehnološke, finančne, procesno-organizacijske narave. Pri preverjanju novosti, naj se posvetuje s strokovnjaki s posameznih področij. Pri ugotavljanju njihove koristnosti in sprejemljivosti, pa naj upošteva končne koristnike.

Dolgoročni vidik

Usmerjanje oz. preusmerjanje s proizvodnega na izključno storitveni sektor kaže negativne posledice za celotno EU. Pričakovanja, da bo »razviti« svet obdržal razvoj, proizvodnjo pa preselil v cenovno bolj ugodna področja, so se izkazala za napačna. Maribor ni v celoti opustil industrijske tradicije, zato je nujno, da mlade od vrtca naprej dovolj intenzivno seznanjamo in vzgajamo na področju tehnike in tehnične kulture. MOM naj sistematično poskrbi, da se tehnično – tehnološka tradicija mesta razvija naprej. Intenzivnejše uveljavljanje področja tehnike pomeni izvedbo vrste iniciativ kot so npr. izgradnja hiše eksperimentov, popularizacija tehničnega pouka v šolah in tekmovanj na področju tehnike, reševanja praktičnih problemov občanov ter ustrezno popularizacijo in nagrajevanjem najboljših tehničnih rešitev. Brez intelektualno močnih posameznikov s področja tehnike in tehnologije, tudi globalno konkurenčnih in prebojnih idej ne more biti. Intelektualna odličnost je potreben pogoj za globalno konkurenčnost. Močna intelektualno-industrijsko-inženirska baza je pogoj za konkurenčnost podjetij in njihovih programov in posledično za tuje vlagatelje in ne nazadnje za prilive v mestno blagajno. Informacija o več kot prepolovljeni populaciji vpisanih kot tudi diplomantov tehničnih fakultet v primerjavi z obdobjem 1980-1990, je za mesto alarmantna. Zato opozarjamo, da primanjkljaj finančnih virov, pomanjkanje informacij in marketinških znanj postane ovira komaj takrat, ko se neka ideja razvije do faze komercializacije in je posledično faza komercializacije upočasnjena ali pa je ni.

2.3.3 Področje trga dela

Strateško orodje za usklajevanje naporov na trgu dela predstavlja v lokalnem okolju Lokalni zaposlitveni pakt. K strateškemu usklajevanju so se leta 2007 pogodbeno zavezale: Mestna občina Maribor, Zavod RS za zaposlovanje – OS Maribor in Mariborska razvojna agencija. Slednja opravlja funkcijo koordinatorja, vzpostavljen je Upravni odbor.

Člani upravnega odbora Lokalnega zaposlitvenega pakta so:

- predstavnik Zavoda RS za zaposlovanje, Območne službe Maribor
- predstavnik MRA
- predstavnik MOM
- predstavnik Fundacije Prizma
- predstavnik ŠGZ Maribor
- predstavnik OPZ Maribor
- predstavniki sindikatov (Polijski sindikat Podravja, SKEI OO za Podravje; Območna organizacija ZSSS Podravja Maribor)
- predstavnik Zavoda za šolstvo, OE Maribor
- predstavnik Centra za socialno delo Maribor

- predstavnik Univerze v Mariboru
- predstavnik delodajalcev (podjetja)
- predstavnik agencije za kadre
- predstavnik NVO
- predstavnik koordinacijske pisarne lokalnega zaposlitvenega pakta

Vir: Lokalni zaposlitveni pakt, Mariborska razvojna agencija, 2007, www.zaposlitveni-pakt.si

Spreminjajoči pogoji, predvsem zakonodajni okvir na nivoju države, daje priložnost, da se navori lokalnega zaposlitvenega pakta v večji meri usklajujejo z državo, predvsem z novo kohezijsko politiko 2014 – 2020. To je eden izmed razlogov, da se bo LZP v 2012 preoblikoval v regionalni zaposlitveni pakt v katerem se bodo obstoječi člani zavezali k vsebinski in tudi finančni izvedbi programov in ukrepov. Obstoječe stanje na trgu dela, ki ga prikazujemo v nadaljevanju, kaže dolgoletno neuskklajenost med obsegom ponudbe in povpraševanja na trgu dela, tj. razmerje med osebami, ki so kandidirale na objavljena prosta dela in med objavljenimi prostimi deli. Zato je nujno, da institucije, ki delujejo kot usmerjevalci trga dela, svojo pozornost prenesejo z brezposelnih na organizacije (predvsem podjetja) in njihove potrebe, torej tudi na zaposlene. Prav tako pa nujno začeti razmišljati o novih oblikah zaposlovanja kot je npr. projektno zaposlovanje in v skladu s tem podati jasne predloge za spremembo zakonodaje na področju trga dela in posledično za izvedbo programov. Spodbujanje zaposlovanja, ki ga neposredno ali posredno izvaja MOM s svojimi programi/projekti, naj bo zato kvantificirano z merljivimi kazalniki ustvarjenih novih delovnih mest oz. ohranjanjem zaposljivosti. Ob tem ne gre spregledati, da so za blaginjo prebivalcev pomembni tudi pogoji v katerih ljudje delajo. Tukaj lahko MOM pokaže svojo družbeno odgovornost in podpre predvsem tista podjetja, ki delujejo v skladu z ISO 26000.

2.3.3.1 Značilnosti trga dela

Po dejavnostih so tudi v letu 2010 v strukturi zaposlenih prevladovali zaposleni s področja predelovalnih dejavnosti z 21,7%, sledili so jim zaposleni s področja trgovine, popravil motornih vozil in izdelkov široke porabe (12,9%), izobraževanja (8,6%), gradbeništva (8,4%), zdravstva in socialnega varstva (7,5%), strokovnih, znanstvenih in tehničnih dejavnosti (6,2%), drugih raznovrstnih poslovnih dejavnosti (5,5%) ter zaposleni s področja prometa in skladiščenja (5,4%).

Ostale dejavnosti so bile zastopane v manjših deležih. Letna primerjava posameznih kategorij zaposlenosti na področju Območne službe Maribor že drugo leto zapored kaže na zmanjšanje števila zaposlenih v vseh kategorijah, razen samostojnih podjetnikov posameznikov: v podjetjih in drugih organizacijah (za 1,6%), pri samozaposlenih osebah (za 8,1%). V strukturi samozaposlenih se je povečalo število samostojnih podjetnikov posameznikov za 0,7%, število kmetov je upadlo za 13,9%, število oseb, ki opravljajo poklicno dejavnost pa za 3,7%. Globalna gospodarska kriza je prizadela vse kategorije zaposlenih, tudi samostojne podjetnike posameznike, saj je zmanjšanje števila

zaposlenih pri le-teh nadpovprečno. Poraslo pa je število samostojnih podjetnikov posameznikov, kar je predvsem posledica v dejstvu, da je veliko delavcev, ki so izgubili zaposlitev, prav v samozaposlitvi videlo možnost zagotavljanja socialne varnosti zase in za svoje družine.

2.3.3.2 Registrirana brezposelnost

V januarju 2011 je bilo na območju MOM v prijavljenih 8.179 brezposelnih oseb, v januarju 2010 pa je bilo registrirano brezposelnih 7.365 oseb. Število brezposelnih je bilo glede na januar 2010 višje za 11%.

Svetovna gospodarska kriza je povzročila močan padec gospodarske aktivnosti, ta pa se je odrazil v porastu brezposelnosti v letih 2009 ter 2010. Kljub pozitivni gospodarski rasti v letu 2010, je brezposelnost porasla tudi v tem letu, sicer v manjšem obsegu kot leto prej. Gospodarske razmere v predelovalnih dejavnostih so se v letu 2010 že izboljšale, kar se je odrazilo na manjšem številu brezposelnih oseb, ki so izgubile delo v teh dejavnostih, močno pa se je povečalo število brezposelnih oseb, ki so bile pred tem zaposlene v gradbeništvu.

Tabela 3: Registrirane brezposelne osebe po trajanju brezposelnosti

	Trajanje brezposelnost									Skupaj
	Do 3 mesecev	3 do 6 mesecev	6 do 9 mesecev	9 do 12 mesecev	1 do 2 leti	2 do 3 leta	3 do 5 let	5 do 8 let	8 let in več	
Maribor, jan 2011	1.952	1.240	631	506	1.803	728	594	366	359	8.179
Maribor, jan 2010	1.616	1.301	751	716	1.228	506	538	339	370	7.365

Vir: ZRSZ OE Maribor, Poročilo za leto 2010 in 2011

2.3.3.3 Struktura registriranih brezposelnih oseb po spolu

V januarju 2011 je bilo na Zavodu za zaposlovanje OE Maribor v povprečju prijavljenih 3.886 brezposelnih žensk, kar je za 12,0% več kot v letu 2010, vendar delež žensk v skupni brezposelnosti ostaja enak, in sicer pod 50%. Delež žensk je bil v letu 2009 prvič po dolgem obdobju nižji od 50%. Delež moških je začel naraščati v času gospodarske krize, zaposlenost se je zmanjšala v nekaterih dejavnostih, npr. v gradbeništvu, prometu in skladiščenju ter nekaterih panogah predelovalnih dejavnosti (proizvodnja kovin, kovinskih izdelkov, obdelava in predelava lesa, proizvodnja motornih vozil, drugih strojev in naprav, itd.), kjer se pretežno zaposlujejo moški. Obsežni prilivi, zlasti v letu 2009, so precej vplivali na spremembe v spolni strukturi brezposelnosti.

Tabela 4: Registrirane brezposelne osebe po spolu

Občina	Moški	Ženske	Skupaj
Maribor, jan 2011	4.293	3.886	8.179
Maribor, jan 2010	3.896	3.469	7.365

Vir: ZRSZ OE MB, Poročilo za leto 2010 in 2011

2.3.3.4 Starostna struktura registriranih brezposelnih oseb

Starejše osebe običajno težje najdejo zaposlitev. Delodajalci pri zaposlovanju pogosto dajejo prednost mlajšim kandidatom, poleg tega pa imajo večja pričakovanja glede kandidatove izobrazbe in izpolnjevanja drugih pogojev, ki jih zahteva delovno mesto. Starejši pogosto nimajo ustrezne izobrazbe, pogosto se niso pripravljene ponovno izobraževati oz. so za to manj motivirani, zaposlitev običajno iščejo dalj časa, z daljšanjem brezposelnosti pa se njihove možnosti za zaposlitev še dodatno zmanjšujejo. Težave pri zaposlovanju imajo tudi mladi, so bolj fleksibilni in pripravljene sprejeti delo, ki zahteva dodatno izobraževanje ali usposabljanje, delodajalci pa jih pogosto ne zaposlijo zaradi premalo delovnih izkušenj.

Tabela 5: Registrirane brezposelne osebe po starosti

	Starost							Skupaj
	do 18 let	18 do 25 let	25 do 30 let	30 do 40 let	40 do 50 let	50 do 60 let	60 let in več	
Maribor, jan 2011	3	804	1.212	1.721	1.694	2.500	245	8.179
Maribor, jan 2010	7	786	1.181	1.625	1.591	1.991	184	7.365

Vir: ZRSZ OE MB, Poročilo za leto 2010 in 2011

Predvidena uveljavitev pokojninske reforme je močno vplivala na povečano prijavljanje starejših, le-ti bi se v primeru uveljavitve novega pokojninskega zakona (ob istočasnem statusu brezposelne osebe) lahko upokojevali po ugodnejših pogojih. V letu 2011 so se razmere spremenile, a se je v zadnjih mesecih leta močno povečalo prijavljanje starejših. V januarju 2011 je bilo na Zavodu prijavljenih 2.745 brezposelnih oseb, starih 50 let in več.

V letu 2011 je poraslo število brezposelnih v vseh starostnih razredih. Podpovprečno glede na celotno brezposelnost je poraslo število brezposelnih oseb, starih od 15 do 24 let (+2,3%), od 25 do 29 let (+2,6%), od 30 do 39 let (+5,9%) ter od 40 do 49 let (6,5%). V starostnem razredu od 50 do 59 let je število brezposelnih poraslo za 22,6%, starih 60 let in več pa je bilo več za 33,2%.

2.3.3.5 Izobrazbena struktura registriranih brezposelnih oseb

Izobrazba je še vedno pomemben dejavnik pri iskanju zaposlitve. Pomembna je zlasti smer izobrazbe, bolj uspešni so iskalci zaposlitve, po izobrazbi katerih je večje povpraševanje na trgu dela oziroma ustreznih delavcev primanjkuje. Večje možnosti za zaposlitev imajo osebe z izobrazbo, po kateri obstaja na trgu dela povpraševanje, medtem ko stopnja izobrazbe, ki je v preteklosti igrala veliko vlogo pri zaposlitvenih možnostih (višja stopnja, večje zaposlitvene možnosti) danes ni več tako pomembna.

Tabela 6: Registrirane brezposelne osebe po stopnji izobrazbe

	Stopnja izobrazbe							B.Š.	Skupaj
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.+VIII.		
Maribor	2.179	287	83	2.045	2.497	408	662	18	8.179

Vir: ZRSZ OE MB, Poročilo za leto 2011

Največjo skupino brezposelnih predstavljajo osebe s V. stopnjo izobrazbe, v januarju 2011 jih je bilo na Zavodu za zaposlovanje prijavljenih nekaj manj kot 2.500, njihov delež v skupni brezposelnosti pa je bil 30,5%. Večina ostalih ima I-II. ter III-IV. stopnjo izobrazbe; delež prvih je bil 30,2%, drugih pa 26%. Brezposelnih s terciarno izobrazbo je bilo 13,1%.

2.3.3.6 Strukturna brezposelnost

Tudi v letu 2010 se je kazala dolgoletna neusklajenost med obsegom ponudbe in povpraševanja na trgu dela kot razmerje med osebami, ki so kandidirale na objavljena prosta dela in med objavljenimi prostimi deli v posameznem letu. V letu 2010 se je neusklajenost nekoliko zmanjšala, največja neusklajenost je bila prisotna na eni strani na VII. in na III.-IV. izobrazbeni stopnji ter na drugi strani na bolonjskih študijskih programih in V. izobrazbeni stopnji. Tako je bilo skoraj eno in pol prosto delo na voljo na VII. in na III.-IV. izobrazbeni stopnji, na V. stopnji pa je bilo obratno, saj sta v povprečju dve osebi kandidirali na eno prijavljeno prosto delo. Prav z namenom manjšanja tega razkoraka je Zavod za zaposlovanje tudi v letu 2010 vključeval brezposelne osebe s pomanjkljivo ali neustrezno izobrazbo oz. dodatnimi znanji v programe izobraževanja in usposabljanja ter v razne oblike delovnega angažiranja (javna dela, uvajanje v delo in drugi programi).

Izobrazbena struktura povpraševanja po kadrih na posameznih izobrazbenih stopnjah je bila v letu 2010 naslednja:

- 5.209 potreb oz. 20,3% je bilo prijavljenih za osebe na I. zahtevnostni stopnji, predvsem za pomožne delavce in delavce brez poklica ter gradbene delavce;
- 712 potreb oz. 2,8% je bilo prijavljenih za osebe na II. zahtevnostni stopnji, predvsem za obdelovalce kovin, kuharske pomočnike, zidarje za zidanje in ometavanje, varnostnike in čistilce metalurških izdelkov;

- 318 potreb oz. 1,2% je bilo prijavljenih za osebe na III. zahtevnostni stopnji, prevladovale so potrebe po bolničarjih, poštnih manipulantih, talivcih barvnih kovin in blagovnih manipulantih;
- 10.889 potreb oz. 42,5% je bilo prijavljenih za osebe na IV. stopnji izobrazbe, predvsem za varilce, prodajalce, ključavničarje, natakarje in zidarje;
- 4.691 potreb oz. 18,3% je bilo po osebah s V. stopnjo izobrazbe, največ po ekonomskih in strojnih tehnikih, gimnazijskih maturantih, zdravstvenih tehnikih in elektrotehnikih;
- 615 potreb oz. 2,4% je bilo za poklice na VI. zahtevnostni stopnji, predvsem za inženirje strojništva, ekonomiste, inženirje gradbeništva in poslovne sekretarje;
- 3.190 potreb oz. 12,4% je bilo po kadrih s VII.-VIII. stopnjo izobrazbe, predvsem po univ. dipl. ekonomistih, zdravnikih, univ. dipl. pravnih, dipl. ekonomistih (vs), profesorjih razrednega pouka, dipl. vzgojiteljih predšolskih otrok (vs);
- 11 potreb je bilo po kadrih, ki so zaključili bolonjske študijske programe.

Povpraševanje po glavnih poklicnih skupinah je bilo v letu 2010 naslednje:

- 192 potreb oz. 0,7% je bilo prijavljenih za skupino poklicev »Zakonodajalci, visoki uradniki, menedžerji«;
- 3.572 potreb oz. 13,9% je bilo prijavljenih za skupino poklicev »Strokovnjaki«;
- 2.730 potreb oz. 10,6% je bilo prijavljenih za skupino poklicev »Tehniki in drugi strokovni sodelavci«;
- 1.284 potreb oz. 5,0% je bilo prijavljenih za skupino poklicev »Uradniki«;
- 3.542 potreb oz. 13,8% je bilo po skupini poklicev »Poklici za storitve, prodajalci«;
- 41 potreb oz. 0,2% je bilo za skupino poklicev »Kmetovalci, gozdarji, ribiči, lovci«;
- 8.022 potreb oz. 31,3% je bilo po skupini poklicev »Poklici za neindustrijski način dela«;
- 2.785 potreb oz. 10,9% je bilo po skupini poklicev »Upravljalci strojev in naprav, industrijski izdelovalci in sestavljalci«;
- 3.464 potreb oz. 13,5% je bilo po skupini poklicev »Poklici za preprosta dela« in
- nič potreb ni bilo po skupini poklicev »Vojaški poklici«.

Po podatkih o prijavi v pokojninsko, invalidsko ter zdravstveno zavarovanje se je na podlagi predhodno prijavljenih potreb po delavcih oziroma pripravnikih v letu 2010 zaposlilo 14.195 oseb, kar je za 0,4% več kot v letu 2009 in predstavlja kritje 55,4% potreb na območju Območne službe Maribor. Deleži kritja potreb z zaposlitvami se po stopnjah izobrazbe razlikujejo, saj so odvisni od stopnje (ne)usklajenosti med ponudbo in povpraševanjem na trgu dela. Praviloma so najnižji na tistih izobrazbenih stopnjah, kjer delavcev primanjkuje. Zaposlitve brezposelnih oseb pa so med vsemi zaposlitvami predstavljale 58,0%.

2.3.5 Pogoj za razvoj mesta: prostorski razvoj

Prostorski razvoj predstavlja možnosti in tudi omejitve za izvedbo strategije razvoja Maribora. Novodobni prostorski razvoj Maribora označujeta dva procesa: izgrajevanje mesta in zapolnjevanje nezazidanih zemljišč znotraj gradbene strukture in prostorski

razvoj obmestja in obmestnih naselij. Po obdobju ekspanzivne rasti mesta je nastopila faza zapolnjevanja, prestrukturiranja in saniranja gradbene strukture, čemur lahko sledimo od konca 80-tih let dalje. Gradnja je usmerjena v vzpostavljanje večfunkcionalnih objektov, kjer sta združeni stanovanjska in (običajno) poslovna dejavnost. Večji del novih posegov je v območju meščanskega dela mesta. Drugo težišče prostorskega razvoja Maribora je v obmestju. Poleg stanovanjske gradnje v obmestnih naseljih, ki zavzema največji delež, odpade velik del novih površin na oskrbne in komunalne dejavnosti. Obmestje se širi na račun novih trgovskih središč, skladišč ter infrastrukturnih objektov in naprav. Intenzivna stanovanjska gradnja je dosegla naselja, ki so približno 10 do 15 km oddaljena od mesta, organizirana stanovanjska gradnja pa prevladuje v bližnjih obmestnih naseljih.

Pogoj za takšen prostorski razvoj je sočasna izgradnja sodobne infrastrukture in celovito komunalno opremljanje z optimalnim in učinkovitim varovanjem, upravljanjem ter nadzorom nad celovitim sistemom oskrbe z vodo (raba vode in energija od vira - skozi operativni sistem do porabnika), oziroma obnova in posodabljanje sistema, s ciljem zagotovitve trajnostnega razvoja v prostoru.

2.3.6 Namenska raba tal v MOM

Glede na rabo tal so v MOM določene namenske rabe površin, ki so predstavljene v preglednici 7 skupaj s površinami in deleži posameznih površin.

Tabela 7: Namenska raba površin v MOM

OPIS POVRŠINE	površina v ha	delež površin v%
območje izključne rabe za potrebe obrambe	24,15	0,61
površine za centralne dejavnosti	308,56	7,76
površine za komunalno in energetiko	37,71	0,95
površine za kulturne, izobraževalne, socialne in zdravstvene dejavnosti	124,60	3,14
površine za obrtne dejavnosti	2,49	0,06
površine za pokopališča	40,89	1,03
površine za proizvodnjo in skladiščenje	415,53	10,46
površine za promet	361,35	9,09
površine za šport	167,02	4,20
površine za stanovanja	1.018,22	25,62
površine za stanovanja in dopolnilne dejavnosti	208,24	5,24
vodne površine	121,63	3,06
javne in privatne zelene površine	1.142,70	28,76
zelene površine, v delu namenjene za komunalno	0,78	0,02
SKUPAJ	3.973,87	100,00

Vir: Občinski program varstva okolja za Maribor: 2008 – 2013, Mestna občina Maribor, 2008

2.3.7 Energetsko učinkovita gradnja

Energetsko varčni projekti povezujejo urbanistično-arhitekturno-oblikovni vidik (izbor rešitve, arhitekturnega jezika itd.), z okoljskim (ekološka optimizacija, inovativne tehnologije, uporaba obnovljivih energetskih virov itd.). Temeljijo na zmanjšanju porabe energije in s tem povezanimi stroški obratovanja. Sekundarni cilji so: povečana uporaba okolju prijaznih materialov in obnovljivih virov ter ekonomsko ugodnih inovativnih ukrepov načrtovanja, gradnje in uporabe objektov, s čemer je v celotni življenjski dobi stavb možno zmanjšati stroške tudi do 22%.

Starejše stavbe, ki jih je ca. 70%, predstavljajo glavnino energetskih izgub. V Mestni občini Maribor je 67% stanovanj ali ca. 42.000 stanovanj v zasebni lasti. Stanovanja v lasti javnega sektorja (4.816 stanovanj) pa predstavljajo potencial za organizirane inovativne pristope celostne prenove s poudarkom na izboljšanju energetske učinkovitosti. Ob ukrepih informiranja in ozaveščanja lastnikov, uporabnikov in investitorjev je potrebno, da MOM oblikuje finančne spodbude za kvalitetne, energetsko varčne novogradnje in prenove in tako tudi pripomore k ohranjanju gradbenega sektorja in vpliva na njegovo preoblikovanje ter zagon drugih, z gradnjo povezanih podjetij (npr. razvoj novih materialov, novih načinov gradnje).

2.3.8 Podnebne spremembe

Mariborska občina si prizadeva za oblikovanje trajnostnega prometa oziroma mobilnosti prebivalcev. V pripravi je študija, ki naj bi bila dokončana v letu 2012. Oblikovanje ukrepov trajnostne mobilnosti bo prispevalo k zmanjšanju prometa, spodbudilo pa naj bi tudi nove oblike javnega prometa (npr. namesto avtobusov, manjša, za mesto bolj primerna vozila, ki uporabljajo alternativne oblike goriva).

Ne glede na komunalno področje (od zagotavljanja pitne vode do čiščenja odpadnih voda, ustreznega kanalizacijskega sistema, odpadkov in njihovega zbiranja v sodobne zabojnike in posledično tehtanje oddanih smeti itd.), naj si MOM v vodo-oskrbi in drugod prizadeva za uporabo tehnološko zanesljivih in kvalitetnih materialov, ki zagotavljajo nižje vodne in energetske izgube v trajnostnem razvoju in ne vplivajo negativno na zdravje prebivalcev in okolja.⁶

Komunala: odpadki, hrup, svetlobno onesnaževanje, kemijska varnost in kakovost zraka v MOM

Odpadki

Infrastruktura za ločeno zbiranje odpadkov na izvoru je vzpostavljena, potrebna je še nadgradnja. Izgradnja objektov za kompostiranje in mehansko biološko obdelavo odpadkov se je pričela. Ostanek odpadkov se odlaga na lokaciji v Dogošah, del odpadkov pa se odvažna na odlagališči v Celje in Novo mesto. Aktivnosti za sanacijo odlagališča nenevarnih odpadkov na Pobrežju in odlagališča nevarnih odpadkov Metava se nadaljujejo.

Ukrepi:

1. Strategija ravnanja s komunalnimi odpadki v gospodinjstvih
2. Smeti (izgradnja sežigalnice do 2020)
3. Novi zabojniki za smeti
4. Kampanja za zmanjšanje embalaže – ciljna skupina: proizvajalci in kupci
5. Kampanja: nosilne vrečke MOM za večkratno uporabo

Oskrba z vodo:

1. Vzpostavitev celovitega nadzora nad sistemom in učinkovitega upravljanja
2. Strategija optimalnega izkoriščanja in varovanja vodnih virov (podtalnica, zajetja in drugi viri: deževnica..)
3. Strategija izboljšanja komunikacije s porabniki (klienti) z optimiranjem operativnih (obratovanje) in posredno družbenih procesov (cena):
 - a. individualni porabniki; (raba drugih virov kot so deževnica ..)
 - b. industrija in obrt (tehnološka voda ..)
 - c. zagotavljanje požarne varnosti (drugi viri ..)
4. Strategija vgrajevanja kvalitetnih materialov (nižje vodne in energetske izgube v trajnostnem razvoju in ne vplivajo negativno na zdravje prebivalcev in okolja)

Ukrepi za ravnanje s hrupom, svetlobnim onesnaževanjem in kemijsko varnostjo:

1. Priprava strateške karte hrupa (rok: 2012)
2. Operativni program varstva pred hrupom (rok: 2013)
3. Zmanjšanje javne razsvetljave na prebivalca iz 87 kw/h (2008) na 43 kw/h v 2030
4. Študija vplivov: kemijska izpostavljenost prebivalcev

⁶ V MOM je še vedno 17 km azbestno-cementnih vodovodnih cevi, vodne izgube v vodovodnem omrežju pa znašajo 26%.

Kakovost zraka v MOM

Ukrepi:

1. Zmanjšanje onesnaženosti zraka v MOM
2. Zmanjšanje koncentracije dušikovega dioksida
3. Zmanjšanje koncentracije delcev PM10 (pod mejno vrednostjo; 2006: 100 prekoračitev; dopustna meja 35 prekoračitev)
4. Zmanjšanje koncentracije delcev PM 2,5 pod dopustno mejo prekoračitev (ciljna vrednost: EK 2015)
5. Zmanjšanje ciljne osemurne vrednosti za ozon (posebej na Pohorju)
6. Zmanjševanje onesnaževanja (promet, energetika): dušikovi oksidi, delci, benzen, koncentracije prizemnega ozona – prometnice.

Vir: Občinski program varstva okolja za Maribor: 2008 – 2013, Mestna občina Maribor, 2008; Mariborski vodovod, javno podjetje d.d., 2012

Tabela 8: SPIN / SWOT analiza mesta Maribor

Priložnosti		Težave
Notranji	PREDNOSTI	SLABOSTI
	<ul style="list-style-type: none"> - industrijska tradicija - vzpostavljeno podporno okolje za spodbujanje podjetništva - hiter razvoj storitvenega sektorja - umetniško in kulturno središče Vzhodne Slovenije (SKTE II) - univerzitetno središče ugodna geo-strateška lega - avtocestne povezave (SLO, CRO, HU, IT, AT) - mednarodno letališče - naravni potenciali vodnih virov, zlasti podzemna voda - naravne možnosti za tradicionalno ekološko in integralno pridelavo v agro-živilstvu in gozdarstvu - razvejana mreža izobraževalnih institucij in institucij usposabljanja - koncentracija kulturnih institucij v mestu - sodobna umetniška produkcija - nove oblike povezovanja kulture (ustvarjalne panoge) - uveljavljeno zimsko športno središče (Pohorje) - vzpostavljena krovna turistična organizacija; - raznolika ponudba prostočasnih aktivnosti in kulturno turističnih zanimivosti (stara trta, festivali, šport, rekreacija, zdravje, wellness ipd.) 	<ul style="list-style-type: none"> - delovna mesta z nizko BDV p.c. - nizka produktivnost in nekonkurenčnost gospodarstva - nizko kvalificirana delovna sila (in posledično, nezahtevna delovna mesta, ki jih je moč zlahka preseliti v države s cenejšo delovno silo) - visoke cene poslovnih zemljišč (v primerjavi s primerljivimi mesti v neposredni bližini, npr. Gradec) - odsotnost podjetniških grozdov - neučinkoviti pristopi reševanja sezonskosti delovnih mest (turizem, gradbeništvo) - Deficitarna in težavna oskrba z vodo v relativno odmaknjenih turističnih destinacijah in novih poselitvenih območjih izven strnjenih naselij (dodatna sredstva za izgradnjo infrastrukture in komunalnega opremljanja) - strukturna brezposelnost - togost izobraževalnega sistema - visok delež mikro podjetij brez potenciala (ali potreb ali želja) za rast - socialna izključenost - negativni demografski prirast in migracije - upravljanje človeškega potenciala mesta ni vzpostavljeno - mesto ni prepoznavno kot industrijsko središče - out-sourcing občinskih storitev.

Zunanji	IZZIVI	NEVARNOSTI
	<ul style="list-style-type: none"> - uspešnost na notranjem trgu EU - zagotavljanje internacionalizacije produktov in storitev - odpiranje trgov JV Evrope - integrirani transport in druge oblike mreženja (dejanske/virtualne) za večjo mobilnost ljudi, stvari in znanja ter oblikovanje na znanju temelječega sodobnega mesta - možnost razvoja multi-modalnega logističnega centra JV Evrope (letališče Maribor, Cona Tezno, Znanstveni park, Univerzitetni inkubator, ŠTP) - vzpostavitev in prepoznavnost turistične destinacije (Maribor-Pohorje) - uspešna in učinkovita izvedba Evropske prestolnice kulture ter zagotavljanje trajnostnih učinkov le-te - zagotavljanje energetske samozadostnosti mesta - oblikovanje multikulturnega in multietničnega sodobnega bivanjskega okolja - oblikovanje mesta in sosesk po meri prebivalcev - zagotavljanje visoko usposobljenega kadra - razvoj storitev, ki zagotavljajo visoko kvaliteto življenja in socialno vključenost vseh prebivalcev (npr. aktivno staranje, socialno podjetništvo) 	<ul style="list-style-type: none"> - odvisnost od dobavnih verig brez lastnih R&R; - odliv visoko izobraženega in kvalificiranega kadra; - nefleksibilen sistem izobraževanja in usposabljanja; - stroškovna neučinkovitost proizvodnega sektorja vis a vis deželam JV Evrope in Daljnega Vzhoda; - onesnaževanje in degradacija naravnih virov; - onesnaženje vodnih virov, kar ima za posledico zahtevno in pogosto drago varovanje vodnih virov; - neskladnost razvoja družbenih dejavnosti turizma in gospodarstva ter izgradnje infrastrukture (oskrba z vodo; nenamenska raba površin; - koncesijske pogodbe.

Vir: MRA, 2010

3 RAZVOJNE OSI MARIBORA 2030

Maribor se bo v prihodnjih desetletjih soočal z izzivi, ki jih prinašajo globalizacija, demografske in klimatske spremembe ter energetske izzivi, kot jih nakazujejo že sedanji gospodarski in politični trendi.

Da bi lahko mestna politika odgovorila na navedene izzive, predvsem pa sofinancirala lokalno-regionalne in tudi nacionalne programe in projekte, bo svoje napore osredotočila na tri temeljne razvojne politike: pametno, vključujočo in trajnostno rast.

Tabela 9: Razvojne politike in strateške osi Maribora do leta 2030

Kvantificirani cilji 2030		
Razvojna politika I: Pametna rast Strateška os I: Inoviranje kot podlaga razvoja	Razvojna politika II: Vključujoča rast Strateška os II: Na znanju temelječe gospodarstvo Strateška os III: Medgeneracijsko mesto Strateška os IV: Odprto mesto Strateška os V: Mesto priložnosti za mlade	Razvojna politika III: Trajnostna rast Strateška os VI: Zdravo mesto Strateška os VII: Mesto, varno pred naravnimi katastrofami Strateška os VIII: Mesto, bogato z vodnimi viri Strateška os IX: Energetsko varčno mesto Strateška os X: Trajnostno mesto

Posamezno razvojno politiko z osmi opisujemo v nadaljevanju.

3.1 Pametna rast

Pametna rast postavlja v ospredje krepitev gospodarstva in ustvarjanje priložnosti za materialno blaginjo prebivalcev, kar lahko doseže le tako, da postane inoviranje gospodarstva podlaga razvoja.

3.1.1 Cilj Pametne rasti

Cilj Pametne rasti je razviti gospodarstvo, ki bo temeljilo na znanju in inoviranju.

3.1.2 Strateška os I: Inoviranje kot podlaga razvoja

Evropska unija v ospredje postavlja inoviranje kot podlago razvoja. Inovativna družba zajema tistih 20% svetovnega prebivalstva, ki so (zato!) najbogatejši (Mulej, 2008⁷), temu botruje predvsem prevlada inovativnega poslovanja v podjetjih in drugih organizacijah. Vendar pa sedanja finančna in gospodarska kriza kažeta še nekaj: preživeli bodo samo najbolj inovativni, ki so sposobni aktivirati strokovnost, voljo in ustvarjalnost sodelavcev in drugih prebivalcev, s podporo za inventivno (ali vsaj invencijsko) dejavnost, pa tudi metodami za doseganje inovativnosti in odlične kakovosti poslovanja.

Inoviranje mora postati, kot je običaj najuspešnejših gospodarstev sveta, lokalno/regionalno/nacionalno podprta osrednja ekonomska kategorija, ker je osrednji vir konkurenčnosti in sodobne kakovosti življenja.

Lokalna skupnost ima najmanj dve poti, da spodbuja inoviranje:

- a) neposredno z razpisi, ki kot kriterij postavljajo inovativnost (torej obetajočo korist) ali
- b) s pomočjo posrednikov oz. agentov inoviranja, tj. neposrednim financiranjem njihovih programov/projektov.

V Mariboru delujejo tako nacionalni⁸ kot regionalni agenti inoviranja oz. subjekti podpornega okolja.

⁷ Mulej, M. e tal. (2008): Dialectical Systems Thinking and the Law of Requisite Holism Concerning Innovation.

⁸ Agenti inoviranja/ subjekti podpornega okolja, ki imajo sedež v Mariboru in delujejo na nacionalni ravni, so: Slovenski podjetniški sklad, Evropska podjetniška mreža (MRA in CIMRŠ), Razvojno tehnološki center – Zavod za avtomobilsko industrijo, TECES, Tehnološki center za električne stroje, Infrastrukturni center za energetske meritve – tehnološki center, Tehnološki center za področje medicinske tekstilije, Tekstilni inštitut Maribor, Inštitut informacijskih znanosti, Inštitut za kontrolo in certifikacijo Univerze v Mariboru, Inštitut za ekonomsko in korporativno upravljanje, Inštitut za tehnologijo (EPF), Univerza Maribor, Ekonomsko poslovna fakulteta, Fakulteta za elektrotehniko, računalništvo in informatiko, Fakulteta za gradbeništvo, Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo, Fakulteta za kmetijstvo in biosistemske vede, Fakulteta za energetiko, Fakulteta za logistiko, Fakulteta za organizacijske vede, Fakulteta za varnostne vede, Fakulteta za strojništvo, Medicinska fakulteta, fakulteta za naravoslovje in matematiko, Pedagoška fakulteta, Pravna fakulteta, Visoka zdravstvena šola, Visoka poslovna šola Maribor, Prvi kapital d.o.o., Slovenski informacijski grozd, Tehnološka platforma Gorivne celice, Tehnološka platforma Slovenska kemija.

3.1.3 Lokalno podporno okolje/agenti inoviranja

Del tradicije, ki podpira invencijsko-inovacijsko-difuzijske procese (IIDP) na regionalnem in lokalnem nivoju, predstavljajo organizacije, ki si poklicno (kot dolžnost) ali izhajajoč iz prepričanja, prizadevajo pospeševati IIDP. Že leta 2006 so t.i. organizacije prvega kroga⁹, to so: Štajerski tehnološki park (ŠTP), Univerzitetni inkubator Tovarna podjetij in Znanstveni park Univerze v Mariboru ter MRA podpisali pismo o nameri (namenjeno razdelitvi nalog in pristojnosti). Tako ŠTP (v lasti MRA) opravlja funkcijo regionalnega podjetniškega inkubatorja (izgradnja podpornega okolja za rast in razvoj podjetij), Univerzitetni inkubator Tovarna podjetij izgrajuje podjetniško zavest na Univerzi v Mariboru, izvaja podjetniška usposabljanja in svetovanja inovativnim posameznikom ter nudi strokovno podporo pri nastajanju in izgradnji spin-off podjetij z Univerze v Mariboru. K navedenim velja dodati še univerzitetno pisarno za prenos tehnologije, TehnoCenter Univerze v Mariboru. Znanstveni park Univerze v Mariboru naj bi se oblikoval kot povezovalni mehanizem med subjekti inovacijskega okolja, fakultetami, instituti in gospodarstvom in bo usmerjen v regije, kjer je navzoča Univerza v Mariboru. Nova univerzitetna razvojna politika je zaradi pomena, ki ga ima Univerza za MOM, predstavljena v točki 3.1.4.

Za strateško manageriranje regionalnih naporov inoviranja, usklajevanje želja, potreb in zahtev vključenih institucij in končnih koristnikov je primerno, da se MRA preoblikuje v agencijo za regionalno inoviranje (ARI).

Drugi krog predstavljajo institucije, ki pospešujejo difuzijo inovacij, in sicer s specializiranimi aktivnostmi: npr. Štajerska gospodarska zbornica, Območno-obrtna zbornica, MRA/EEN in CIMRŠ/EEN (Evropska podjetniška mreža) ipd.

Vendar pa še vedno obstaja potreba po poglobitvi sodelovanja med agenti, k čemur prispeva tudi pomanjkanje regionalnega sistema za inoviranje. Za pripravo le-tega se je odločila Mariborska razvojna agencija, ki se zaveda, da je za generiranje idej, predlogov, izumov in inovacij in njihovo komercializacijo, potrebno oblikovati specifične lokalno/regionalne instrumente, vključno z lokalno/regionalno informacijsko platformo in oblikovati oziroma razviti kazalnike, ki presegajo BDP (npr. ukrepi subjektivne in materialne blaginje, specifični za lokalno okolje).

V okviru priprave strategije regionalnega inoviranja bo vzpostavljen tudi strateški svet za inoviranje, ki bo kot medstrokovni gremij oblikoval priporočila za odpravo preprek inoviranja in oblikoval smernice za »pametni razvoj«. Med preprekami inoviranja se kažejo pomanjkanje: dostopa do znanja (kot so raziskave, patenti, standardi, itd), do mrež (povezave pobud, poslovna omrežja), pri spodbudah za sodelovanje med

⁹ Organizacije prvega kroga imenujemo organizacije, ki imajo inoviranje zapisano v svoje temeljno poslanstvo.

inovatorji, pri sposobnosti upravljanja inovacij, pri zavesti o inovacijah, kot tudi pri podjetniški kulturi.

Oblikovanje platforme za ustvarjalno sodelovanje lokalnih/regionalnih naporov inoviranja, predvsem pa za medstrokovno sodelovanje različnih strokovnjakov in agentov inoviranja, s ciljem dosegati sinergije, je naloga Mariborske razvojne agencije/Agencije za regionalno inoviranje.

Tabela 10: Regionalna organiziranost podpore razvoju Invencijsko-inovacijsko-difuzijskih procesov

Stopnja dognanosti (potencialne) novosti	Verjetni ponudniki	Verjetni odjemalci	Podporna organiziranost na regionalnem nivoju – ARI	Podpora vključuje
<i>Invencija/sugestija</i> (= zabeležena obetavna nova zamisel)	izumitelji in raziskovalne organizacije brez dosti čuta in znanja za tehnični razvoj, trženje in trgovanje	podjetniki, pripravljene na precej tveganja in nizko odškodnino izumitelju ali raziskovalni organizaciji, lastniku invencije; poslovni angeli; finančni aranžmaji (odkup deležev, kot oblika portfeljskih naložb)	Oblikovanje regijskega kluba poslovnih angelov (vključenega v EBAN in posamezne nacionalne mreže poslovnih angelov) z razvitimi storitvami Oblikovanje regijskega sklada obetavnih invencij s portalom (za sodelovanje vseh)	Iskanje potencialnih poslovnih angelov, vzpostavitev stikov, zastopanje inventorja, sklepanje pogodb (finančni aranžmaji); podporne storitve za poslovne angele (klubaska srečanja, usposabljanja, preverjanja/vrednotenje) Oblikovanje teamov (povezave z raziskovalnimi in marketinškimi institucijami), pravno svetovanje, marketinško svetovanje, poslovno svetovanje, davčno svetovanje, finančno svetovanje Vključevanje seniorjev in mentorjev (prenos izkušenj)
<i>Potencialna inovacija</i> (= uporabna novost)	izumitelji in raziskovalno-razvojne organizacije z znanjem za tehnični razvoj, manj za proizvodnjo, trženje in trgovanje	podjetniki, pripravljene na proizvodno in tržno, manj pa na tehnično-tehnološko in drugo raziskovalno in razvojno tveganje	Oblikovanje regijskega semenskega sklada	Povezovanje lastnikov potencialnih inovacij s podjetniki in zagotavljanje finančnih virov za zagon proizvodnje
<i>Inovacija</i> (= dokazano koristna in uporabljena novost)	razvojne in proizvodne organizacije z željo po rentniških prejemkih in posrednem širjenju svojega trga	managerji, manj pripravljene na proizvodno in tržno tveganje, kot na tveganje zastarevanja in odvisnosti	Regijska marketinška platforma	Raziskave trga; povezovanje rezultatov iz predhodnih faz s potencialnimi proizvajalci; Marketinške akcije; Funkcija mnenjskih voditeljev.

Vir: Mulej, 2008, dopolnjeno Potočnik, 2010

3.1.4 Univerza in mesto¹⁰

Poslanstvo Univerze v Mariboru temelji na iskrenosti, radovednosti, ustvarjalnosti, svobodi duha, sodelovanju in izmenjavi spoznanega v znanosti, umetnosti in izobraževanju. Univerza v Mariboru v skrbi za človeka in trajnostni razvoj bogati zakladnico znanja, dviguje raven zavedanja, krepi humanistične vrednote, kulturo dialoga, kakovost bivanja in globalno pravičnost.

Univerza v Mariboru bo globalno prepoznaven inovacijski ekosistem, v katerem bodo zaposleni in študenti z radostjo ustvarjali.

Strategija znanstveno raziskovalnega, umetniškega in prostorskega razvoja Univerze v Mariboru (UM)

UM bo v prihodnjem obdobju vzpostavila kreativno znanstveno raziskovalno okolje, ki bo omogočalo mladim (študentom) osebno rast, profesorjem in raziskovalcem pa doseganje znanstvene odličnosti, ki se bo odražala v prenosu znanja v industrijo.

Ustvarjala bo kreativno znanstveno sfero, v kateri se bodo rojevale in razvijale izvirne znanstvene ideje, te pa bo ponudila industrijskim partnerjem, ki so tržno naravnani in potrebujejo prebojna znanja. Tako je poslanstvo UM na znanstveno raziskovalnem področju »Oblikovanje interdisciplinarnih timov raziskovalcev, sposobnih dosegati vrhunske znanstvene rezultate, voditi in sodelovati v znanstveno raziskovalnih projektih, se vključevati v mednarodne integracije ter centre odličnosti in s tem omogočiti aktivno vključevanje študentov v znanstveno raziskovalno delo z namenom rasti celotne regije«.

UM bo spodbujala akademsko svobodo z namenom doseganja trajnostnega razvoja in vrhunskih znanstvenih rezultatov, ki bodo zagotavljali večjo prepoznavnost UM v domačem in mednarodnem prostoru. S svojim aktivnim delovanjem bo tako vplivala na razvoj celotne regije in posledično Slovenije. Eden pomembnejših aspektov RAZ:UM-a je interdisciplinarno povezovanje s področjem umetnosti in sodelovanje z Akademijo za umetnosti UM (AUM).

Področje umetnosti - kot del človeškega civilizacijskega poslanstva - postaja tudi v formalnem smislu z ustanovitvijo AUM-a pomemben del poslanstva UM. Področje delovanja AUM-a obsega strokovno delovanje in izobraževanje na segmentu likovne umetnosti (slikarstvo, kiparstvo, grafika in intermedijska umetnost), segmentu glasbene umetnosti (posamični instrumenti in orkestralno delovanje) in segmentu uprizoritvene umetnosti (dramsko, glasbeno, lutkovno, plesno, eksperimentalno oziroma raziskovalno, ulično gledališče). Z odprtostjo programov in interdisciplinarnostjo je namen sodobno zasnovanega študija vnesti v okolje UM, mesta in regije vitalnost umetniške

¹⁰ Točko 3.1.4 je prispeval Rektorat Univerze v Mariboru.

komunikacije in vsebin, ki interaktivno komunicirajo z okoljem in s svojo umetniško prakso dejavno delujejo v mestu ter tvorijo trajno infrastrukturo na področju kulture in umetnosti. Je tudi pomemben mednarodno afirmativen del mesta in regije.

V ta namen je UM izdelala koncept RAZ:UM in aktivira pomembno članico UM, Akademijo za umetnosti.

RAZ:UM (Razvojno Raziskovalno in Umetniško središče Univerze v Mariboru) je v svojem poslanstvu:

- prostor idejnih laboratorijev/cona (kreativno jedro, kjer jih raziskovalci in študenti (ali študenti sami) organizirajo ad-hoc brez odvečnih formalnosti),
- translator idej,
- generator start up-ov in tehnološki inkubator

RAZ:UM bo podpiral in **sooblikoval »Strategijo razvoja Maribora 2030«** z:

- vzpostavitev **sodobnega infrastrukturnega raziskovalnega centra - LAB:UM**, ki bo pripomogel k izvrševanju poslanstev zapisanih v Nacionalnem programu visokega šolstva in Raziskovalni in inovacijski strategiji Slovenije (RISS), ki sta bili sprejeti v Državnem zboru RS ter omogočal sodelovanje na programih evropskih okvirnih programov na znanstveno raziskovalnem področju, kot so »Obzorja 2020«
- vzpostavitev sodobnega inovacijskega ekosistema za prenos znanja v industrijsko okolje
- oblikovanjem ustvarjalnega okolja za prenos in souporabo znanja in tehnologij ter intelektualnega kapitala UM
- vzpostavitev skupne vstopne komunikacijske točke UM in MOM za prenos znanja

AUM (Akademija za umetnosti UM) je v svojem poslanstvu:

- edina univerzitetna izobraževalna institucija na področju umetnosti v mestu in regiji;
- institucija, ki goji strokovnost na področju umetnosti in omogoča univerzitetno izobrazbo;
- goji sodobne umetniške prakse in jih interdisciplinarno povezuje;
- most, ki povezuje znanstvena in umetniška raziskovanja v ustvarjalno celoto;
- prenaša izkušnje umetniške prakse na nove rodove;
- vzpostavlja in razvija identiteto mesta in regije.

AUM bo delovala kot:

- umetniško središče;
- trajna infrastruktura iz področja kulture in umetnosti;
- idejni inkubator;
- razvojno likovno tehnološko in eksperimentalno središče;

- kot prostor raziskovanja in ustvarjalnosti;
- območje povezovanja različnih umetniških praks;
- kot prostor komunikacije in povezovanja v lokalnem in internacionalnem smislu;
- kot partner načrtovanja in realizacije pomembnih evropskih projektov iz področja kulture in umetnosti;
- prostor izvajanja »delavnic«;
- prostor druženja različnih generacij.

Razvoj koncepta **RAZ:UM** kot genius loci inovacijskega prostora UM in regije ter delovanje AUM sta tesno povezana s strategijo prostorskega razvoja UM in posledično MOM.

Strategija prostorskega razvoja Univerze v Mariboru je usmerjena v proces strnjevanja (zgoščevanja) obstoječe grajene infrastrukture v osrednjem območju mesta, predvsem v širšem vplivnem območju rektorata.

Univerza v Mariboru namerava v naslednjih letih postopoma preoblikovati območje zahodno od stavbe rektorata (med Gosposvetsko, Strossmayerjevo in Koroško cesto ter Prežihovo ulico) v sodoben trajnostno zasnovan kampus s strateškim ciljem vzpostavitve območja RAZ:UM. RAZ:UM je ključni element sodelovanja, souporabe in prenosa znanja v okolje, ki predstavlja trajnostni vir strategije mesta Maribor (in regije) na področju inovacij.

Cilj preoblikovanja ter strnjevanja sedanjega območja tehničnih fakultet je vzpostavitev kampusa RAZ:UM kot trajnostno znanstveno izobraževalnega in inovativnega območja v središču mesta z naslednjimi prepoznavnimi prostorskimi segmenti:

- Os umetnosti (prostorsko programska poteza, ki povezuje javne umetniške ustanove ter objekte univerze, v katerih bo univerza izvajala program Akademije umetnosti (Rektorat, stavba UGM, Lutkovno gledališče, SNG Maribor)
- Os znanja in inovacij: prostorsko programska poteza vzdolž Smetanove ulice – od Rektorata mimo objektov tehniških fakultet na južni strani – s predvideno prenovo obstoječe grajene infrastrukture ter načrtovanimi novogradnjami ter interpolacijami na severni strani, kjer bo univerza vzpostavila LAB:UM – laboratorijsko središče univerze.
- Kvalitetno oblikovan javni prostor – prostor druženja: Univerza namerava v sodelovanju z mestno občino Maribor vzpostaviti na območju kampusa kvalitetno javno infrastrukturo s pripadajočim deležem javnih odprtih površin (garažna hiša pod Smetanovo, peš cona na območju kampusa RAZ:UM s kvalitetno oblikovanim javnim prostorom (visok delež oblikovanih zelenih površin)

Z vzpostavitvijo koncepta in razvojem RAZ:UM bo UM pripomogla k vključevanju MOM in celotne regije v sodobne evropske razvojne osi.

UM z RAZ:UM-om se je že aktivno vključila v sooblikovanje razvoja MOM s svojim projektom v okviru Evropske prestolnice kulture in sicer RAZ:UM - EPK 2012.

Sklop »Umetnost: zdaj!« je vsebinsko povezan z nastankom Akademije za umetnosti UM. Vsebuje projekte iz področja umetnosti kjer sodelujejo profesorji – eminentni ustvarjalci in študentje. S tem se zarisuje potencial in poslanstvo umetnosti in kulture znotraj UM.

UM si bo v prostorskem smislu prizadevala povezati javni prostor univerze z urbanim tkivom mesta in za ta namen predvideva aktiviranje trajnih umetniških prostorskih intervencij v smislu določitve pomembnih točk identifikacije. V njih bo gledalec določal tako odnos do UM kot mesta Maribora kot takega.

3.1.5 Priporočila deležnikom in oblikovalcem politik

Za uresničevanje politike večje produktivnosti gospodarskega sektorja bo MOM izvedla naslednje ukrepe:

- ❖ Sofinanciranje programov podjetniškega okolja (s poudarkom na inovativnih projektih MSP);
- ❖ Vertikalno in horizontalno povezovanje gospodarstva (grozdi, mreže¹¹, platforme¹² ipd.);
- ❖ Sofinanciranje programov ustvarjalnih panog (npr. industrijsko oblikovanje);
- ❖ Sofinanciranje novega in koristnega (tudi kot prednost za sofinanciranje sugestij in invencij);
- ❖ Sofinanciranje in uvajanje prenosa znanj (nove tehnologije, novi procesi, novi stili manageriranja);
- ❖ Vzpostavitev strateškega upravljanja s človeškim potencialom urbane regije¹³;
- ❖ Izgradnja prepoznavnosti mesta preko učinkovitega upravljanja s korporativnimi blagovnimi znamkami mesta Maribor;
- ❖ Oblikovanje in izvedba programa internacionalizacije mariborskega gospodarstva;
- ❖ Sofinanciranje mreženja agentov inoviranja;
- ❖ Vzpostavitev agencije za inoviranje (preoblikovanje MRA).

¹¹ Poseben tip mreženja predstavlja tudi turistična destinacija Maribor – Pohorje, ki bo uspešna toliko, kot bodo uspešni turistični ponudniki, kar se bo ne nazadnje odražalo v številu in vrsti turistov, tj. kvaliteti ponudbe in njeni cenovni ustreznosti.

¹² Primer: povezovanja izobraževalnih institucij in gospodarstva (projekt Interaktivne tehnologije Evropskega središča Maribor)

¹³ Predvidena je nadgradnja Lokalnega zaposlitvenega pakta v Regionalni zaposlitveni pakt; vključitev izvajalske organizacije za izvedbo človeških virov tj. Fundacije Prizma ter lokalnih skupnosti v Podravski razvojni regiji.

3.1.6 Kazalniki razvoja strateške osi I: inoviranje kot podlaga razvoja

Kazalniki razvoja strateške osi I, inoviranje kot podlaga razvoja, so predstavljeni v tabeli 11 v nadaljevanju.

Tabela 11: Kazalniki razvoja ukrepov za povečanje produktivnosti gospodarskega sektorja

STRATEŠKA OS I: INOVIRANJE KOT PODLAGA RAZVOJA						
Ukrep	Kazalnik	Izhodiščna vrednost (kazalnik) v 2010	Načrtovana vrednost v letu 2015 (kazalnik)	Načrtovana vrednost v letu 2020 (kazalnik)	Načrtovana vrednost v letu 2030 (kazalnik)	
Sofinanciranje podjetniškega okolja	Število ustanovljenih inovativnih podjetij ob podpori MOM	0	10	20	30	
	ha komunalno opremljenega zemljišča za podjetniške dejavnosti	220	230	240	250	
	m ² opremljenih poslovnih prostorov	2.913	3.500*	3.600	3.600	
	Podjetniški inkubator ŠTP (število inkubirancev)	30	35	35	35	
	Univerzitetni inkubator (število inkubirancev)	20	25	25	25	
	Znanstveni in tehnološki park (število podjetij)	0	20*	30	40	
	Poslovne cone (število podjetij): Tezno, Melje, Studenci plus nove	119	130	140	150	
	Število delujočih grozdov	0	2	3	4	
	Vertikalno in horizontalno povezovanje gospodarstva	Število vzpostavljenih mrež	0	2	3	3
Število programov za prenos znanja, vključno z vključevanjem seniorjev		0	3	3	3	
Garancijska shema – število odobrenih garancij		0	50	60	60	
Sofinanciranje novega koristnega (generiranje	in in	Vzpostavitev platforme za učinkovito in uspešno povezovanje uni in	n.p.	100	100	100

prenos idej, sugestij, invencij in njihova komercializacija)	podjetniškega sektorja ob podpori MOM (število sklenjenih pogodb za izvedbo skupnih aktivnosti)				
	Vzpostavitev portala idej (število prejetih idej)	0	50	70	100
	Nagrada za najpodjetje v MOM (različne kategorije)	0			
Sofinanciranje in uvajanje prenosa znanj	Sheme mobilnosti za privabljanje talentov (število vključenih privabljenih oseb z bivanjem min. 2 leti)	0	10	10	10
Vzpostavitev upravljanja s človeškim potencialom regije	Vzpostavljen regionalni zaposlitveni pakt	0	1	1	1
Izgradnja prepoznavnosti mesta z učinkovitim upravljanjem z blagovnimi znamkami mesta Maribor	Število skupnih nastopov mariborskih podjetij na specializiranih sejmih v tujini	0	5	5	5
Oblikovanje in izvedba programa internacionalizacije mariborskega gospodarstva	Število gospodarskih delegacij MB podjetij v tujini	0	5	5	5
Sofinanciranje programov ustvarjalnih panog (industrijski dizajn, arhitektura)	Število programov	0	2	3	4
Sofinanciranje mreženja posrednikov inoviranja	Število uspešno izvedenih skupnih programov subjektov podpornega okolja (npr. ŠTP, Tovarna podjetij itd.)	0	1	2	2
Vzpostavitev agencije za inoviranje	Število uspešno izvedenih programov inoviranja	0	5	10	12

Vir: Mariborska razvojna agencija, 2010

3.2 Vključujoča rast

3.2.1 Cilj vključujoče rasti

Cilj vključujoče rasti je utrjevanje gospodarstva z visoko stopnjo zaposlenosti, ki krepi socialno in teritorialno kohezijo.

3.2.2 Strateška os II: na znanju temelječe gospodarstvo

Zagotavljanje strukturne skladnosti na trgu dela, tj. ustreznosti izobrazbene ravni na eni, pričakovani, hoteni in ciljevi posameznikov na drugi ter delovnih mest na tretji strani, bistveno vpliva na razvoj mesta.

Namesto ad hoc reševanja zaposlitvene problematike in določanja skupnega imenovalca znanj, veščin in hotenj tistih, ki vstopajo na trg dela (ali pa se želijo na njem zgolj obdržati), je nujno pristopiti k reševanju problematike glede na potrebe delodajalcev. Bolj kot problematika nezaposljivosti (določenih ciljnih skupin, s čimer se ukvarja predvsem nacionalna, tj. aktivna politika zaposlovanja) se je potrebno na nivoju mesta usmeriti na zaposljivost visoko izobraženega kadra in preprečiti beg možganov.

Izobrazba, veščine in talenti so ključni za razvoj na znanju temelječega gospodarstva (in posledično delovnih mest z višjo dodano vrednostjo), pri tem je moč staviti tako na izobraževanje v okviru Univerze v Mariboru pa tudi novejših institucij kot je Evropsko središče Maribor kot tudi krepitev organizacij za podporo razvoju človeških virov in vseživljenjskega učenja ter zaposlovanja kot so Fundacija Prizma, Center za razvoj človeških virov in Andragoški zavod – LU Maribor - torej raznolikim organizacijam formalnega in neformalnega izobraževanja in usposabljanja.

Korist izobraževalnih institucij je v njihovi prilagodljivosti na trenutne (ne vedno dolgoročne) potrebe gospodarstva, pri čemer fleksibilnost ni merjena zgolj s prilagodljivostjo programov temveč tudi s pritegnitvijo mednarodnih strokovnjakov, mreženjem domačih in tujih strokovnjakov in vstopanjem v mednarodne znanstvene mreže ter aplikativnostjo novega in koristnega za gospodarstvo in dvig kakovosti življenja.

Izobraževalne institucije bi morale v svoje delo konstantno vključevati želje in potrebe gospodarstva, ocena kakovosti izobraževalnih programov pa bi morala odražati tudi pokrivanje kadrovskega potreb podjetij.

Opozoriti velja, da znanost ne more biti vedno uporabna in v vpregi gospodarstva, zato je potrebno razvijati področja znanosti in človeške vednosti, ki prispevajo h kvaliteti življenja in niso nujno vprežena v potrebe gospodarstva kot sta umetnost, filozofija itd. Brez podpore slednjemu si mesto ne more obetati napredka.

Strategija razvoja Maribora se v tem delu nanaša na aktivnosti Lokalnega zaposlitvenega pakta (LZP), ki ga je Mestna občina Maribor podpisala skupaj z Zavodom za zaposlovanje, OS Maribor in Mariborsko razvojno agencijo že v letu 2007. K LZP pa so pristopile tudi vse pomembnejše institucije, ki se v MOM ukvarjajo s trgom dela oz. nanj lahko vplivajo.

STRATEŠKA PODROČJA LOKALNEGA ZAPOSLOITVENEGA PAKTA¹⁴

Vstop na trg dela
Motivacija za delo, motivacija za življenje
Področja konkurenčne prednosti
Usposabljanje za delo
Karierno svetovanje
Coaching
Usposabljanje v podjetjih
Zaposlitveni sejmi, PR in oglaševanje poklicev
Dostopnost do usposabljanja
Enake možnosti
Dostopnost do storitev: e-zaposlovanje

Vir: Lokalni zaposlitveni pakt, MRA, 2007, dostopen na www.zaposlitveni-pakt.si

3.2.2.1 Priporočila deležnikom in oblikovalcem politik

Za uresničevanje politike dviga izobrazbene ravni prebivalstva bo MOM izvedla naslednje ukrepe:

- ❖ Strateško usklajevanje prioritet trga dela na ravni Lokalnega/Regionalnega zaposlitvenega pakta; Spodbujanja kvalitete izobraževanja in usposabljanja na vseh razvojnih stopnjah;
- ❖ Spodbujanje razvoja novih (lahko zgolj kratkoročnih) ukrepov in izobraževalnih programov, temelječih na potrebah gospodarstva in lokalnih skupnosti; Spodbujanje centrov razvoja človeških virov za potrebe gospodarstva;
- ❖ Spodbujanje družbene odgovornosti na vseh ravneh družbe;
- ❖ Spodbujanje vseživljenjskega (formalnega ali neformalnega) učenja;
- ❖ Spodbujanje diverzifikacije ponudbe usposabljanja z mreženjem izobraževalnih institucij in gospodarstva;
- ❖ Ustvarjanje možnosti za aplikacijo pridobljenih kompetenc posameznikov;
- ❖ Spodbujanje lokalnih zaposlitvenih iniciativ in socialnega podjetništva;
- ❖ Predvidevanje potreb po kadrih prihodnosti;
- ❖ Razvoj novih oblik zaposlovanja, vključno s socialnim podjetništvom;
- ❖ Mreženje podpornih organizacij trga dela;
- ❖ Ustvarjanje prepoznavnosti mesta kot privlačnega za zaposlovanje.

¹⁴ V 2011 se pripravlja prenova vsebin Lokalnega zaposlitvenega pakta.

3.2.2.2 Kazalniki razvoja strateške osi II: na znanju temelječe gospodarstvo

V tabeli 12 so prikazani ukrepi in kazalniki strateške osi II: na znanju temelječe gospodarstvo, ki predstavljajo kvantificiran prispevek k vključujoči rasti.

Tabela 12: Kazalniki razvoja vključujoče rasti

STRATEŠKA OS II: NA ZNANJU TEMELJEČE GOSPODARSTVO					
Ukrep	Kazalnik	Izhodiščna vrednost (kazalnik) v 2010	Načrtovana vrednost v 2015 (kazalnik)	Načrtovana vrednost v 2020 (kazalnik)	Načrtovana vrednost v 2030 (kazalnik)
Spodbujanja kvalitete izobraževanja na vseh razvojnih stopnjah	Število maturantov, ki opravljajo mednarodno maturo in jih štipendira MOM	0	10	15	15
	Število mednarodnih izmenjav do in podiplomskih študentov, ki jih štipendira MOM	0	10 (outgoing)	10	10
	Število kompetenčnih centrov razvoja človeških virov (PRIZMA)	1	1	1	1
Ustanovitev Centrov usposabljanja za potrebe gospodarstva	Število vključenih iskalcev zaposlitve v programe	n.p.	500	500	500
	Število programov razvoja človeških virov za potrebe gospodarstva	0	5	10	10
Spodbujanje družbene odgovornost	Število mariborskih podjetij, ki se potegujejo za nagrado Horus	0	5	15	20
Spodbujanje razvoja novih oblik zaposlovanja	Število vključenih oseb v fleksibilne sheme zaposlovanja (npr. časovne banke ipd.) in socialno podjetniške programe/projekte, sofinancirane s strani MOM	0	750	850	1200
	Število novih socialnih podjetij, vpisanih v register	0	2	3	4
Število članov	Število	11	15	20	30

Lokalnega zaposlitvenega pakta (institucije, podjetja)					
Število	Število	0	2	10	10
izvedenih programov Regionalnega zaposlitvenega pakta					

Vir: Mariborska razvojna agencija, 2010

3.2.3 Dvig kvalitete življenja v mestu: odziv na demografske spremembe

Kvaliteta življenja v mestu je odvisna od številnih medsebojno prepletenih dejavnikov: bivanjskih pogojev (lokacije, stanovanjskega standarda), urejene okolice v stanovanjskem naselju, možnosti za prostorsko gibljivost oziroma mobilnost, preskrbljenost s storitvami, javnimi službami (izobraževanjem, zdravstvom, socialnim skrbstvom, kulturo, športno rekreacijo itd.), stikov z naravo, materialno preskrbljenostjo, socialnimi stiki in vključenostjo v družbo, možnostjo za samoudejanjanje in samouresničevanje, priložnostjo in zmožnostjo soodločanja o javnih/skupnih zadevah (gradniki sosedstva, socialne angažiranosti v obliki prostovoljstva ipd). Osnovni gradniki kakovosti sobivanja vplivajo tudi na demografske spremembe v urbanem okolju in ne nazadnje tudi na migracijske tokove (v ali izven mesta).

Odločitve o kakovosti bivanja in tudi prostorskem razvoju urbanega prostora tako ne morejo biti prepuščene zgolj politiki, temveč je nujno potrebno oblikovati dialog s strokovnjaki in zainteresirano javnostjo, zlasti z organizirano civilno družbo. Za ustrezen dvig kvalitete življenja v mestu in odziv na demografske spremembe, je potrebna tudi sočasna optimalna izgradnja potrebne infrastrukture (kot je dostopnost, povezanost z javnim transportom, oskrba z vodo, primerne rekreativne površine...). Zgolj tako bo moč ob zgolj ekonomskih kategorijah in presojah upoštevati tudi vrednote, kulturo, etiko in norme Mariborčank in Mariborčanov ter presekati negativne demografske trende v mestu.

Na izzive globalizacije in njen vpliv na demografske spremembe, bo Mestna občina Maribor odgovorila z naslednjimi razvojnimi osmi:

I. Strateška os III: Maribor, medgeneracijsko mesto;

Ukrepi strateške osi »Maribor, medgeneracijsko mesto« so:

- a) Spodbujanje medgeneracijskega prostovoljstva;
- b) Spodbujanje mreženja nevladnega sektorja;
- c) Spodbujanje ukrepov zdravega načina življenja (dvig kvalitete življenja);
- d) Povečanje aktivnega udeleževanja na področju športa in kulture;
- e) Spodbujanje umetniške ustvarjalnosti in umetnikov v mestu Maribor;
- f) Obnova in širjenje mreže mariborske mestne knjižnice (s čitalnicami);
- g) Povečanje športnih površin za rekreativce;
- h) Spodbujanje ukrepov medgeneracijskega sodelovanja in aktivnega staranja;
- i) Spodbujanje neinstitucionalizirane/amaterske ustvarjalnosti, umetnosti in kulture.

II. Strateška os IV: Maribor, mesto tolerance

Za uresničevanje politike »mesta tolerance« je potrebno izvesti naslednje ukrepe:

- a) Zagon multikulturnega centra z možnostjo ohranjanja lastne kulturne

identitete tujcev v mestu;

- b) Spodbujanje izmenjav podoktorskih študentov;
- c) Oblikovanje sklada za nadarjene študente (ne glede na domicilno državo);
- d) Zagotavljanje bivanjskih pogojev za visoko kvalificirano delovno silo (stanovanjska politika ipd.);
- e) Intenziviranje sodelovanja z mariborskimi znanstveniki in gospodarstveniki, ki živijo in delujejo v tujini;
- f) Vključevanje t.i. ranljivih skupin v družbeno in družabno mestno življenje;
- g) Spodbujanje socialne vključenosti ranljivih skupin;
- h) Reintegracija zapornikov.

III. Strateška os V: Mesto priložnosti za mlade

Za uresničevanje politike »mesto priložnosti za mlade« je potrebno izvesti naslednje ukrepe:

- a) Revitalizacija mestnih območij (dostopnost storitev v revitaliziranih soseskah kot je npr. Melje);
- b) Oblikovanje novih sosesk po meri prebivalcev (dostopnost javnih storitev in potrebne infrastrukture: vrtec, šola, pošta, zdravstveni dom, kulturne organizacije in ustanove, športne ustanove in druge organizacije, ki spodbujajo ustvarjalno preživljanje prostega časa ter kvalitetna oskrba z vodo, urejeno kanalizacijsko omrežje);
- c) Oblikovanje priložnosti za mlade (trojnost politike: izobraževanje (usposabljanje) – ustvarjalno preživljanje prostega časa – možnost zaposlitve in osamosvojitve);
- d) Spodbujanja ustvarjalnega doživljanja in preživljanja prostega časa za vse generacije, s poudarkom na mladih družinah.

3.2.3.1 Strateška os III: medgeneracijsko mesto

Problem staranja prebivalstva

Staranje prebivalstva občine vpliva na njeno razvojno politiko. Slednje velja tudi za starejše prebivalce, ki jih je zaradi celovitih življenjskih izkušenj smiselno pritegniti v izvedbo mestnih načrtov, in sicer s smiselnim prenosom znanj, veščin in talentov na mlajše generacije. Mesto naj omogoča participacijo vsem starostnim skupinam, od otrok do starostnikov. Dela-željne starostnike je smiselno vključiti v sheme mentoriranja, s čimer se povišajo njihovi prihodki, s tem se zmanjša tudi družbeno breme, zaradi nižjih dohodkov starejših občanov.

Kvaliteta bivanja: umetniško ustvarjanje in kulturno poustvarjanje

Evropska prestolnica kulture nudi nastavke za ponovni zagon kulturne in tudi umetniške produkcije v mestu (oziroma v povezanih mestih EPK). Program MOM za kulturo za obdobje po 2012 je v pripravi. Zato tukaj omenimo zgolj razsežnosti, ki jih tak program lahko zajame.

Smernice za obdobje po 2012 na področju kulture in umetnosti:

- ❖ Sofinanciranje umetniških produkcij posameznikov in organizacij;
- ❖ Sofinanciranje kulturnega poustvarjanja;
- ❖ Sofinanciranje srednješolskih in visokošolskih programov na področju umetnosti;
- ❖ Sofinanciranje mreženja kulturnih institucij v mestu;
- ❖ Sofinanciranje mreženja umetnosti in gospodarstva (kreativni sektor);
- ❖ Sofinanciranje raziskav na področju umetnosti in kulture;
- ❖ Sofinanciranje mednarodnega sodelovanja, izmenjav in produkcij.

V ospredju mora biti zdravje prebivalcev, ki je v nadaljevanju (zgolj v obrisih) povzeto v obliki priporočil:

- ❖ Zagotoviti varno oskrbo s pitno vodo (z izgradnjo ustrezne infrastrukture)
- ❖ Izgradnja športnih objektov za rekreativni šport;
- ❖ Sofinanciranje programov športnih društev in klubov;
- ❖ Spodbujanje zdravega načina življenja;
- ❖ Vzdrževanje športnih objektov in naprav;
- ❖ Oblikovanje kartice dobrega počutja (povezovanje ponudnikov na področju subjektivne blaginje za zagotavljanje fizičnega, duševnega in duhovnega zdravja prebivalcev);
- ❖ Vzdrževanje zelenih oaz v mestu, vključno s parkovnimi površinami;
- ❖ Oblikovanje naprav za starejše in namestitve na javnih površinah;
- ❖ Oblikovanje sprehajalnih površin ob Dravi (ureditev nabrežin) in zapora za promet;
- ❖ Ureditev nabrežja Drave za kvalitetno preživljanje prostega časa;
- ❖ Oblikovanje navad kramljanja in srečevanja na posebnih mestnih točkah;
- ❖ Spodbujanje alternativnih oblik zdravljenja (komplementarna medicina) za potrebe mestnih prebivalcev;
- ❖ Multikulturni center za pripadnike različnih religij,
- ❖ Uvajanje sodobne informacijske komunikacijske tehnologije (ICT) na vseh področjih delovanja in skozi vse dele družbenih procesov (povezovanja in sodelovanja, izmenjave ter pametnega upravljanja)

3.2.3.1.1 Priporočila deležnikom in oblikovalcem politik

Za uresničevanje politike medgeneracijskega mesta je potrebno izvesti naslednje ukrepe:

- ❖ Spodbujanje medgeneracijskega prostovoljstva;
- ❖ Spodbujanje mreženja nevladnega sektorja;
- ❖ Spodbujanje ukrepov zdravega načina življenja in ukrepov dobrega počutja v podjetjih in organizacijah (dvig kvalitete življenja);

- ❖ Povečanje aktivnega udejstvovanja na področju športa in kulture;
- ❖ Spodbujanje umetniške ustvarjalnosti in umetnikov v mestu Maribor;
- ❖ Obnova in širjenje mreže mariborske mestne knjižnice (s čitalnicami); Povečanje športnih površin za rekreativce;
- ❖ Spodbujanje ukrepov medgeneracijskega sodelovanja in aktivnega staranja;
- ❖ Spodbujanje neinstitucionalizirane/amaterske ustvarjalnosti, umetnosti in kulture.

3.2.3.1.2 Kazalniki razvoja strateške osi III: medgeneracijsko mesto

Tabela 13: Kazalniki razvoja ukrepov medgeneracijskega mesta

MARIBOR – MEDGENERACIJSKO MESTO					
Ukrep	Kazalnik	Izhodiščna vrednost (kazalnik) v 2010	Načrtovana vrednost v 2015 (kazalnik)	Načrtovana vrednost v 2020 (kazalnik)	Načrtovana vrednost v 2030 (kazalnik)
Spodbujanje medgeneracijskega prostovoljstva in aktivnega staranja	Odstotek odraslih prebivalcev, vključenih v prostovoljne aktivnosti lokalne skupnosti, ocena	1% (populacije)	1,5%	2%	3%
Spodbujanje ukrepov zdravega načina življenja, nevladne organizacije (NVO)	Število NVO, ki se ukvarjajo z blaginjo posameznika (na fizičnem, psihičnem, emocionalnem, duševnem ali drugem nivoju)	120	130	140	150
Evropska prestolnica kulture 2012	Število projektov v MOM	0	238	0	0
Povečanje športnih objektov za rekreativno dejavnost	Število športnih objektov, namenjenih za rekreativne športnike	0	3	3	3

Vir: Mariborska razvojna agencija, 2010

3.2.3.2 Strateška os IV: Odprto mesto

O pomenu in vlogi nevladnega sektorja za razvoj MOM

Nevladni sektor lahko s krepitevijo socialnega kapitala pripomore pri izvajanju ključnih ukrepov za razvoj mesta, tj. zmanjševanju brezposelnosti, vzdrževanje aktivnosti in večje socialni vključenosti iskalcev zaposlitve, saj so ponudnik različnih oblik zaposlitve (od kratkotrajnih, premostitvenih do dolgoročnih); Nevladne organizacije se pri izvajanju omenjenih dejavnosti srečujejo z vrsto problemov, ki jim močno otežujejo v celoti dosegati zelene rezultate in še učinkoviteje prispevati k razvoju okolja v katerem delujejo. Sklad nevladnih organizacij naj postane ukrep s pomočjo katerega se bodo sofinancirali programi, ki spodbujajo trajnost nevladnega sektorja, medsektorsko sodelovanje in prostovoljstvo.

Socialno podjetništvo

Razvoj socialne ekonomije običajno narekuje potreba po novih in inovativnih rešitvah družbenih, ekonomskih ali okoljskih vprašanj ter zadovoljevanje potreb marginaliziranega in s strani zasebnega in javnega sektorja prezrtih skupin prebivalstva. Socialna ekonomija lahko prispeva k uresničevanju ključnih ciljev vladnih politik na področju dviga produktivnosti in konkurenčnosti in razvoja lokalnih skupnosti ter pri zmanjševanju družbene izključenosti in krepitevi aktivnega državljanstva.

Razvojni center neprofitnih organizacij v Mariboru

V Mestni občini Maribor deluje 991 društev, 119 zasebnih zavodov in 12 ustanov, ki skupaj zaposlujejo zgolj 922 ljudi (AJPES, 2010). Ob tem ne gre spregledati dejstva, da veliko število raznolikih programov pomagajo izvajati prostovoljci in člani društev. Za hitrejši razvoj NVO in socialnega podjetništva v občini z vidika povečevanja števila zaposlenih in večanja ustvarjenih prihodkov, je potrebno razviti ustrezno podporno okolje, ki bo zagotavljalo nevladnim organizacijam in socialnim podjetjem različne oblike podpore za njihovo delovanje in razvoj. Kot primerna in nujna oblika izvajanja takšne podpore se zdi vzpostavitev razvojnega centra neprofitnih organizacij (po vzoru tk. im HUB -ov, kot jih poznajo v številnih evropskih mestih). Center bi nudil perspektivnim organizacijam prostor za svoje delovanje (poslovni prostori) ter podporne storitve s strani strokovnjakov za različna področja, pomembna za delovanje NVO (projektno vodenje, mreženje, fundraising, menedžment idr.). V Mariboru od leta 2008 deluje Regionalno stičišče NVO Podravja, ki razvija programe za podporo in pomoč ter promocijo nevladnega sektorja, ki lahko z izkušnjami in znanji pomembno prispeva k vzpostavitvi centra in njegovemu kvalitetnemu delovanju. Za vzpostavitev centra je najprimernejši način najem ali nakup ter revitalizacija enega od opuščenih industrijskih objektov v občini, v katerem bi bili vzpostavljeni delovni prostori in ostala potrebna infrastruktura (učilnice, multimedija, prostor za druženje idr.). Dodana vrednost tovrstnih centrov je možnost skupnega delovanja različnih organizacij in posameznikov,

z namenom izmenjave idej, znanj in informacij. Perspektivnim organizacijam se zagotavlja podpora v njihovi začetni in s tem najbolj občutljivi fazi razvoja.

Politika priseljevanja

Razvoj mesta Maribor bo odvisen tudi od politike vključevanja priseljencev v mestno ekonomijo in družbo. Mesto, ki hoče slediti svetovnim dogodkom, mora biti odprto v svet in iz sveta sprejemati znanje, vednosti, veščine, ki jih samo nima v izobilju. Vendar pa lahko to stori zgolj mesto, ki je prepoznavno po svoji tolerantnosti in je povezano z močno lastno identiteto mesta.

Politika socialne vključenosti

Mesto naj nadaljuje tudi s primeri dobrih praks na področju prilagajanja mesta potrebam invalidov. Pridobitev naziva »Občina po meri invalida«, ki ga je MO Maribor prejela konec leta 2010, kot priznanje za načrtno delo na področju invalidskega varstva s poudarkom na udejanjanju pravic človeka in državljana, pomeni priznanje in hkrati tudi obvezo, da z aktivnostmi nadaljujemo s ciljem izboljšanja kakovosti življenja vseh občanov in občank, k njihovi socialni vključenosti ter večji zaposljivosti in zaposlenosti.

Brezdomstvo

MOM naj nadaljuje s sofinanciranjem Zavetišča za brezdomce, in tudi ljudske kuhinje ter brezplačne zdravstvene oskrbe. Posebno pozornost naj nameni povezovanju institucij in obravnavi individualnih primerov in posledično usklajenemu iskanju rešitev. Slednje velja tudi za primere reintegracije zapornikov.

Postpenala

Za reševanje in zmanjšanje povratništva, naj MOM prevzame vlogo povezovalke institucij, ki se ukvarjajo s problematiko bivših obsojencev, in ki delujejo na njenem območju (od Centra za socialno delo Maribor, Zavoda za prestajanje kazni zapora Maribor, Zavoda za zaposlovanje, OS Maribor, Zavetišča za brezdomce, Karitasa, Rdečega križa itd.) ter naj oblikuje programsko politiko, ki bo omogočala hitrejše, predvsem pa učinkovitejšo reintegracijo bivših obsojencev v širše socialno okolje in/ali vrnitev v njihovo intimno okolje. Kot primer reševanja postpenale s pomočjo psihoterapije služi projekt RES_ZA (www.res-za.si).

Varne hiše za moške in ženske

MOM naj sofinancira delovanje varnih hiš na območju Maribora ter tako zagotovi začasen a varen dom za otroke in njihove starše. Problematike naj se loti z usklajenim

načrtovanjem institucij, ki delujejo na področju MOM in ki lahko prispevajo k reševanju problematike.

3.2.3.2.1 Priporočila deležnikom in oblikovalcem politik

Za uresničevanje politike migracij je potrebno izvesti naslednje ukrepe:

- ❖ Intenziviranje sodelovanja z mariborskimi znanstveniki in gospodarstveniki, ki živijo in delujejo v tujini;
- ❖ Vključevanje t.i. ranljivih skupin v družbeno in družabno mestno življenje;
- ❖ Spodbujanje socialne vključenosti ranljivih skupin;
- ❖ Oblikovanje sklada za NVO (nevladne organizacije);
- ❖ Reintegracija bivših obsojencev.

3.2.3.2.2 Kazalniki razvoja strateške osi IV: odprto mesto

Tabela 14: Kazalniki razvoja ukrepov odprtega mesta

MARIBOR – MESTO TOLERANCE					
Ukrep	Kazalnik	Izhodiščna vrednost (kazalnik) v 2010	Načrtovana vrednost v 2015 (kazalnik)	Načrtovana vrednost v 2020 (kazalnik)	Načrtovana vrednost v 2030 (kazalnik)
Intenziviranje sodelovanja z mariborskimi znanstveniki in gospodarstveniki, ki živijo in delujejo v tujini	Število vključenih znanstvenikov in gospodarstvenikov, ki živijo v tujini v projekte/programe MOM	0	3	5	10
Povečanje socialne vključenosti	Število registriranih verskih skupnosti	3	3	3	3
	Število invalidov, vključenih v delovno okolje	745 ¹⁵	900	1200	2000
	Odstotek Romov z uspešno zaključenim sekundarnim izobraževanjem (poklicno, srednješolsko)	2% romske populacije	2%	3%	3%
	Število programov za brezdomce	1	3	3	3
Reintegracija bivših obsojencev	Število povratnikov na prestajanju kazni	43%	>38%	>35%	>30%

Vir: Mariborska razvojna agencija, 2010

¹⁵ Društvo invalidov Maribor; 2008

3.2.3.3 Strateška os V: mesto priložnosti za mlade

Intenzivnost upada prebivalstva

Mesto Maribor kot drugo največje mesto v RS se srečuje s problemom odliva prebivalcev, predvsem izobraženega kadra in mladih. Upoštevati je potrebno tako stroškovni vidik (subjektivna ocena priložnosti), kot bivanjsko kvaliteto in uspešnost drugih občin pri oblikovanju njihove bivanjske politike, zlasti mlajših okoliških občin, ki tvorijo tradicionalno zaledje mesta (ki so bolj povezane z naravnim okoljem in kjer so prisotne pristnejše neformalne oblike povezovanja prebivalstva ne glede na starost).

Med vzroki za odselitev prebivalstva je tudi vpetost v družbeno dogajanje, pri čemer je za preprečevanje negativnega trenda izseljevanja iz centra mesta potrebno podpreti tudi mlade. Sem sodi tudi pridobitev naziva Evropska prestolnica mladih 2013, ki predstavlja strateško - razvojno odločitev MOM, da se bo mesto razvijalo v smeri »mladim prijaznega mesta«. MOM z nazivom sprejema odločitev, da bo:

- ustvarjala pogoje za razvoj okolja, ki bo mlade vzpodbujalo in jim omogočalo razvoj in uresničitev lastnih potencialov,
- zagotavljala infrastrukturo, ki bo organizacijam omogočala razvoj in izvedbo raznovrstnih mladinskih dejavnosti, mladim pa ponujala priložnosti za krepitev kompetenc vseživljenjskega učenja,
- omogočala udejstvovanje mladih pri sprejemanju odločitev, ki posredno ali neposredno vplivajo na življenje mladih v lokalni skupnosti,
- spodbujala udejstvovanje mladih pri sprejemanju odločitev, ki so vezane na pripravo in izvedbo programa Evropske prestolnice mladih 2013.

3.2.3.3.1 Priporočila deležnikom in oblikovalcem politik

- ❖ Revitalizacija mestnih območij (dostopnost javnih storitev v revitaliziranih soseskah kot je npr. Melje);
- ❖ Oblikovanje novih sosesk po meri prebivalcev (dostopnost javnih storitev in javnega prevoza: redne in pogoste linije mestnega avtobusa do identificiranih ključnih destinacij znotraj mesta: vrtec, šola, pošta, zdravstveni dom; zelene in družbene površine, ki spodbujajo kreativno in aktivno preživljanje prostega časa ter kvalitetna oskrba s pitno vodo);
- ❖ Oblikovanje priložnosti za mlade (trojnost politike: izobraževanje (usposabljanje) – ustvarjalno preživljanje prostega časa – možnost zaposlitve in osamosvojitve ter zagotavljanje možnosti za odselitev od doma);
- ❖ Uvajanje sodobne informacijske komunikacijske tehnologije (IKT) na vseh področjih delovanja in skozi vse dele družbenih procesov (povezovanja in sodelovanja, izmenjave ter pametnega upravljanja)
- ❖ Spodbujanja ustvarjalnega doživljanja in preživljanja prostega časa za vse generacije, s poudarkom na mladih družinah.

3.2.3.3.2 Kazalniki razvoja strateške osi V: mesto priložnosti za mlade

Tabela 15: Kazalniki razvoja ukrepov Maribora- mesta priložnosti za mlade

MARIBOR – MESTO PRILOŽNOSTI ZA MLADE					
Ukrep	Kazalnik	Izhodiščna vrednost (kazalnik) v 2010	Načrtovana vrednost v 2015 (kazalnik)	Načrtovana vrednost v 2020 (kazalnik)	Načrtovana vrednost v 2030 (kazalnik)
Revitalizacija mestnih območij (dostopnost storitev v revitaliziranih soseskah kot je npr. Melje)	Število investicij (z vrednostjo nad 5 mio EUR)	0	1	3	2
Oblikovanje priložnosti za mlade	Število mladinskih centrov	0	1	1	1
Hiša eksperimentov	Število hiš eksperimentov	0	1	1	1
Svetovno mladinsko šahovsko prvenstvo 2013	Dogodek	0	1	0	0
Evropska prestolnica mladih 2013	Dogodki v 2013	0	20	0	0
Izgradnja potrebne IKT infrastrukture (javna oskrba z vodo)	Število novih oskrbovancev	0	300	800	2500
	Število turistov	0	300	650	150
	Št. gospodarskih subjektov	0	4	10	15
	Opustitev nezanesljivih virov	0	2	8	25
	Obseg novega sistema	0	10km	15km	30km
	Posodobitev objektov	860	10000	20000	30000

Vir: Mariborska razvojna agencija, 2010

3.3. Trajnostna rast

Cilj: spodbujanje bolj konkurenčnega in zelenega gospodarstva, ki gospodarneje izkorišča vire.

3.3.1 Vpliv podnebnih sprememb¹⁶

Zdravo okolje je pomemben dejavnik, ki vpliva na zdravo življenje in dobro počutje prebivalcev v mestu, zato je varstvo okolja tesno povezano z varovanjem zdravja. Kvaliteta pitne vode, zraka, tal, gospodarjenje z odpadki, varstvo pred hrupom in varstvo zelenih površin odločujoče vplivajo na stabilnost mestnih ekosistemov in posledično na zdravje ljudi, zato je nujno povezovanje zdravstvenega in okoljskega sektorja ter usklajeno delovanje oziroma izvajanje ukrepov za izboljšanje okolja in posledično zdravja, tako na nacionalni kot na lokalni ravni.

Na prilagajanje dejavnosti, na katere vplivajo podnebne spremembe, se bo MOM odzvala z izvedbo naslednjih strateških osi in ukrepov:

Strateška os VI: Zdravo mesto

Ukrepi Zdravega mesta so:

- ❖ Vzpostavitev turistične destinacije Maribor – Pohorje;
- ❖ Oblikovanje turistične ponudbe ob upoštevanju načel trajnostnega razvoja;
- ❖ Oblikovanje turistične promocije z upoštevanjem zdravega načina življenja;
- ❖ Vzpostavitev območja umirjenega prometa oz. vzpostavitev območij s prepovedjo vožnje vozil s pogonom na fosilna goriva v stanovanjskih naseljih in območjih, namenjenim rekreaciji;
- ❖ Omogočanje trajnostnih oblik mobilnosti za prebivalce in turiste;
- ❖ Sofinanciranje energetske varčne gradnje na Pohorju;

Oblikovanje trajnostnega načrta ureditve prometa na Pohorju; Oblikovanje trajnostnega načrta ureditve varne oskrbe z vodo na Pohorju (raba vode, viri, infrastruktura v optimalni rabi)

Vzpostavitev najsodobnejše Informacijsko komunikacijske tehnologije (ICT) pametnega upravljanja procesov in dvostranske komunikacije v oskrbi z vodo in drugih dejavnostih

- ❖ Nove oblike mreženja bio/eko ponudbe in povpraševanja;
- ❖ Ohranjanje biotske raznovrstnosti;
- ❖ Sklad za varovanje gozdov.

Strateška os VII: Mesto varno pred naravnimi katastrofami

Ukrepi Varnega mesta so:

- ❖ Priprava sistema ukrepov v primeru večjih naravnih katastrof;
- ❖ Sanacija nevarnih območij;

¹⁶ Referenčni dokument v RS: Scenariji razvoja Slovenije do leta 2035: Trendi in priložnosti v času podnebnih sprememb. Vlada RS, Služba Vlade RS za razvoj.

- ❖ Vzpostavitev sistema obveščanja prebivalcev o stanju v okolju.

Strateška os VIII: Mesto bogato z vodnimi viri

Ukrepi Mesta bogatega z vodnimi viri so:

- ❖ Povečanje učinkovitosti vodovodnega omrežja;
- ❖ Sprotni monitoring izgub in odprava napak;
- ❖ Zamenjava dotrajanih azbestno-cementnih cevi;
- ❖ Sofinanciranje tehnologij, procesov itd., ki v javnih zgradbah in ustanovah poskrbijo za čiščenje odpadnih voda in njihovo ponovno rabo/izrabo v industriji;
- ❖ Priprava in izvedba načrta koriščenja odpadnih voda;
- ❖ Priključitev industrije na kanalizacijo.

Strateška os IX: Energetsko varčno mesto

Ukrepi Energetsko varčnega mesta so:

- ❖ Oblikovanje strategije in izvedba politike energetsko neodvisnega mesta;
- ❖ Oblikovanje politike pospeševanja OVE/URE na novogradnjah in rekonstrukcijah starejših zgradb;
- ❖ Spodbujanje rabe zelenih tehnologij na vseh javnih zgradbah v mestu;
- ❖ Sofinanciranje prehoda na OVE/URE v gospodinjstvih;
- ❖ Zmanjšanje emisij toplogrednih plinov;
- ❖ Vzpostavljen sistem skladiščenja energetskih presežkov in njihova distribucija izven mesta;
- ❖ Sofinanciranje raziskovalnih projektov za povečanje učinkovitosti energetske rabe v mestu;
- ❖ Recikliranje in energetska izraba komunalnih odpadkov.

Strateška os X: Trajnostno mesto

Ukrepi Trajnostnega mesta so:

- ❖ Uvajanje novih/eko oblik javnega transporta in širitev »peš con«;
- ❖ Prerazporeditev javnih in zasebnih parkirnih prostorov izven mestnega centra;
- ❖ Restriktivna politika do števila avtomobilov v mestnem središču;
- ❖ Spodbujanje novih družbenih vezi kot je sistem »car-sharinga«.

3.3.2 Strateška os VI: Zdravo mesto

Sektorji, na katere bodo podnebne spremembe najbolj vplivale, so turizem, energetika, kmetijstvo. Maribor se bo tako moral soočati z družbenimi stroški strukturnih sprememb oziroma stroški prilagodljivosti navedenih sektorjev.

3.3.2.1 Prispevek turizma k podnebnim razmeram¹⁷

Preusmeritev v okolju in podnebju prijazen turizem ima prihodnost¹⁸. Označujejo ga: podnebju prijazen način prihoda gostov, tj. z avtobusom in železnico, s ponudba domačega ekokmetijstva,, pa tudi uvajanje energijske učinkovitosti in uporabo obnovljivih virov energije, bo za uspeh na trgu imel dobre možnosti. V nasprotju s številnimi obstoječim oblikam ponudbe, a tudi kot odziv na potrebe rastočega števila gostov, ki cenijo okolju in podnebju prijazne izdelke. Pomembno je, da se povečuje osveščenost potnikov, sem pa sodi, denimo, tudi sporočilo, da je treba dajati prednost krajšim potovanjem in daljšemu bivanju (ob istočasno manjšem številu potovanj).

Ocena porazdelitve izpustov toplogrednih plinov:

- Drugo (občina, turistični urad, športni objekti itd.): 2%
- Turistična prometna infrastruktura in preparacija smučarskih prog: 2%
- Ogrevanje in električna energija (restavracije, gostišča, poslovni prostori itd.): 4%
- Ogrevanje in električna energija (turistične nastanitve): 18%
- Turistični promet: 74%.
- Racionalizacija porabe energije in vode v oskrbi z vodo

Vir: Turizem v času podnebnih sprememb: osnovni tematski dokument CIPRE, št. 08/2010, www.cipra.org

Podnebne spremembe postavljajo turizem pred velike izzive, saj se jim mora ta prilagajati, obenem pa tudi sam postati sprejemljivejši za podnebje. Podnebni scenariji do leta 2050 napovedujejo, da se bodo temperature dvigovale, še zlasti izrazita bo njihova rast v poletnih mesecih. Poletja bodo bolj sušna, zime bolj vlažne, čez leto pa se bodo rahlo zmanjšale količine padavin.

MOM naj sofinancira takšno turistično ponudbo, ki bo vsebovala podnebju prijazen prihod in odhod gostov ter trajnostno mobilnost v kraju počitnikovanja. Obenem je treba od gostov zahtevati, da tovrstno ponudbo tudi izkoristijo, kar je moč finančno nagraditi.

Turistične stavbe morajo postati energijsko učinkovitejše. Ravno v višjih legah je mogoče energijo sonca pasivno izkoriščati za ogrevanje stavb, aktivno pa za proizvodnjo energije. Subvencionirajo naj se tisti turistično-gradbeni podvigi, ki upoštevajo energijsko učinkovito gradnjo. Gradnja počitniških stanovanj naj se omeji, saj negativno vpliva na regionalno gospodarstvo, podnebno politiko ter izgled pokrajine. Namen je

¹⁷ Povzeto po: Turizem v času podnebnih sprememb: osnovni tematski dokument CIPRE. Dosje št. 08/2010, www.cipra.org

¹⁸ Vir informacij: Služba Vlade za podnebne spremembe, <http://www.svps.gov.si/>

zmanjšati izpuste CO₂ v turizmu z manjšo rabo (fosilne) energije, učinkovitejšo uporabo (fosilne) energije in spodbujanjem rabe obnovljivih virov energije. Kljub temu pa je nastale izpuste mogoče izravnati. Tudi pri turističnih namestitvah (ogrevanje, topla voda) so možnosti za trajnostno rabo energije.

S spodbujanjem turizma se odloča, če se bo turistični razvoj ravnal po trajnostnih načelih in zahtevah varstva podnebja. Predvsem zimski turizem v povezavi s Pohorjem, na katerega stavi tudi strategija razvoja turizma v t.i. zgornjem Podravju, spodbuja kapitalsko intenzivno, visoko tehnizirano obliko turizma, ki ni prijazna do okolja.

Oskrba z vodo je neposredno vezana na porabnika t.j. turizem, ter na spremembe podnebnih razmer, ki vplivajo na učinkovito upravljanje z vodnimi viri in procesi oskrbe z vodo. MOM naj sofinancira takšno turistično ponudbo, ki bo vsebovala podnebju primerno vzdržnosti sistema oskrbe z vodo v kraju počitnikovanja, ob upoštevanju trajnostne mobilnosti turistov.

Učinkovitost sistema vodo oskrbe ter raba vode v turizmu, mora biti v danem okolju s predvidenimi podnebnimi spremembami racionalna in optimalna tako pri porabnikih, kot v upravljanju in gospodarjenju z vodnimi viri in na sistemu.

Potrebno je zagotoviti varno in optimalno oskrbo z vodo, z izgradnjo ustrezne infrastrukture oziroma zagotoviti njeno posodobitev (na vodnih virih, pri porabnikih ter na omrežju z objekti) ter vzpostaviti naj sodobnejšo ICT.

Tako vsak evro, naložen v sisteme umetnega zasneževanja, povečuje odvisnost od smučarskega in zimskega turizma, poleg tega pa je dokazano, da intenzivnejše zasneževanje samo po sebi še ne pomeni boljših poslovnih izidov, vsekakor pa negativno vpliva na okolje. Ob tem je potrebno navesti še stroške rabe/izrabe vodnih virov, stroške energije (ki jo porabijo topi za zasneževanje) itd. Javni sektor naj finančno ne podpira umetnega zasneževanja. Sredstva podpore se morajo namenjati za izvajanje dolgoročnih in trajnostnih ukrepov, ki spodbujajo celoletno turistično ponudbo, vendar takšno, ki s svojimi posegi ne spreminja favne in flore.

3.3.2.2 Prispevek kmetijstva in gozdarstva k podnebnim spremembam¹⁹

Del politike »zdravega mesta« je razvoj sonaravnega in bio kmetijstva ter promocija lokalno pridelane hrane (in pijač – ne samo vina, tudi vode) in njihova potrošnja v javnih ustanovah (šolah, vrtcih itd.). K povečanju samooskrbe prebivalstva lahko pripomorejo tudi nove oblike sodelovanja med pridelovalci, prehrambeno industrijo ter porabniki.

¹⁹ Izhodišče: Strategija prilaganja slovenskega kmetijstva in gozdarstva podnebnim spremembam. Vlada RS, št. 33000-5/2008, MKGP.

Delež kmetij in kmetijskih obdelovalnih površin, vključenih v kontrolirano ekološko kmetijstvo, je na območju MOM skromen, vendar je potrebno poudariti, da velik del kmetijskih površin v okolici mesta Maribor trenutno spada v novonastale občine, ki tvorijo tradicionalno mestno zaledje.

Izhodiščni podatki o stanju kmetijstva v MOM kažejo več negativnih dejstev (majhne kmetije, visoka povprečna starost kmetov in nizka izobrazba), ki so lahko ovira za doseganje ciljev na področju izboljšanje okolja.

Natančnih podatkov o porabi fitofarmaceutskih sredstev, mineralnih gnojil in naravnih gnojil ni na razpolago, zato je potrebno pripraviti ustrezne naloge za pridobitev le-teh. Splošni podatki spremljanja kakovosti podtalnice in pitne vode v MOM so sicer v zadnjem desetletju kazali pozitivne trende in izboljšanje, prav v zadnjem obdobju pa so bile ponovno povečane vrednosti nitratov in nekaterih pesticidov oz. njihovih razgradnih produktov, tudi število aktivnih snovi FFS, ki so bile najdene v podzemni vodi, se je povečalo. Zagotoviti je potrebno učinkovito upravljanje in varovanje vodnih virov ter oskrbe z vodo v sinergiji s kmetijstvom in gozdarstvom v prostoru .

Na dolgoročni razvoj kmetijstva MOM bodo najverjetneje vplivale tudi podnebne spremembe, ki so skoraj zagotovo posledica človekovih aktivnosti v okolju – zlasti izpustov toplogrednih plinov, kamor prispeva tudi kmetijstvo samo (uvedba ekološkega kmetijstva zmanjša izpuste CO₂ za najmanj 40%!).

Prilagoditev kmetijstva spremembam in izdelava scenarijev prilagoditve v MOM bi v povezavi z učinkovitim upravljanjem in varovanjem vodnih virov ter sistema oskrbe z vodo, bi morala biti ena izmed nalog MOM v prihodnje.

3.3.2.2.1 Ravnanje z gozdom

Celotna površina MOM znaša 14.700 ha (147 km²), od tega gozdov in poraščenih površin 5.645 ha.

Gozd: 981 ha s posebnim namenom (od tega 513 v državni lasti, 468 v zasebni lasti).

Površine: območje Stražuna, Tezenski gozd, Piramida, Kalvarija, Limbuška Dobrava, v Kamnici, Pekre-Radvanje, Betnavski gozd, ob reki Dravi.

Krajinski parki: Mariborsko jezero, Drava in Kamenščak – Hrastovec

Naravni spomeniki: Stražun, Mariborski otok, Betnava – park ob dvorcu, Mestni park – širše območje.

Vir: Občinski program varstva okolja za Maribor: 2008 – 2013, Mestna občina Maribor, 2008.

V skladu z Uredbo o posebnih varstvenih območjih – Natura 2000 MOM uvršča v območje Nature 9% območja občine.

3.3.2.3 Priporočila deležnikom in oblikovalcem politik

- ❖ Vzpostavitev turistične destinacije Maribor-Pohorje;
- ❖ Prednost pri oblikovanju turistične ponudbe naj imajo trajnostni produkti
- ❖ Mesto naj oblikuje turistično promocijo z upoštevanjem zdravega načina življenja;
- ❖ Vzpostavitev območja umirjenega prometa oz. vzpostavitev območji s prepovedjo vožnje vozil s pogonom na fosilna goriva v stanovanjskih naseljih in območjih namenjenim rekreaciji;
- ❖ Omogočanje trajnostnih oblik mobilnosti tako za prebivalce kot turiste;
- ❖ Pospeševanje novih in koristnih oblik povezovanja bio-kmetijskih pridelovalcev in porabnikov;
- ❖ Spodbujanje energetske varčne gradnje na Pohorju;
- ❖ Oblikovanje trajnostnega načrta ureditve prometa na Pohorju;
- ❖ Oblikovanje trajnostnega načrta ureditve varne oskrbe z vodo na Pohorju (raba vode, viri, infrastruktura v optimalni rabi)
- ❖ Vzpostavitev najsodobnejše Informacijsko komunikacijske tehnologije (ICT) pametnega upravljanja procesov in dvostranske komunikacije v oskrbi z vodo in drugih dejavnostih
- ❖ Sprejetje občinskega akta o zavarovanju gozdov in opredelitvi režimov gospodarjenja (odlok o mestnih gozdovih; pravilnik o odškodninah in odkupih gozdov s posebnim namenom);
- ❖ Sklad za varovanje gozdov (sofinanciranje ukrepov zaradi posebnega režima gospodarjenja oz. ureditve in opreme gozda);
- ❖ Razvoj Natura 2000 območij (program MOM), ohranjanje biotske raznovrstnosti, zaščita naravnih vrednot;
- ❖ Ustanovitev regijskega parka Pohorje (predlog: 1986; 16 lokalnih skupnosti in država) do 2015.

3.3.2.4 Kazalniki razvoja strateške osi VI: zdravo mesto

Tabela 16: Kazalniki razvoja ukrepov zdravega mesta

MARIBOR – ZDRAVO MESTO								
Ukrep	Kazalnik	Izhodiščna vrednost (kazalnik) v 2010	Načrtovana vrednost 2015(kazalnik)	Načrtovana vrednost v 2020(kazalnik)	Načrtovana vrednost v 2030(kazalnik)			
Vzpostavitev turistične destinacije Maribor-Pohorje	Vzpostavljen management TD	0	1	1	1			
Oblikovanje turistične ponudbe ob upoštevanju načel trajnostnega razvoja	Število turističnih produktov, sofinanciranih s strani MOM	0	2	5	5			
Nove oblike mreženja bio/eko ponudbe in povpraševanja	Število vključenih bio/eko kmetij v oskrbo mesta (šola, vrtci, gospodinjstva)	0	10	15	20			
Ohranjanje biotske raznovrstnosti	Vzpostavitev regijskega parka Pohorje	-	1	1	1			
	Razvoj Natura2000 območij (% območja MOM vključenega v izvedbo ukrepov)	9%	9% območja MOM	9% območja MOM	9% območja MOM			
Umirjanje mestnega prometa	Število stanovanjskih con z umirjenim prometom (omejitev hitrosti 30km/h)	0	5	6	7			
	Mestno jedro, zaprto za vozila	0,5 km ²	1km ²	2 km ²	2,5 km ²			

Vzpostavitev sistema izposoje javnih koles	Sistem bike-share koles z 200 kolesi.	0	1	1	1
Vzpostavitev sistema nadzora, varne in optimalne oskrbe z vodo	Število	0	1	1	1
Oblikovanje trajnostnega načrta ureditve prometa na Pohorju	Trajnostni načrt ureditve prometa na Pohorju	0	1	1	1

Vir: Mariborska razvojna agencija, 2010

3.3.3 Strateška os VII: mesto, varno pred naravnimi katastrofami

Obalna erozija in poplave: mesto varno pred naravnimi katastrofami

Naravne nesreče vplivajo na ravnotežje v ekosistemu, negativen vpliv pa imajo na infrastrukturo in premoženje prebivalcev, javnih organizacij itd. Vzpostaviti je potrebno zaščito pred naravnimi katastrofami (npr. točo, poplavami) in spodbujati razvoj inovativnih oblik varovanja okolja.

Naravna tveganja v MOM

Poplave

- potencialne poplave ob reki Dravi dolvodno od Melja do Dogoš, predvsem v jesenskem času, občasno pozimi (dež in sneg).

Potresi

- manjša potresna ogroženost,
- upoštevanje proti potresne gradnje in načrtovanje v fazi projektiranja objektov.

Zemeljski plazovi

- potencialna erozijska območja se pojavljajo predvsem na pobočjih Kozjaka, Pohorja in Slovenskih goric, kjer nakloni presegajo 30°.
- erozija območij rušilno vpliva na izgrajeno infrastrukturo in s tem na varnost in učinkovitost oskrbe z vodo.

Močni vetrovi

- v spomladanskih mesecih in ob poletnih neurjih, prav tako tudi ob izrazitih prehodih front,
- drevoredi ob vpadnicah v mesto (Radvanjska, Betnavska, Engelsova itd.) umetno slabijo hitrost vetrov,
- hitrost vetrov in lokalna cirkulacija vetrov v smeri Dravske doline.

Toča

- topla polovica leta (objekti in kulturne rastline), v poletnih mesecih v poprečju 1,5 krat letno (ob nevihtah, lahko tudi ob prehodu hladne fronte).

Nevihta

- nevihte (blisk in grom) se pojavljajo med majem in avgustom, ko so povezane s pojavom močnega vetra in točo.

Pozeba

- pomladanske pozebe (nizke temperature, ki prizadenejo vitalne dele rastline: ob prodorih mrzlega zraka v času fenofaz brstenja in cvetja).

Suša

- negativno vpliva na stanje podzemne vode (vdor onesnaženja in zmanjšanja izdatnost in varnost oziroma izguba vodnih virov) in na kmetijsko pridelavo.

Temperatura

- pregrevanje cevovodov in vodovodnega sistema in s tem poslabšanje varnosti kvalitete z ogrožanjem zdravja v oskrbi z vodo.

Vir: Občinski program varstva okolja za Maribor: 2008 – 2013, Mestna občina Maribor, 2008

3.3.3.1 Priporočila deležnikom in oblikovalcem politik

- ❖ Priprava sistema ukrepov v primeru večjih naravnih katastrof (npr. posledice porušitve jezov na Dravi ipd.), vključno z modelom aktiviranja prebivalcev (evakuacijski načrt ipd.);
- ❖ Vzpostavitev sistema obveščanja prebivalcev o stanju v okolju.

Podlago za izvedbo predstavlja Občinski program varstva okolja za Maribor 2008 – 2013.

3.3.3.2 Kazalniki razvoja strateške osi VII: varno mesto

Tabela 17: Kazalniki razvoja ukrepov Maribora – varnega mesta

MARIBOR – VARNO MESTO						
Ukrep	Kazalnik	Izhodiščna vrednost (kazalnik) 2010	v	Načrtovana vrednost v 2015 (kazalnik)	Načrtovana vrednost v 2020 (kazalnik)	Načrtovana vrednost v 2030 (kazalnik)
Priprava sistema ukrepov v primeru večjih naravnih katastrof	Vzpostavljen sistem ukrepov	1		1	1	1
Vzpostavitev sistema obveščanja prebivalcev o stanju v okolju	Vzpostavljen lokalni model za izračun ogljičnega odtisa	0		1	1	1

Vir: Mariborska razvojna agencija, 2010

3.3.4 Strateška os VIII: mesto, bogato z vodnimi viri²⁰

Potencialno tveganje ob sušnih obdobjih: mesto, bogato z vodnimi viri.

Maribor ima trenutno dovolj vodnih virov, vendar je potrebno s prostorsko politiko zagotoviti njihovo ohranjanje, varovanje in optimalno izkoriščanje v racionalni rabi in učinkovitim upravljanjem, prav tako pa poskrbeti za predelavo odpadnih voda (spodbujati zelena podjetja).

Na območju Vrbanskega platoja in Dravske kotline so pomembne količine podzemne vode za severovzhodno Slovenijo, saj zagotavljajo pitno vodo na območju širše mariborske regije, t.j. okoli 180.000 prebivalcem.

Zajetja pitne vode Mariborskega vodovoda se nahajajo na vodnem telesu podzemnih voda Selniške dobrove, Ruš, Vrbanskega platoja, Betnave, Bohove in Dobrovc. Kvaliteta podzemnih voda na celotnem preiskovanem območju ustreza predpisanim kriterijem.

3.3.4.1 Priporočila deležnikom in oblikovalcem politik

- ❖ Posodabljanje vodovodnega sistema (ICT - SWAM Informacijske komunikacijske tehnologije, pametno upravljanje z dvosmerno izmenjavo podatkov v realnem času tako v sistemu kot z uporabniki)
- ❖ Učinkovito upravljanje in varovanje vodnih virov ter sistema oskrbe z vodo
- ❖ Racionalna raba vode na vodnem viru in pri porabnikih (Optimalno varovanje in izkoriščanje virov pitne vode v sistemu vodo oskrbe)
- ❖ Izboljšanje strateških odločitev in procesov planiranja
- ❖ Vzpostavitev učinkovitega nadzora nad celotnim sistemom oskrbe z vodo (izboljšanje zaznav detekcije in anomalij na sistemu, znižanje reakcijskega časa in izpadov oskrbe, povečanje varnosti, znižanje stroškov energije, vzdrževanja in investicij)
- ❖ Izboljšanje odnosov s klienti- porabniki, prihranek energije in potreb po vodi ter upravljanje le teh pri porabniku skozi vse družbene procese v izboljšanju rabe vode
- ❖ Vgrajevanje kvalitetnih materialov in proizvodov v izgradnjo omrežja in naprav (manjše energijske in vodne izgube, večja varnost sistema in zdravje ljudi)
- ❖ Sofinanciranje tehnologij, procesov itd., ki omogočajo čiščenje in ponovno rabo odpadnih voda na izvoru;
- ❖ Priprava in izvedba načrta koriščenja odpadnih voda.

²⁰ Vir informacij: Občinski program varstva okolja za Maribor: 2008 – 2013, Mestna občina Maribor.

3.3.4.2 Kazalniki razvoja strateške osi VII: mesto bogato z vodnimi viri

Tabela 18: Kazalniki razvoja ukrepov Maribora – mesta bogatega z vodnimi viri

MARIBOR – MESTO BOGATO Z VODNIMI VIRI					
Ukrep	Kazalnik	Izhodiščna vrednost (kazalnik) 2010	Načrtovana vrednost v 2015 (kazalnik)	Načrtovana vrednost v 2020 (kazalnik)	Načrtovana vrednost 2030 (kazalnik)
Povečanje učinkovitosti vodovodnega omrežja	Zmanjševanje izgub v vodovodnem omrežju na podlagi monitoringa izgub v omrežju	26%	20%	20%	15%
Priključitev industrije na kanalizacijo	Odstotek priključenih podjetij na kanalizacijsko omrežje	72%	75%	80%	85%

Vir: Mariborska razvojna agencija, 2010

3.3.5 Strateška os IX: Energetsko varčno mesto

Energetska odvisnost v MOM je blizu 100%. V strukturi rabe končne energije v letu 2002 (popis) zavzemajo največji delež tekoča goriva (58,1%), sledijo plinasta goriva (18,5%), električna energija (17,7%), daljinska toplota (3,0%) in trdna goriva (2,7%).²¹

Mestna občina Maribor lahko postane energijsko varčnejša zgolj ob umestitvi v širši regionalni prostor, tj. pri oblikovanju energijsko neodvisne regije.

Argumenti za energetsko neodvisnost²²:

a. Varovanje podnebja in okolja

Proizvodnja in raba fosilnih virov energije sta povezani s hudimi obremenitvami okolja. Poleg tega povzroča izgorevanje fosilne energije večji del emisij toplogrednih plinov in je s tem eden poglavitnih krivcev za podnebne spremembe. Z varčno in energijsko učinkovito rabo energije ter preusmeritvijo v obnovljive vire energije bosta zaščitena tako okolje kot podnebje.

b. Stabilne cene, zagotovljena oskrba

Cene fosilnih goriv bodo še naprej rasle, obstoječo negotovost pri dobavi in posledično politično odvisnost odgovorna skupnost ne preloži na prebivalce oziroma organizacije. Da bi bilo v prihodnje mogoče zagotoviti varnost dobave in cenovno stabilnost, je treba nujno zmanjšati porabo energije in se preusmeriti v obnovljive vire.

c. Privlačne lokacije, nova delovna mesta

Vzpostavitev energijsko samozadostne regije ugodno vpliva na regionalni trg dela: kmetijstvo in gozdarstvo imata lahko koristi od večje rabe regionalnih surovin (biomasa). Za obstoječa podjetja na področju energetske tehnologije, toplotne izolacije in visoke gradnje se odpirajo nova področja delovanja. Proces ustvarjanja novih delovnih mest poteka tudi v proizvodnji energije. Oblike obnovljivih virov energije veljajo za tehnologijo prihodnosti, ki ima zelo obetavne možnosti za rast. S tem pa tudi za regije obstaja upanje, da si bodo inovativna podjetja svoj sedež izbrala pri njih.

Ponudba dolgoročno cenovno ugodnejše oz. stabilne dobave energije iz obnovljivih virov vpliva na privlačnost regije, tako za življenje kot za zaposlovanje in posledično preselitev. Celo več, ponudba dolgoročno cenovno ugodne oz. stabilne energije iz obnovljivih virov lahko poveča privlačnost celotne regije kot kraja zaposlovanja in postane zanimiva za podjetja z različnih področij delovanja.

²¹ Vir: LEK, 2010, Mestna občina Maribor.

²² Vir: Energijsko samozadostne regije: osnovni tematski dokument CIPRE. Compact št. 06/2010, www.cipra.org.

d. Rast regionalne dodane vrednosti

Večina energetskega sistema temelji na centraliziranih oskrbovalnih sistemih. Ponudbo sestavlja energija iz fosilnih in jedrskih virov. Pri uvozu energije regionalni kapital odteka, nadzor je zunaj vplivnega območja regionalnih deležnikov, regije so odvisne od centrov. Te slabosti je mogoče odpraviti z učinkovitejšo rabo energije in decentralizirano oskrbo, ki temelji na obnovljivih virih energije – denar in samostojnost pri sprejemanju odločitev tako ostaneta v regiji. Poleg tega se sprostito multiplikacijski učinki v gospodarstvu in endogeni razvojni procesi. Tovrstni razvojni trendi in z njimi povezane verige ustvarjanja dodane vrednosti krepijo položaj podeželja. V najboljšem primeru lahko energetska politika postane osrednji dejavnik pospeševanja gospodarstva in gonilna sila gospodarskega in družbenega razvoja.

e. Trajnostni razvojni trendi

Ob vplivu na delovna mesta, dohodek in varstvo podnebja, je potrebno opozoriti še na druge vidike trajnostnega delovanja. Na regionalni ravni se trajnostno povežejo življenjski cikli materiala in verige ustvarjanja dodane vrednosti. S širšo rabo obnovljivih virov energije se za podeželje povečajo možnosti, da lahko sodeluje pri tehnološkem in gospodarskem razvoju.

f. Okrepljena identiteta

Vzpostavitev energijsko samozadostne regije/mesta predvideva široko soglasje družbe. Vsi vključeni deležniki (zasebna gospodinjstva, podjetja, lokalne skupnosti itd.) morajo biti „zavezani“ skupni viziji in načinu delovanja.

Skupna prizadevanja povezujejo in krepijo socialne mreže. Posledično se lahko mesto predstavlja kot napredno in okoljsko ozaveščeno in morda celo prevzame pionirsko oz. zgledno vlogo v regiji. Pozitivna notranja vizija in podoba regije kot inovativne lokacije spodbujata povezanost in tudi poistovetenje z mestom.

g. Vrzeli pri raziskovanju ekonomskih posledic

Osrednji razlog za vzpostavitev energijsko samozadostne regije je povečanje regionalne dodane vrednosti. Zaradi obetov za pozitiven gospodarski razvoj ima taka zasnova močno podporo pri prebivalstvu in v politiki.

Visoka pričakovanja se bodo izpolnila le, če bodo možnosti za rabo obnovljivih virov energije tudi dejansko izkoriščene. Naslednji pogoj je, da je lokalno proizvedena energija iz obnovljivih virov energije cenovno ugodnejša od uvožene energije, proizvedene iz fosilnih virov – gledano srednjeročno, je to tudi povsem verjetno.

Poleg tega je treba najti vire financiranja na regionalni ravni, h katerim prispevajo regionalni investitorji, in lokalne banke.

Medtem ko sta uporaba in izkoriščanje sorazmerno enostavna, je razvoj industrijske proizvodnje velik izziv. To je enostavneje, denimo, na področju trajnostne in energijske

učinkovite gradnje in prenove, kjer je z uporabo gradbenega materiala regionalnega izvora mogoče doseči zelo pomemben del ustvarjene dodane vrednosti v regiji.

Če povzamemo razmišljanja o potrebnih okvirnih pogojih: pri oceni učinkov trga dela je potrebna določena previdnost. Na številnih področjih, npr. v kmetijstvu in gozdarstvu, pa tudi v elektrodejavnostih in gradbeništvu, gre v prvi vrsti za zagotavljanje obstoječih delovnih mest. Sicer se določajo opisi novih poklicev (npr. iz kmetovalca v energetskega kmetovalca), vendar pri tem ne nastajajo nova delovna mesta. Ta obstajajo v proizvodnji energije iz obnovljivih virov energije, je pa večina teh objektov glede obratovanja in vzdrževanja manj delovno intenzivna. Zelo koristen bi bil vstop novih podjetij in raziskovalnih ustanov.

h. Proizvodnja energije v skladu z naravo

Problematiko lahko delno ublažimo, če vso pozornost posvetimo energijski učinkovitosti in varčevanju z energijo. Neizkoriščenih kilovatnih ur sploh ne bi smeli proizvesti in zato v proizvodnji tudi ne bi prihajalo do ciljnih konfliktov. Sistemi daljinskega ogrevanja na biomaso morajo biti načrtovani tako, da se je mogoče izogniti nepotrebnim prevoznim potem ter da so lokalni in regionalni viri izkoriščeni v celoti. V tej točki je treba ponovno upoštevati prostorsko raven oz. meje sistema. Prostorsko preveč omejen pristop lahko povzroči, da se sprejemajo in izvajajo neučinkoviti ukrepi in da se gradijo objekti, npr. vetrni parki, ki bi jih bilo mogoče kje drugje upravljati bolj ekonomično. Vse to pomeni, da je treba dejavnosti osredotočiti na lokacijah, ki so za to najustreznejše, krepiti sodelovanje med različnimi regijami in uskladiti interese med cilji energetske in okoljevarstvene politike.

i. Kažipot do samozadostnosti

Z vzpostavitvijo energijsko samozadostne regije se uresničujejo celoviti in dolgoročni cilji. Te cilje, ki so najtesneje povezani z ekonomskim, ekološkim in socialnim razvojem regije, je mogoče doseči le, če za to obstaja splošen konsenz. Potrebno je vzpostaviti strukture, ki bodo:

- združevale različne družbene sile pri uresničevanju cilja pobude; trajno delovale kot nosilci dejavnosti;
- upoštevale tako gospodarske kot tudi splošnokoristne vidike razvoja.

Za preoblikovanje energetske bilance je potrebno učinkovito upravljanje s podnebjem. K sprejemanju odločitev in uresničevanju tega projekta je treba pritegniti prebivalstvo in vse pomembne interesne skupine. Uspešne so lahko samo tiste zasnove politike trajnostnega razvoja, ki jih bo sprejela širša javnost.

3.3.5.1 Priporočila deležnikom in oblikovalcem politik

- ❖ Oblikovanje politike pospeševanja OVE/URE na novogradnjah in rekonstrukcijah starejših zgradb;

- ❖ Sofinanciranje prehoda na OVE/URE v gospodinjstvih;
- ❖ Vzpostavljen moderni sistem zbiranja in predelave odpadkov ter njihova ponovna raba.
- ❖ Sofinanciranje raziskovalnih projektov za povečanje učinkovitosti energetske rabe v mestu.
- ❖ Recikliranje in energetska izraba komunalnih odpadkov.

Podlaga za izvedbo je LEK MOM.

3.3.5.2 Kazalniki razvoja strateške osi IX: energetska varčno mesto

Tabela 19: Kazalniki razvoja ukrepov energetska varčnega mesta

MARIBOR – ENERGETSKO VARČNO MESTO					
Ukrep	Kazalnik	Izhodiščna vrednost (kazalnik) v 2010	Načrtovana vrednost v 2015 (kazalnik)	Načrtovana vrednost v 2020 (kazalnik)	Načrtovana vrednost v 2030 (kazalnik)
Sofinanciranje prehoda na OVE/URE v gospodinjstvih	Višina subvencij za gospodinjstva	0	1 mio EUR	2 mio EUR	3 mio EUR
Sofinanciranje raziskovalnih projektov za povečanje učinkovitosti energetske rabe v mestu	Višina subvencij za raziskovalne projekte	0	0,1 mio EUR	0,2	0,3
	Število subvencij za raziskovalne projekte	0	1	2	3
Recikliranje in energetska izraba komunalnih odpadkov	Količina komunalnih odpadkov na prebivalca na leto	500 kg	<450 kg	<300kg	<250kg

Vir: Mariborska razvojna agencija, 2010

3.3.6 Strateška os X: Trajnostno mesto²³

Dobra organiziranost prometa je ključnega pomena za lokalno skupnost, predvsem zaradi manjših obremenitev okolja, pa tudi velikih časovnih prihrankov prebivalcev mesta. V ta namen je ključno spodbujati vse trajnostne oblike prometa, kot so: javni prevoz, kolesarjenje, pešačenje, izredno pomembno je tudi informiranje in osveščanje v zvezi s postopnim uvajanjem trajnostnih oblik prometa.

Promet z motornimi vozili postaja vse pomembnejši, ponekod tudi glavni onesnaževalec okolja in vzrok za degradacijo bivalnega prostora v mestih. Ker je promet zelo tesno prepleten z mnogimi pomembnimi dejavnostmi (gospodarstvo, turizem, urbanizem), ga ne moremo obravnavati izolirano - potrebna je sistemska analiza medsebojnih vplivov.

Trenutno za Mestno občino Maribor niso na razpolago ustrezni podatki o prometu, zato je lahko opis stanja le površen (ni sistematičnega zbiranja podatkov o prometu). Dejstvo je, da je motorni promet v Mariboru, kljub gradnji (ali pa dolgoročneje prav zaradi nje) novih in novih prometnic, vse gostejši, kar še posebej velja za mirujoči promet. V zadnjih letih je sicer opazno povečanje kolesarskega prometa, vendar je za prikaz dejanske strukture prometa potrebna podrobnejša prometna študija.

Maribor nima razvitega načrta za zmanjševanje ogljičnega odtisa, to je zmanjšanja vseh emisij toplogrednih plinov, ki jih povzročajo prebivalci, organizacije, njihovi dogodki ali proizvodi. Kljub dvomom o vplivu človekove dejavnosti na klimatske spremembe smo le-tem priča. Ogljično intenzivna mesta in regije postajajo vse manj konkurenčne (z uvedbo posebnih davkov bodo najbolj prizadeti najšibkejši družbeni sloji prebivalcev). Mesto Maribor, kljub več kot dvajsetletnemu ukvarjanju s trajnostnimi vidiki transporta, še vedno zaostaja za sodobnimi mesti.

Pri razpravljanju o oblikah in možnostih prevoza v mestu je potrebno oblikovati ne samo politiko restrikcije in uvajanja modrih con ipd., temveč poskrbeti, da bo javni prevoz (ne samo točen) tudi učinkovit. Pri tem je potrebno staviti na sodobnejša, inteligentna multi-modalna vozila. Vendar lahko nove oblike družbenega povezovanja kot je npr. car-sharing omogočijo tudi zmanjšanje števila avtomobilov v mestu (kjer bi veljalo razmisliti o restriktivnejši politiki do lastnikov).

²³ Referenčni dokument: Strategija prehoda Slovenije v nizkoogljico družbo do leta 2050: osnutek, september 2011. Služba Vlade RS za podnebne spremembe.

3.3.6.1 Priporočila deležnikom in oblikovalcem politik

- ❖ Uvajanje novih oblik javnega transporta ter intermodalnosti med njimi;
- ❖ Restriktivna politika do števila avtomobilov v mestnem središču;
- ❖ Dostopnost do mesta (širše okolice) s sredstvi javnega prometa (vlak, avtobus – redne in izredne vožnje);
- ❖ Spodbujanje novih družbenih vezi kot je sistem car-sharinga.

Podlaga izvedbe predstavlja Program varovanja okolja MOM.

3.3.6.2 Kazalniki razvoja strateške osi X: trajnostno mesto

Tabela 20: Kazalniki razvoja ukrepov trajnostnega mesta

MARIBOR – TRAJNOSTNO MESTO					
Ukrep	Kazalnik	Izhodiščna vrednost (kazalnik) v 2010	Načrtovana vrednost v 2015 (kazalnik)	Načrtovana vrednost v 2020(kazalnik)	Načrtovana vrednost v 2030(kazalnik)
Uvajanje bolj ekoloških oblik javnega transporta	Delež avtobusov na stisnjen zemeljski plin	0	10%	30%	40%
	Alternativne oblike individualnega prevoza (car share)	Vzpostavljen sistem	0	1	1
Restriktivna politika do števila avtomobilov v mestnem središču	Število urejenih primestnih parkirišč (P+R)	0	1	1	1

Vir: Mariborska razvojna agencija, 2010

3.4 Horizontalne teme

Horizontalne teme Strategije razvoja Maribora do 2030 so: inoviranje, informacijsko-komunikacijske tehnologije, enake možnosti in mreženje.

3.4.1 Inoviranje

Inoviranje je podlaga razvoja, tako tehnološkega kot netehnološkega. Strategija bo podpirala predvsem tiste rešitve, ki bodo prispevale k dvigu kvalitete življenja v lokalni skupnosti in bodo predstavljale (z vidika uporabnikov/koristnikov) novo in koristno.

3.4.2 IKT

Informacijsko komunikacijska infrastruktura (IKT) je eden izmed ključnih strateških podpornih gradnikov razvoja lokalne skupnosti, tako njene e-generacije kot m-generacije. MOM bo prednostno podprla projekte, ki bodo prispevali k razvoju IKT na vseh področjih: področju javne uprave, zdravstva, izobraževanja, prostora, poslovanja in kulture.

3.4.3 Enake možnosti

V okviru Strategije razvoja Maribora je potrebno upoštevati načelo enakih možnosti (ne glede na raso, spol, veroizpoved itd.). Enake možnosti moških in žensk so podlaga za izvedbo vseh aktivnosti.

3.4.4 Mreženje MOM

3.4.4.1 Regionalno in nadregionalno povezovanje MOM

Mestna občina Maribor je redna članica Skupnosti občin Slovenije (SOS) kot nacionalnega združenja lokalnih skupnosti. SOS šteje 147 občin članic, število prebivalcev in prebivalcev, ki jih skupnost skozi svoje občine članice pokriva je ca. 1.800.000. Članice skupnosti so vse mestne občine, večina občin s sedeži upravnih enot in mnogo manjših občin. V skladu s statutom je skupnost organizirana v treh sekcijah, občina pa je lahko članica le ene sekcije: Sekcija mestnih občin, Sekcija občin s sedežem upravnih enot in Sekcija ostalih občin. V organih in delovnih telesih skupnosti pripada vsaki sekciji enako število mest.

Skupnost občin Slovenije združuje občine, ne glede na velikost, teritorialno pozicijo ali politično prepričanje županje ali župana. Mestna občina Maribor trenutno tudi predseduje Skupnosti občin Slovenije.

Dolgoročni cilj občine je s članstvom v SOS in hkrati s predsedovanjem skupnosti usmerjati aktivnosti v izvajanje intenzivne in učinkovite koordinacije dela med vsemi članicami skupnosti, hkrati pa tudi koordinacijo med SOS in drugim nacionalnim združenjem, to je Združenjem občin Slovenije (ZOS). Glavni cilj je voditi uspešno in učinkovito komunikacijo z državo in njenimi službami pri doseganju skupnih pomembnih dogovorov za delovanje lokalnih skupnosti.

Kazalci uspešnosti doseganja omenjenega cilja so sprejeti dogovori med SOS in državnimi službami, upoštevani predlogi pri oblikovanju in sprejemanju zakonodaje ter drugi, za lokalne skupnosti pomembni akti na ravni države.

MOM sodeluje tudi z drugimi organizacijami v Sloveniji (redno ali podporno članstvo s članarino):

- s Skladom arhitekta Jožeta Plečnika,
- s Slovenskim združenjem mednarodnih iger šolarjev,
- z Evropskim kulturnim centrom,
- s Slovenskim društvom za odnose z javnostmi,
- s Štajersko gospodarsko zbornico,
- in s Kongresno-turističnim uradom Slovenije.

V aktivnosti naštetih organizacij se občina vključuje preko svojih strokovnih služb iz posameznih organizacijskih enot.

Gre za sodelovanje občine v smislu aktivnosti na področju urbanističnega načrtovanja v Sloveniji, na področju mednarodnega sodelovanja mariborskih učencev v športu, na področju informiranja o razpisih za sofinanciranje občinskih investicij s področja kulture, na področju odnosov z javnostmi v koordinaciji s sorodnimi PR-službami v Sloveniji in na področju razvoja gospodarstva v severovzhodni Sloveniji.

3.4.4.2 Maribor center Vzhodno-kohezijske regije

Naloga Maribora, predvsem javnih institucij pri programiranju je oblikovanje jasne zahteve o zmožnostih Maribora kot centra Vzhodno-kohezijske regije (in posledično političnega dogovora o prenosu pristojnosti in ustreznih služb na regionalni nivo, tj. nivo SKTE II, Vzhodna-kohezijska regija). Regije (SKTE III), ki so vključene v Vzhodno kohezijsko regijo so: Podravska, Pomurska, Notranjsko-kraška, Spodnjeposavska, Zasavska, Koroška, Jugo-vzhodna Slovenija in Savinjska. Navedene regije ne dosegajo 75% BDP p.c. EU-27.

Mariborske (predvsem javne) institucije bi lahko, po vzoru MOM in njenega vključevanja v SOS, odigrale vlogo mreženja institucij iz ostalih regij (npr. povezovanje agentov inoviranja Vzhodne Slovenije).

3.4.4.3 Mednarodno sodelovanje MOM

3.4.4.3.1 MOM v mednarodnih organizacijah

MOM sodeluje v naslednjih mednarodnih organizacijah (članarine):

- ❖ ISG - Forum mest s sedežem v Gradcu;
- ❖ FECC - Fundacija evropskih karnevalskih mest;
- ❖ AACC - Alpe-Jadranski center za čezmejno sodelovanje.

3.4.4.3.2 Maribor center Evroregije SV Slovenija – avstrijska Štajerska po vzoru EZTS

V obdobju pred 2007 je bil Maribor skupaj z Gradcem center Evroregije SV Slovenija – avstrijska Štajerska. Na operativnem nivoju so se v okviru Evroregije povezovale regionalne razvojne agencije na slovenski strani, in sicer za regijo Podravje (Mariborska razvojna agencija), za regijo Pomurje (RRA Mura), za regijo Koroško (RRA Koroška) in za Savinjsko regijo (RRA Celje). Skupaj z regionalnimi managementi (RM Gradec, RM SW Steiermark in RM Ost Steiermark) so načrtovali skupne čezmejne aktivnosti ter upravljali Skupni čezmejni sklad malih projektov na avstrijski strani. Zaradi umanjkanja politične podpore na slovenski strani v letih 2007 in 2008 so se aktivnosti Evroregije razbile, čezmejni prostor pa je namesto strateškega načrtovanja ostal prepuščen na izvedbo posameznih ad hoc projektov različnih projektnih nosilcev in njihovih partnerjev.

Uredba, namenjena Evropskemu teritorialnemu sodelovanju in uredba o Evropskem združenju za teritorialno sodelovanje sta podlaga za oblikovanje Evroregije 2014 – 2020. Tako je smiselno, da EZTS na slovenski strani Evroregije oblikujejo: mestne občine območja, regionalne razvojne agencije ter drugi strateški partnerji oz. organizacije javnega prava. Nova finančna perspektiva je tako podlaga, da se uresničijo v sedanjem obdobju zastali cilji po povečanju teritorialnega sodelovanja in uveljavitvi Maribora kot sedeža Evroregije SV Slovenija – AT Štajerska.

Večjo vlogo, predvsem pa oblikovanje jasnih političnih stališč in zavez mora MOM odigrati tudi pri oblikovanju čezmejnega zaposlitvenega pakta (podlaga za strateško načrtovanje na trgu dela). Podlaga za razvoj le-tega je re-aktiviranje Lokalnega zaposlitvenega pakta, ki so ga pogodbeno podpisale MOM, MRA in Zavod RS za zaposlovanje, OS Maribor. Aktivnosti LZP so zastale v letu 2008, tudi zaradi umanjkanja politične podpore pri uresničevanju njenih programskih ciljev.

4 RAZVOJNI CILJI KOHEZIJSKE POLITIKE MARIBORA²⁴

Razvojni cilji Maribora do leta 2030 so usklajeni s kohezijsko politiko Evropske unije do leta 2020²⁵ in predstavljajo podlago za njihovo uresničevanje s pomočjo različnih javnih proračunskih virov. V nadaljevanju predstavljamo matriko usklajenosti SRM in krovnih ciljev ter razvojnih polov kohezijske politike 2014+.

Kazalniki razvoja

Tabela 21: Primerjalna analiza evropske kohezijske politike 2014+ in SRM

EVROPA 2020: PREGLED	STRATEGIJA RAZVOJA MARIBORA DO 2020
KROVNI CILJI	KROVNI CILJI
- Povečanje stopnje zaposlenosti prebivalstva med 20. in 64. letom starosti s sedanjih 69% na vsaj 75%.	- Povečanje stopnje zaposlenosti prebivalstva med 18. in 60. letom starosti s sedanjih 70% na vsaj 75%.
- Doseganje cilja investiranja 3% BDP v R&R, zlasti z izboljšanjem pogojev za naložbe zasebnega sektorja v R&R, in razvoj novega kazalnika za spremljanje inovacij.	- Doseganje cilja investiranja 5% izdatkov MOM v razvojne programe in projekte, ki bodo izkazovali inovativnost (merjeno s številom novih idej/sugestij/invencij/inovacij) na posamezni ukrep.
- Zmanjšanje emisij toplogrednih plinov za vsaj 20% v primerjavi z ravnmi iz leta 1990 ali za 30% ob pogojih, ki to omogočajo, povečanje deleža obnovljivih virov energije v naši končni porabi energije za 20% in povečanje energetske učinkovitosti za 20%.	- Zmanjšanje emisij toplogrednih plinov za vsaj 30% v primerjavi z ravnijo v letu 2009. - Povečanje deleža obnovljivih virov energije v končni porabi energije za 20% glede na leto 2009. - Povečanje energetske učinkovitosti za 20% (tako javne infrastrukture kot gospodinjstev in podjetij) glede na leto 2009.
- Zmanjšanje stopnje osipa na področju izobraževanja s sedanjih 15% na 10% ter povečanje deleža prebivalstva med 30. in 34. letom starosti, ki je končalo terciarno izobraževanje, z 31% na vsaj 40%.	- Zmanjšanje stopnje osipa na področju izobraževanja pod 10%. - Povečanje števila mestnih prebivalcev med 25. in 30. letom starosti, ki so končali terciarno izobraževanje na vsaj 40%.
- Zmanjšanje števila Evropejcev, ki živijo pod nacionalno mejo revščine, za 25%, s čimer bi iz primeža revščine rešili 20	- Zmanjšanje števila mestnih prebivalcev, odvisnih od socialne pomoči na 3% vseh prebivalcev.

²⁴ Kohezijska politika na nivoju Evropske unije je opredeljena v sedemletkah, prihajajoče obdobje je zato 2014-2020, posledično tudi opredelitev operativnih ciljev.

²⁵ Evropska komisija: Sporočilo komisije Evropa 2020, Strategija za pametno, trajnostno in vključujočo rast, COM(2010) 2020 konč.

milijonov ljudi.	
PAMETNA RAST	
INOVACIJE	INOVACIJE
Vodilna pobuda EU „Unija inovacij“ za izboljšanje okvirnih pogojev in dostop do financiranja za raziskave in inovacije, da bi se okrepila inovacijska veriga in povečala raven naložb po vsej Uniji.	UKREPI ZA POVEČANJE PRODUKTIVNOSTI GOSPODARSKEGA SEKTORJA <i>Spodbujanje novega in koristnega (generiranje in prenos idej, sugestij, invencij in njihova komercializacija). Sofinanciranje in uvajanje prenosa znanj.</i>
IZOBRAŽEVANJE	IZOBRAŽEVANJE
Vodilna pobuda EU „Mladi in mobilnost“ za povečanje uspešnosti izobraževalnih sistemov in krepitev privlačnosti evropskih visokošolskih institucij v mednarodnem okolju.	MARIBOR – MESTO TOLERANCE <i>Spodbujanje študentskih izmenjav. Oblikovanje sklada za nadarjene študente (ne glede na domicilno državo). Zagotavljanje bivanjskih pogojev za visoko kvalificirano delovno silo.</i>
DIGITALNA DRUŽBA	DIGITALNA DRUŽBA
Vodilna pobuda EU „Evropski program za digitalne tehnologije“ za pospešitev vzpostavljanja hitrega interneta, da bodo koristi enotnega digitalnega trga deležna gospodinjstva in podjetja.	<i>Horizontalni program (podobno kot inoviranje ter enake možnosti).</i>
TRAJNOSTNA RAST	
PODNEBJE, ENERGETIKA IN MOBILNOST	PODNEBJE, ENERGETIKA IN MOBILNOST
Vodilna pobuda EU „Evropa, gospodarna z viri“ za prekinitev vezi med gospodarsko rastjo in porabo virov z uvedbo nizkoogljičnih tehnologij, povečanjem uporabe obnovljivih virov energije, posodobitvijo prometnega sektorja in spodbujanjem energetske učinkovitosti.	MARIBOR MESTO BOGATO Z VODNIMI VIRI <i>Oglaševanje Maribora kot mesta z optimalnim varovanjem in izkoriščanjem virov pitne vode v sistemu vodo oskrbe</i> Posodabljanje vodovodnega omrežja (ICT - SWAM <i>Informacijske komunikacijske tehnologije, pametno upravljanje z dvosmerno izmenjavo podatkov v realnem času)</i> Vgrajevanje kvalitetnih materialov in proizvodov (manjše <i>Energijske in vodne izgube, večja varnost sistema in zdravje ljudi)</i> MARIBOR – ENERGETSKO VARČNO MESTO <i>Oblikovanje strategije in izvedbe politike energetske neodvisnega mesta.</i> <i>Oblikovanje politike pospeševanja OVE/URE na novogradnjah in rekonstrukcijah starejših zgradb.</i> <i>Spodbujanje rabe zelenih tehnologij na vseh javnih zgradbah v mestu.</i> <i>Sofinanciranje prehoda na OVE/URE v gospodinjstvih.</i> <i>Zmanjšanje emisij toplogrednih plinov.</i> <i>Vzpostavljen sistem skladiščenja energetskih presežkov in njihova distribucija izven mesta.</i>

	<p><i>Moderno zbiranje in predelava odpadkov.</i> <i>Sofinanciranje R&R za povečanje učinkovitosti energetske rabe v mestu.</i></p> <p>MARIBOR – TRAJNOSTNO MESTO <i>Uvajanje novih/eko oblik javnega transporta.</i> <i>Restriktivna politika do števila avtomobilov v mestnem središču.</i> <i>Spodbujanje novih družbenih vezi kot je sistem car-sharing ipd.</i></p> <p>MARIBOR – VARNO MESTO <i>Priprava sistema ukrepov v primeru večjih naravnih katastrof.</i> <i>Vzpostavitev sistema obveščanja prebivalcev o stanju okolja.</i></p>
KONKURENČNOST	KONKURENČNOST
Vodilna pobuda EU „Industrijska politika za dobo globalizacije“ za izboljšanje poslovnega okolja, zlasti za mala in srednja podjetja, ter podpora razvoju močne in vzdržne industrijske osnove, s katero bo mogoče konkurirati na svetovnih trgih.	<p>UKREPI ZA POVEČANJE PRODUKTIVNOSTI GOSPODARSKEGA SEKTORJA <i>Spodbujanje podjetniškega okolja.</i> <i>Vertikalno in horizontalno povezovanje gospodarstva.</i> <i>Vzpostavitev finančnih mehanizmov.</i> <i>Izgradnja prepoznavnosti mesta z učinkovitim upravljanjem s korporativnimi znamkami mesta Maribor. Oblikovanje in izvedba programa internacionalizacije mariborskega gospodarstva.</i></p> <p>UKREPI ZA POVEČANJE ZNANJ, VEŠČIN IN TALENTOV <i>Spodbujanje oblikovanja centrov usposabljanja za potrebe gospodarstva.</i> <i>Ustvarjanje možnosti za aplikacijo pridobljenih kompetenc posameznikov.</i> <i>Spodbujanje kulture in umetnosti.</i> <i>Spodbujanje družbene odgovornosti.</i></p> <p>MARIBOR – ZAPOSLOVNI BAZEN JV EVROPE <i>Spodbujanje razvoja novih oblik zaposlovanja.</i> <i>Spodbujanje mreženja podpornih organizacij.</i> <i>Ustvarjanje prepoznavnosti mesta kot privlačnega za zaposlovanje.</i></p>
VKLJUČUJOČA RAST	
ZAPOSLOVANJE TER ZNANJA IN SPRETNOSTI	ZAPOSLOVANJE TER ZNANJA IN SPRETNOSTI
Vodilna pobuda EU „Program za nova znanja in spretnosti ter nova delovna mesta“ za posodobitev trgov dela s spodbujanjem mobilnosti delavcev ter razvijanjem njihovih znanj in spretnosti v vsem življenjskem obdobju, da bi se povečalo vključevanje delavcev na trgu dela in	<p>UKREPI ZA POVEČANJE ZNANJ, VEŠČIN IN TALENTOV <i>Spodbujanje kvalitete izobraževanja na vseh razvojnih stopnjah.</i> <i>Spodbujanje diverzifikacije ponudbe usposabljanja z mreženjem izobraževalnih institucij in gospodarstva.</i> <i>Spodbujanje vseživljenjskega učenja.</i></p> <p>UKREPI ZA POVEČANJE PRODUKTIVNOSTI</p>

<p>bi povpraševanje bolje ustrezalo ponudbi.</p>	<p>GOSPODARSKEGA SEKTORJA <i>Vzpostavitev upravljanja s človeškim potencialom regije.</i></p>
<p>BOJ PROTI REVŠČINI Vodilna pobuda EU „Evropska platforma za boj proti revščini“ za zagotovitev socialne in teritorialne kohezije, tako da bodo rast in nova delovna mesta koristila vsem in da bodo lahko ljudje, ki se spopadajo z revščino in socialno izključnostjo, dostojno živeli in se aktivno vključevali v družbo.</p>	<p>SOCIALNA IN TERITORIALNA KOHEZIJA</p> <p>MARIBOR – MESTO PRILOŽNOSTI ZA MLADE <i>Revitalizacija mestnih območij. Oblikovanje novih sosesk po meri prebivalcev. Spodbujanje ustvarjalnega doživljanja in preživljanja prostega časa za vse generacije s poudarkom na mladih družinah.</i></p> <p>MARIBOR – ZDRAVO MESTO <i>Oblikovanje specializiranih turističnih produktov. Oblikovanje turistične ponudbe s poudarkom na kulturi. Nove oblike mreženja bio/eko ponudbe in povpraševanja.</i></p> <p>MARIBOR – MEDGENERACIJSKO MESTO <i>Spodbujanje prostovoljstva. Spodbujanje mreženja nevladnega sektorja. Spodbujanje ukrepov zdravstvene preventive. Spodbujanje aktivnega udejstvovanja na področju športa. Spodbujanje aktivnega udejstvovanja na področju kulture.</i></p> <p>MARIBOR – MESTO TOLERANCE <i>Spodbujanje socialne vključenosti. Reintegracija zapornikov.</i></p>

Vir: Mariborska razvojna agencija, 2010

5 OPREDELITEV STRATEŠKIH OPERACIJ MOM DO 2030

Za učinkovito izvedbo SRM je potrebno pripraviti nabor in izbor strateških razvojnih programov/projektov. V nadaljevanju navajamo možne ključne operacije za posamezni ukrep.

Tabela 22: Predlog strateških operacij MOM do 2030

Ukrep	Projekt	Tip projekta ²⁶	Višina programa/projekta v EUR do 2030	Obdobje izvajanja
Spodbujanje podjetniškega okolja	Vzpostavitev in širitev 3 poslovnih con	JZP	20 mio EUR	2011 – 2020
	Sofinanciranje programov podjetniškihinkubatorjev	JP	2 mio EUR	2011 – 2013
Inoviranje	Sofinanciranje delovanja grozdov in tehnoloških platform	JZP	10 mio EUR	2012 - 2030
Vzpostavitev finančnih mehanizmov	Vzpostavitev garancijskega sklada	JP	10 mio EUR	2011 - 2030
	Vzpostavitev mikro-kreditne sheme	JP	5 mio EUR	2011 - 2030
	Vzpostavitev sklada semenskega kapitala	JP	5 mio EUR	2011 - 2030
Spodbujanje novega in koristnega	Vzpostavitev banke idej	JP	0.5 mio EUR	2011 – 2030
Sofinanciranje in uvajanje prenosa znanj	Nagrada za inovativne	JP	0.5 mio EUR	2011 – 2030
	Štipendijska shema (mix)	JP	1 mio EUR	2011 - 2030
Oblikovanje in izvedba programa internacionalizacije mariborskega gospodarstva	Projekt internacionalizacije	JZP	2 mio EUR	2011 - 2030
Spodbujanje družbene odgovornosti	Nagrade za družbeno odgovorne aktivnosti mariborskih podjetij	JP	1 mio EUR	2011 - 2030
Spodbujanje razvoja novih oblik zaposlovanja	Vzpostavitev fleksibilnih shem	JZP	1 mio EUR	2011 - 2030
Spodbujanje ukrepov zdravstvene preventive	Sklad	JZP	0.5 mio EUR	2011 – 2030
EPK	Projekti	JP	20 mio EUR	2011 - 2015
Revitalizacija mestnih območij	Investicije v obnovo/novogradnjo	JZP	100 mio EUR	2011 - 2030
Oblikovanje sodobnih družinskih centrov	Investicije v obnovo/novogradnjo	JZP	2 mio EUR	2011 - 2030

²⁶ JP = javno partnerstvo; JZP = javno-zasebno partnerstvo

ustvarjalnosti in multikulturnih centrov				
Mreženje in čezsektorsko reševanje razvojnih izzivov	Sklad za male projekte	JP	2 mio EUR	2011 – 2015 (testna faza)
Priprava sistema ukrepov v primeru večjih naravnih katastrof in obveščanje prebivalcev o stanju v okolju	Okoljska platforma	JP	0.3 mio EUR	2011 – 2030
Čiščenje odpadnih voda	Sklad	JZP	5 mio EUR	2011 – 2030
Energetsko neodvisno mesto	Sklad	JZP	10 mio EUR	2011 – 2030
Prehod na OVE/URE	Sklad	JZP	5 mio EUR	2011 – 2030
Spodbujanje novih oblik javnega transporta	Sklad	JZP	2 mio EUR	2011 - 2030
Spodbujanje novih družbenih vezi	Sklad za NVO	JP	3 mio EUR	2011 - 2030
Spodbujanje ustvarjalnosti	Sklad	JP	10 mio EUR	2011 - 2030
Vzpostavitev agencije za inoviranje	Sofinanciranje programov	JP	10 mio EUR	2011 - 2030
Preoblikovanje Lokalnega zaposlitvenega pakta v Regionalni zaposlitveni pakt	Sofinanciranje delovanja in programov LZP/RZP	JP	10 mio EUR	2010-2030
Ustanovitev regionalne destinacijske organizacije	Regionalni turistični projekt	JP	0.5 mio EUR	2010-2030

Vir: Mariborska razvojna agencija, 2010

6 VZPOSTAVITEV IZVEDBENEGA MODELA SRM

6.1 Načela izvajanja Strategije razvoja Maribora

- **načelo učinkovitosti:** model mora zagotoviti učinkovito izvajanje in nadzor nad vsemi ključnimi točkami izvajanja SRM in posameznih projektov;
- **načelo izvedljivosti:** model mora delovati v realnem času začetka izvajanja SRM, ker bo največ skupnih aktivnosti potrebno izpeljati v fazi identifikacije, presoje in strukturiranja projektov;
- **načelo podrejenosti:** posamezne izvedbene funkcije naj se izvajajo na tisti točki modela, ki je za to funkcijo najbolj usposobljen;
- **načelo racionalnosti:** celotno izvajanje programa mora potekati s čim manjšimi stroški in optimalno uporabo obstoječih institucij ter znanja.

Namen izvedbe strategije, ki poteka v zaporedju: priprava – izvedba-spremljanje-poročanje – nadzor – prilagajanje je namenjena nenehnemu induciranju in spremljanju razvoja ter dejanskega napredka mariborske skupnosti.

Uspešnost strateškega načrtovanja se meri s prožnostjo in odzivnostjo struktur, predvsem pa z ustrezno vpetostjo reprezentativnih družbenih skupin, deležnikov, določevalcev in zainteresiranih javnosti mestne občine Maribor. Zato ni pomembno zgolj, koliko sredstev bo občina namenila za razvojne programe in projekte, temveč kako bo zagotavljala ustrezne okvirje za njihovo pripravo in tudi ustrezno pravno-formalno izvedbo. Z namenom, da se izognemo pastem preteklih strategij Maribora predlagamo vzpostavitev izvedbenega modela SRM.

6.2 Namen izvedbenega modela

Namen izvedbenega modela: zagotoviti učinkovito pripravo in izvedbo operacij/programov, skladnih s SRM 2011 – 2030.

Model vsebuje naslednje elemente: 1. Institucionalni okvir izvedbe operacij/programov; 2. Procesni vidik izbire in izvedbe operacij/programov; 3. Spremljanje izvedbe programov/operacij in 4. Vrednotenje izvedbe programov/operacij.

6.3 Institucionalni okvir izvedbenega modela

Župan MOM imenuje Strateški svet za izvedbo SRM 2011 – 2030. Strateški svet SRM je posvetovalno telo župana MOM in usmerja strateški razvoj MOM. Strateški svet je imenovan za obdobje petih let.

6.3.1 Člani Strateškega sveta

Člani Strateškega sveta so:

- (1) predstavnik iz gospodarstva (veliko podjetje)
- (2) predstavnik iz gospodarstva (srednje veliko podjetje)
- (3) predstavnik iz gospodarstva (malo/mikro podjetje)
- (4) predstavnik obrtnikov (obrtne dejavnost)
- (5) predstavnik univerze (imenuje rektor)
- (6) predstavnik gospodarske zbornice
- (7) predstavnik obrtne zbornice
- (8) predstavnik Regionalne mreže za inoviranje (strateški organ)
- (9) predstavnik Regionalnega zaposlitvenega pakta (strateški organ)
- (10) predstavnik Evroregije (podžupan; strateški gremij)
- (11) predstavnik MRA (koordinator strateških naporov na lokalni in regionalni ravni)
- (12) predstavnik uradnikov MOM (po sklepu župana)
- (13) predstavnik nevladnega sektorja (NVO).

6.3.2 Pristojnosti Strateškega sveta

Naloga Strateškega sveta MOM je odobritev polletnega načrta izvedbe SRM in polletnega poročila o izvajanju posameznih načrtov.

Strateški svet MOM odloča na podlagi proračuna, ki je namenjen za izvedbo SRM. Informacijo o razpoložljivem proračunu pripravlja pol-letno urad za finance MOM.

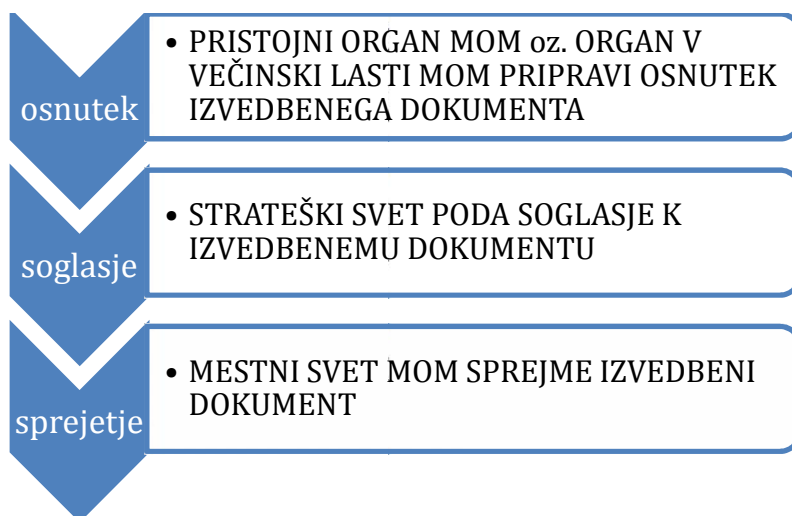
Strateški svet pripravlja ocene in priporočila za posamezne sektorske programe MOM, pri čemer preverja predvsem njihovo skladnost s SRM in prispevek k doseganju ciljev SRM.

Strateški svet lahko oblikuje delovne skupine za posamezne razvojne prioritete in vanje (s soglasjem župana) vključi strokovnjake s posameznih obravnavanih področij.

6.3.3 Izvedbeni dokumenti SRM

Za učinkovito in uspešno izvedbo SRM je potrebno opredeliti izvedbene dokumente in ti so: petletni izvedbeni načrti (petletke) za katere je potrebno pripraviti predhodno, vmesno (po 2,5 letih) in končno vrednotenje izvedbe. Petletni izvedbeni dokument se usklajuje s proračunom MOM.

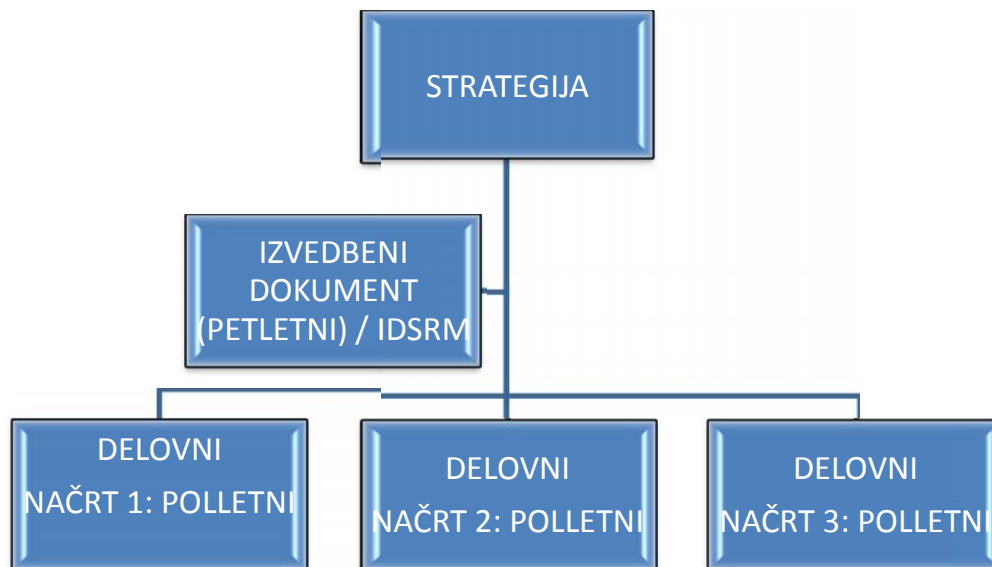
Slika 2: Proces priprave petletnega izvedbenega načrta

Vir: Mariborska razvojna agencija, 2010

Izvedbeni dokument Strategije razvoja Maribora predstavlja usmeritev in orodje za načrtovanje javnih financ in tako vpliva na povračila iz mestnega proračuna ter hkrati zagotavlja transparentno rabo in merjenje absorpcijske sposobnosti mesta. Hkrati predstavlja polje, kjer se križajo lokalni, regionalni kot tudi nacionalni sektorski programi in strategije, ki se izvajajo v MOM.

Slika 3: Hierarhija dokumentov

Vir: Mariborska razvojna agencija, 2010

Pristojni organ MOM oz. organ v večinski lastni MOM uskladi Izvedbeni dokument s posameznimi občinskimi uradi in drugimi javnimi (neposrednimi) proračunskimi uporabniki v lasti MOM. Usklajen dokument posreduje v potrditev Strateškemu svetu. S potrjenim dokumentom se seznanijo Mestni svet, in dokument (z ali brez dopolnil) pošlje v javno obravnavo. Javno obravnavo (e-konzultacije) izvede Pristojni organ MOM oz. organ v večinski lastni MOM in o rezultatih sproti obvešča Strateški svet. Ta, na podlagi rezultatov konzultacij, sprejme dopolnitve Izvedbenega dokumenta. Osnutek dopolnjenega dokumenta pripravi Pristojni organ MOM oz. organ v večinski lastni MOM in ga posreduje v potrditev na Mestni svet.

Potrjeni dokument je podlaga za izvedbo Strategije. Izvedbeni dokument je petletni.

6.3.4 Minimalna vsebina Izvedbenega dokumenta

Minimalna vsebina Izvedbenega dokumenta je:

- predlagani programi in/ali projekti po razvojnih prioritetah,
- opredeljene ciljne skupine,
- kazalniki (rezultatov, izločkov in vplivov),
- opredelitev stroškov,
- opredelitev virov financiranja.

Konkretizacijo Izvedbenega dokumenta predstavljajo delovni programi. Delovni programi se pripravljajo za obdobje šestih mesecev. Delovni program uskladi z uradi in drugimi neposrednimi proračunskimi uporabniki Pristojni organ MOM oz. organ v večinski lastni MOM in ga posreduje v soglasje Strateškemu svetu. Po pridobljenem soglasju Mestni svet potrdi delovni program. Zaradi postopka obravnave delovnega programa ga je potrebno pripraviti najmanj šest mesecev pred začetkom obdobja.

Minimalna vsebina posameznega delovnega programa je:

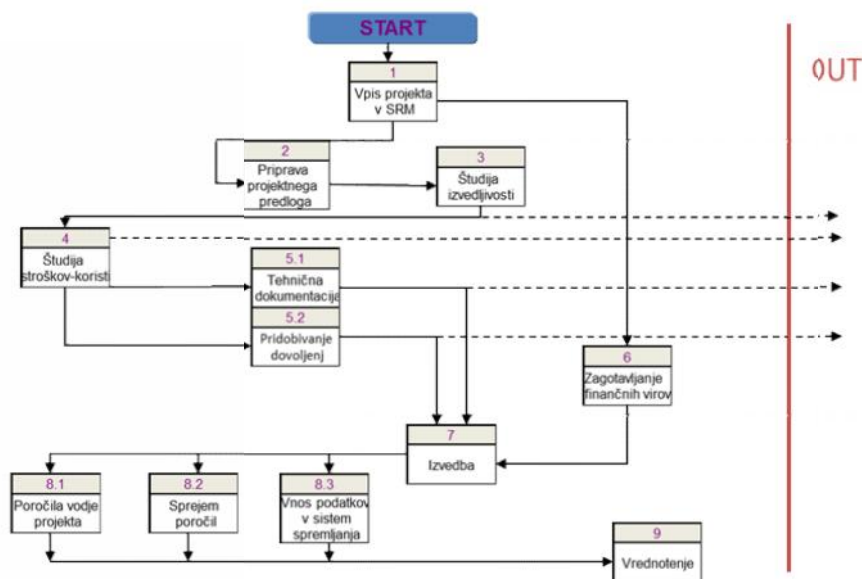
1. Opis izvedenih aktivnosti in doseženih rezultatov v predhodnem obdobju (n-1)
2. Opis aktivnosti, ki se izvajajo v obdobju (n)
3. Napoved aktivnosti, ki se bodo izvedle v obdobju (n+1).

6.4 Procesi izbire programov/operacij

Na podlagi polletnega načrta izvedbe SRM Pristojni organ MOM oz. organ v večinski lastni MOM pripravi razpise za prijavitelje oz. izvedbo posameznih aktivnosti, da bi dosegla zastavljene polletne cilje SRM. Pristojni organ MOM oz. organ v večinski lastni MOM organizira in izvede tudi ocenjevanje projektnih vlog.

Slika 4: Shematski prikaz izvedbene strukture na nivoju posameznega projekta

Shematski prikaz izvedbene strukture na nivoju projekta

Vir: Mariborska razvojna agencija, 2010

Projekt se vpiše v e-bazo SRM na podlagi odobritve na Strateškem svetu. Posamezen projekt vsebuje naslednje dokumente:

1. Projektni predlog (standardiziran: 1. Naslov projekta; 2. Razvojno politiko; 3. Ukrep; 4. Ciljno skupino; 5. Institucionalni okvir izvedbe; 6. Ozadje, cilje, predvidene rezultate in aktivnosti s kazalniki ter tveganji (logični okvir); 7. Finančne vire; 8. Terminalski načrt; 9. Poročanje);

2. Študije izvedljivosti (obvezno pri investicijskih projektih);
3. Študijo stroškov in koristi (obvezno pri investicijskih projektih);
4. Tehnično dokumentacijo (obvezno pri investicijskih projektih);
5. Dovoljenja (obvezno pri investicijskih projektih);
6. Postopke javnega naročanja (vsi projekti);
7. Poročila o izvedbi (vsebinska in finančna).

Izvajalske institucije (projektni ali programski nosilci) so razvojne institucije, odgovorne za pripravo in izvedbo posameznih programskih paketov in/ali projektov. MOM lahko v določenih primerih prenese nosilnost posameznega projekta na druge organizacije oziroma institucije na ravni lokalne skupnosti, vendar mora postopek izbire upoštevati temeljne smernice. Izvedba posameznega projekta bo odvisna od sodelovanja med različnimi deležniki, predvsem od ustrezne (učinkovite in uspešne) komunikacije z ministrstvi (za regionalni razvoj, finance, gospodarski razvoj), podpornimi javnimi institucijami (javnimi agencijami in skladi), nepridobitnimi in nevladnimi organizacijami ter zasebnim sektorjem.

6.5 Spremljanje izvedbe programov/operacij in doseganja rezultatov SRM

Pregledovanje poročil in zahtevkov posameznih operacij/programov izvaja Pristojni organ MOM oz. organ v večinski lastni MOM. Spremljanje izvedbe programov/operacij izvaja Pristojni organ MOM oz. organ v večinski lastni MOM s pomočjo podprtega računalniškega sistema spremljanja izvajanja posameznih operacij/programov in tako doseganja posameznih ciljev SRM.

Spremljanje izvedbe Strategije razvoja Maribora poteka s pomočjo kazalnikov, in sicer:

- na nivoju posamezne razvojne politike (kazalniki učinkov),
- na nivoju posameznega ukrepa (kazalniki izložkov in rezultatov).

6.6 Vrednotenje izvedbe programov/operacij

Za izvedbo vrednotenja Pristojni organ MOM oz. organ v večinski lastni MOM s pomočjo javnega razpisa izbere izvajalca. Le-ta poročilo predstavi Strateškemu svetu, ki ga po odobritvi posreduje v informacijo Mestnemu svetu. Vrednotenje izvedbe: predhodno, vmesno in končno vrednotenje, in sicer za posamezni petletni izvedbeni načrt.

6.7 Določitev izvajalca oz. koordinatorja Strategije razvoja Maribora 2030

S sklepom župana oz. Mestnega sveta se določi odgovornega izvajalca oz. koordinatorja aktivnosti izvedbe Strategije razvoja Maribora 2030. Pristojni organ MOM oz. organ v

večinski lasti MOM lahko za izvedbo ostalih omenjenih aktivnosti s pomočjo javnega razpisa izbere izvajalce.

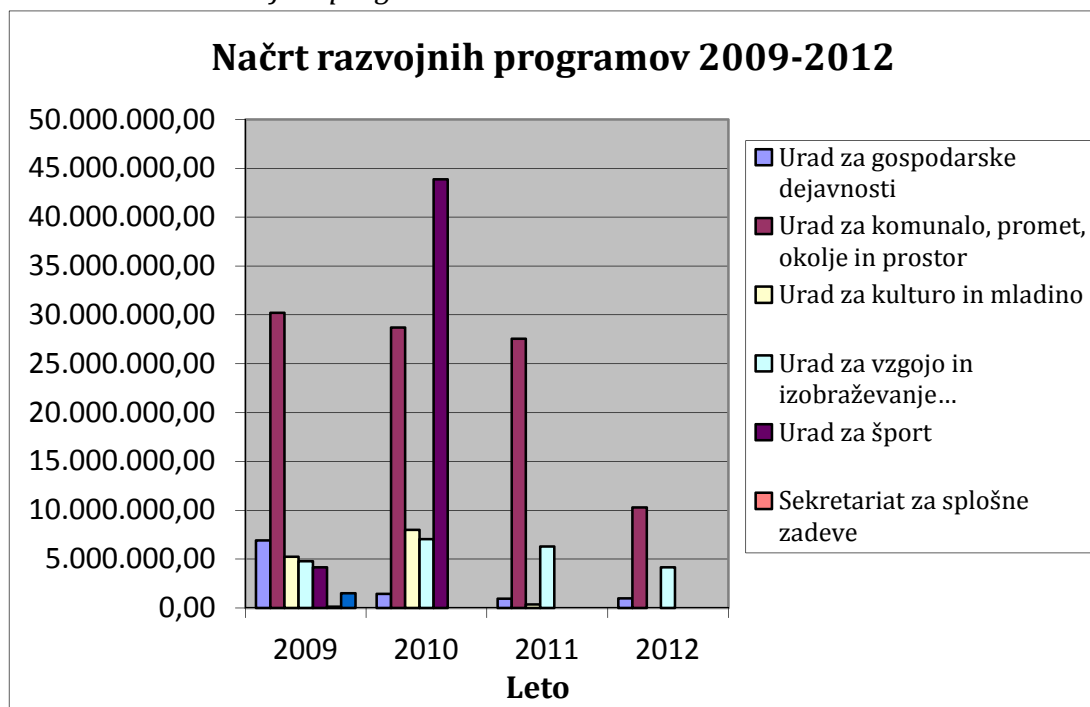
7 PRORAČUNSKI VIRI SRM

Za SRM veljajo omejitve, predvsem razpoložljivi razvojni viri občinskega proračuna v razmerju do izdatkov, ki jih za izvajanje temeljnih nalog lokalne samoupravne skupnosti nalaga sprejeta zakonodaja. Z razvojnimi viri na ravni lokalne skupnosti bi bilo racionalno in smotrno podpreti tiste aktivnosti, ki niso zajete v drugih virih (nacionalni/EU) oziroma z njimi zagotavljati t.i. lastno javno sofinanciranje. Mesto, ki bi želelo poskrbeti za razvoj novih in koristnih razvojnih projektov, bi lahko oblikovalo sklad v okviru katerega bi po vzoru sosednjih dežel, sofinancirali projekte, ki jih pripravljajo javne organizacije oziroma javno-zasebne pobude v skupnosti.

7.1 Alokacijska politika MOM po Uradih

V nadaljevanju predstavljamo alokacijsko politiko MOM po občinskih uradih, kot jo je moč razbrati iz NRP-jev za obdobje 2009 – 2012.

Slika 5: Načrt razvojnih programov 2009-2012

Vir: Uradi MOM, lastni preračuni MRA, 2010

Za izvedbo Strategije razvoja Maribora je nujno spremeniti razvojno načrtovanje na ravni Uradi in preiti na programsko naravn proračun. Iz obstoječih NRP-jev, ki jih pripravljajo posamezni uradi, žal ni moč razbrati vseh investicij, ki jih le-ti izvajajo. Prav tako podatki o ciljnih posameznih programov/projektov niso opredeljeni oziroma ne upoštevajo logike razvojnega načrtovanja. Programsko naravn proračun bi omogočal večje sinergijske učinke in bi spremenil alokacijsko logiko in delitev sredstev med posamezne Urade.

Razvojne politike na nivoju uradov so neusklađene, predvsem pa zajemajo zgolj del aktivnosti, ki jih MOM zagotavlja iz proračuna. Opozoriti velja, da obstoječa zakonodaja predvideva pripravo NRP za vse investicijske projekte, kamor sodijo vsi investicijski projekti in programi, državne pomoči ter odhodki povezani s financiranjem evropskih projektov in drugih donacij. V skladu z veljavno zakonodajo, predvsem Uredbo o enotni metodologiji za pripravo in obravnavo investicijske dokumentacije na področju javnih financ (Uradni list RS, št. 60/2006), so investicije naložbe v povečanje in ohranjanje premoženja države, lokalnih skupnosti in drugih vlagateljev v obliki zemljišč, objektov, opreme in naprav ter drugega opredmetenega in neopredmetenega premoženja, vključno naložbe v izobraževanje in usposabljanje, razvoj novih tehnologij, izboljšanje kakovosti življenja in druge naložbe, ki bodo prinesle koristi v prihodnosti. NRP-ji torej niso omejeni na investicije v infrastrukturo in t.i. evropske projekte kot je to razvidno iz NRP-jev MOM, temveč predstavljajo programe, tj. več različnih, vendar medsebojno usklajenih projektov, pri katerih so cilji opredeljeni v okviru skupnega namena (politike) in jih je moč ovrednotiti in časovno razmejiti.

7.2 Projekcija prihodkov MOM

Po napovedih Urada za proračun MOM naj bi se prihodki v MOM enkomerno povečevalim, in sicer iz 88 mio EUR v letu 2012 na 102 mio EUR v letu 2029. Zadolževanje MOM oz. prevzete obveznosti v 2011 so bile v višini 144.833.075 EUR. Razvojni del proračuna (razpoložljiva sredstva za sofinanciranje operacij/projektov: gradnja, blago, storitve) za leta 2011 – 2014 je prikazan v tabeli 24.

Tabela 23: Razvojni del proračuna

Leto	Znesek v EUR
2011	66.772.864
2012	94.243.717
2013	36.263.254
2014	19.641.988

Vir: MOM, Urad za proračun

Stanje dolga občin in pravnih oseb javnega sektorja na ravni občin na dan 31.12. 2010, na prebivalca v občini je prikazano v tabeli 24.

Tabela 24: Dolg MOM na dan 1.1.2010

OBČINA	Število prebivalce v po občinah na dan 1.1.2010*	Skupaj občinski dolg	Dolg občine na prebivalca	Skupaj dolg pravnih oseb na ravni občine	Dolg pravnih oseb na prebivalca	Skupaj dolg (občine in pravne osebe)	Višina skupnega dolga na prebivalca
	1	2	3=2/1	4	5=4/1	6=2+4	7=6/1
CELJE	48.747	16.740.283,65	343,41	15.402.717,00	315,97	32.143.000,65	659,38
KOPER	50.178	38.750.000,00	772,25	18.940.185,08	377,46	57.690.185,08	1.149,71
KRANJ	54.143	7.673.333,34	141,72	15.338,00	0,28	7.688.671,34	142,01
LJUBLJANA	266.914	127.788.365,38	478,76	86.317.653,48	323,39	214.106.018,86	802,15
MARIBOR	109.195	26.808.911,67	245,51	24.186.881,91	221,50	50.995.793,58	467,02
MURSKA SOBOTA	19.886	5.047.024,81	253,80	2.181.788,75	109,71	7.228.813,56	363,51
NOVA GORICA	31.242	3.089.615,46	98,89	1.393.268,81	44,60	4.482.884,27	143,49
NOVO MESTO	35.391	7.545.530,61	213,20	4.709.841,85	133,08	12.255.372,46	346,29
PTUJ	23.812	10.893.780,39	457,49	8.057,46	0,34	10.901.837,85	457,83
SLOVENJ GRADEC	17.143	4.323.037,09	252,18	460.509,65	26,86	4.783.546,74	279,04
VELENJE	33.109	11.457.894,83	346,07	1.883.016,51	56,87	13.340.911,34	402,94

Vir: Ministrstvo za finance, www.mf.gov.si [10.10.2011]

Obstoječi proračunski viri, ki predstavljajo osnovo za izvedbo Strategije razvoja Maribora 2030, kažejo njihovo razpršenost in nezadostnost. Da pa bi strateški programi/projekti vendarle postali del politike MOM in izvedbe Strategije MOM 2030, jih je potrebno ustrezno kombinirati z drugimi javnimi/zasebnimi viri.

8 USMERITVE RAZVOJNO NARAVNANEGA PRORAČUNA

Za doseganje učinkovite, uspešne in transparentne alokacijsko-razvojne politike MOM je potrebno uskladiti pripravo in izvedbo NRP, in sicer z oblikovanjem razvojne politike kot horizontalne politike, ki jo uresničujejo vsi Uradi in Službe MOM. Grafično prikazujemo model v nadaljevanju.

Tabela 25: Matrični prikaz modela razvojno naravnane proračuna

Razvojne Politike	Pametna rast			Vključujoča rast			Trajnostna rast		
	Načrti razvojnih programov	Urad 1	Urad 2	Urad 3	NRP 2			NRP 3	
Služba		Služba	Služba						
Odbor		Odbor	Odbor						
NRP 2			Urad 1	Urad 2	Urad 3	NRP 4			
			Služba	Služba	Služba				
			Odbor	Odbor	Odbor				
NRP 3			NRP 4			Urad 1	Urad 2	Urad 3	
						Služba	Služba	Služba	
						Odbor	Odbor	Odbor	
NRP 4			NRP 3			NRP 2			

Vir: MRA, 2010

Uresničevanje razvojne politike kot horizontalne politike, ki jo zasledujejo neposredni ter posredni proračunski uporabniki, pomeni, da pri reševanju določene problematike MOM sodelujejo različni uradi, službe in odbori, na katere se problematika neposredno ali posredno nanaša. Primer: razvoj kolesarskih poti v mestu se nanaša tako na urad za gospodarstvo (financiranje Zavoda za turizem), Komunalno direkcijo (prostor, promet, trajnostna mobilnost) kot tudi na področje zdravja in mladih. Navedeni v dialogu iščejo najboljše skupne rešitve in tako prispevajo h kvaliteti življenja v mestu.

9 POVZETEK

Maribor, sodobno evropsko in v globalne mreže vpeto mesto priložnosti, trajnostnega razvoja in blaginje, mora staviti na znanje, nove tehnologije in ustvarjalno moč posameznikov, povezanih v dinamično razvojno okolje. Za uresničitev vizije je potrebna tako politična zaveza kot tudi operativna izvedba strategije, ki temelji na dvigu kvalitete življenja, oblikovanju na znanju, ustvarjalnosti in inovativnosti temeljčega gospodarstva ter okolju prijaznem transportu in tehnologiji, torej takšna, ki je v svoji srži naravnana na trajnostni razvoj in posledično blaginjo prebivalcev.

Strategija postavlja v ospredje tri politike: pametno, vključujočo in trajnostno rast in se tako vpisuje med prve slovenske razvojne mestne politike, ki upoštevajo splošne smernice EU za prihodnjo (2014+) kohezijsko politiko.

Pričujoča strategija se od dosedanjih strategij MOM razlikuje predvsem po tem, da ni naravnana zgolj na gospodarsko rast temveč v pretežni meri upošteva potrebo po inoviranju v vseh segmentih življenja mestnih prebivalcev. Razlikuje se tudi po kazalnikih, ki so merljivi (2015 – 2020 – 2030) in opredeljenih pristojnostih in odgovornostih za njihovo doseganje. Hkrati pa nakazuje vrsto ukrepov s katerimi bo moč doseči cilje na ravni posamezne strateške osi. Predlog strateških projektov nakazuje razvojne možnosti, nikakor pa ni namenjen vnaprejšnji selekciji izvedbenih programov/projektov.

Za izvedbo razvojne politike MOM je potrebno oblikovati ustrezni institucionalni in finančni okvir. Institucionalni okvir predvideva: mestni svet kot nadzorni organ priprave in izvedbe strategije, občinsko upravo – urade, službe, organe kot pripravljavce posameznih delov politik ter sistem spremljanja (poročanja) in vrednotenja izvedenih politik. Finančni okvir je pogojen z razpoložljivimi viri občinskega proračuna, njegovo načrtovanje – predvsem odhodkovnega dela, pa mora nastajati v okviru razvojnih politik.

Izvedba razvojne strategije je odvisna od politične zaveze, predvsem pa vključevanja zainteresiranih javnosti v njeno izvajanje.